

Bütün Dünya

192297

SAYI: 2010 /12

FİYATI: 4 TL

2000

Hukuk Tarihimizde Bir Dönüm Noktası

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu,
9 hakim aleyhinde açtığı
tazminat davasında
Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı haklı
bulan mahkeme kararını onadı.

Cumhuriyetimizin Öyküsünü Bir de Turgut Özakman'dan Dinleyin

Cengiz
Özakıncı:
**Atatürk'ün
1932
Milletler
Cemiyeti
Zaferi**

Örnek Alınacak
bir Yahudi
Vatandaşımız:
**"Ben
Rafael Sadi.
Yahudiyim
ve Türküm"**

Cengiz Önal:
Mustafa Kemal
yanıtlıyor:
**"Ne mi
yapmalıyız?
Mücadeleye
devam."**

Kaya Karan:
**"Savaş, Kimi
Tekeller
için Kâr
Kaynağıdır."**

Tufan Türeç,
Emin Çölaşan, Emre
Kongar ve Güngör Mengi
"Adalet" konusunda
yazdılar

Prof. **HABERAL:**

GEREK- ÇESİZ TUTUKLU

“... son yıllarda ülkemiz İFTİRA rejimine doğru hızlı bir şekilde gidiyor.

Bunun sonucudur ki

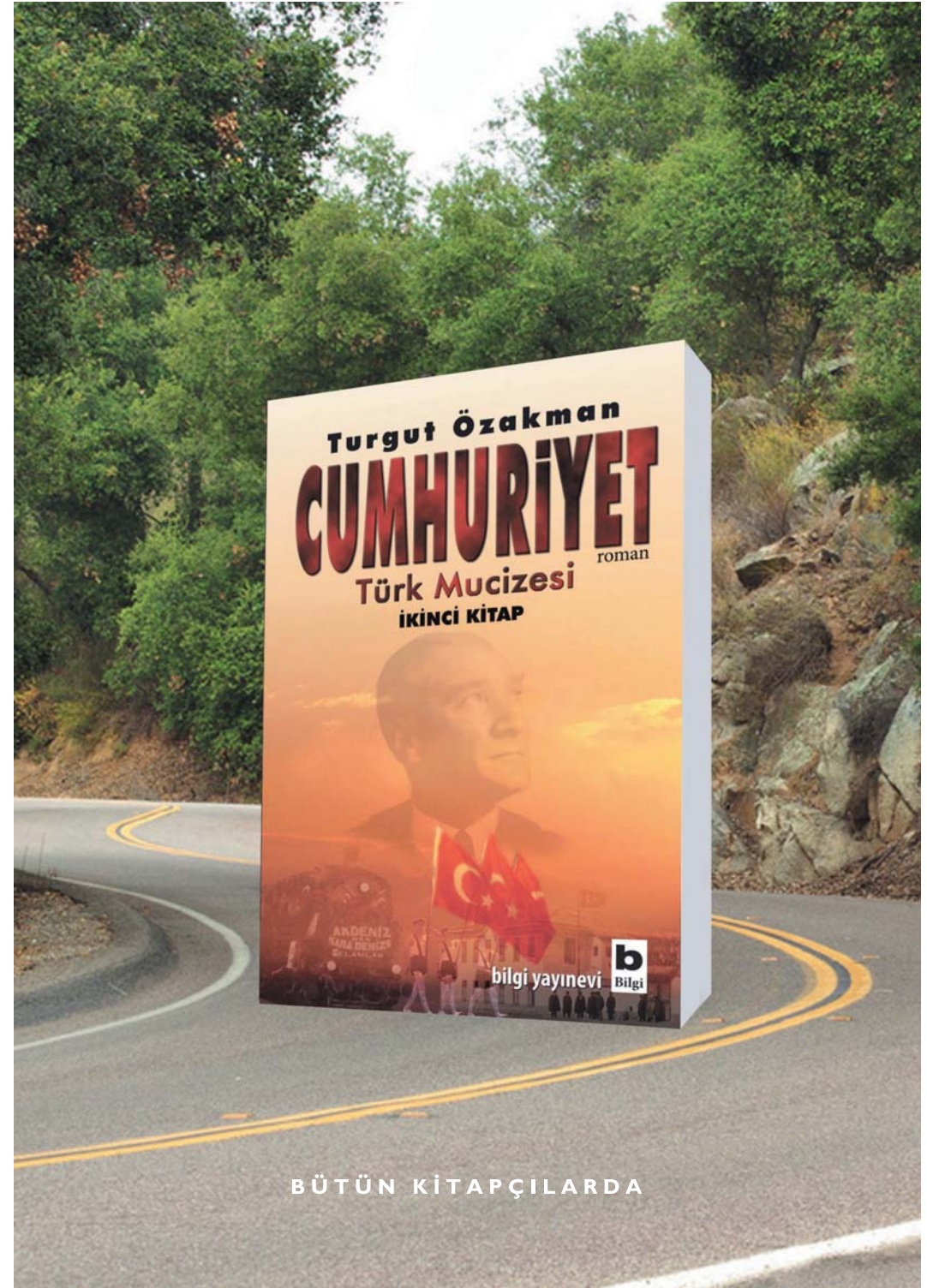
1.5 yıldan fazla bir süredir

hiç bir yasal gerekçe gösterilmeksizin, bütün özgürlüklerim maalesef sivil bir yönetim döneminde gasp edilmiştir.

Böyle bir durumu sivil bir yönetim döneminde yaşamamızı Ülkemize ve Demokrasimize yakıştıramadığımı, Yaptıran ve Yapanları kınadığımı, Aziz Milletimize saygıyla sunuyorum.”

Prof. Dr. **Mehmet HABERAL**

m. Haberal

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 ARALIK 2010

Bütün Dünya

2000

**Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:**

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Mehmet Muhsinoğlu

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut

Görsel Yönetmen:

Turgut Keskin

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A. Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmış, Euromat Entegre Matbaacılık A. Ş.'nin Sanayi Caddesi No:17, Yenibosna, İstanbul adresinde basılmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu,

Necmi Tanyolaç, Kaya Karan, Alaettin Giray,

Ayhan Erten, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,

Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Nuray Bartoschek, Cahit Batum,

Prof. Dr. Yüksel Bozer, Haluk Cansın,

Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,

Gülbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,

Pelin Hazar, Muzaffer İzgü, Mehmet Muhsinoğlu,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Saniye Özden, Bekir Özgen, Yaşar Öztürk,

Erdoğan Sakman, Songül Saydam, Rifat Serdaroğlu

İzlen Şen, İzmir Tolga, Engin Ünsal,

Mehmet Ünver, Dr. Mehmet Uhri,

Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16 (pbx)

Faks: (0312) 234 12 16

İletişim Adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok,

Kat: 3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

Tel: (0216) 456 27 27 (pbx)

Faks: (0216) 456 27 29

Abone Hizmetleri:

(0212) 314 08 92

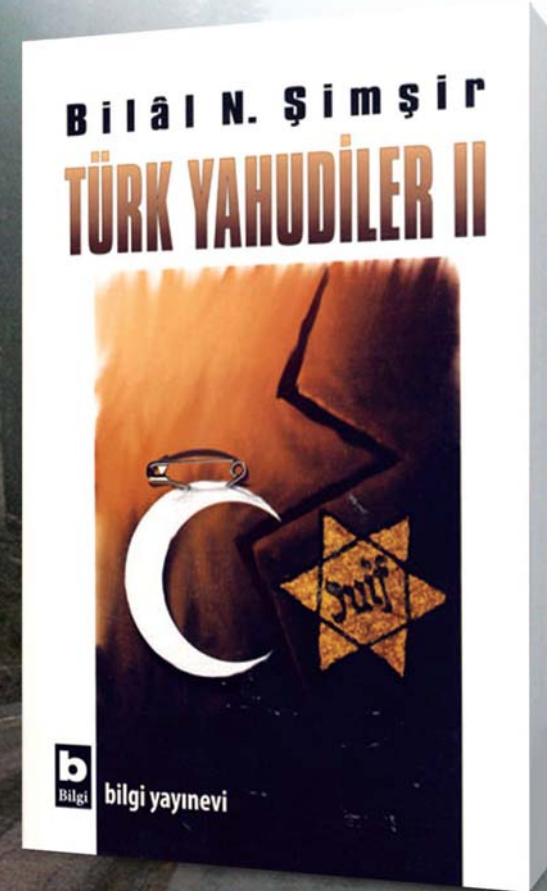
Dağıtım: Yaysat

Renk Ayırımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 26 / 11 / 2010

www.butundunya.com.tr

butundunya@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

2000

YIL:13 SAYI: 151

İÇİNDEKİLER

7 "Yuh"a Özlem
Mete Akyol

10 "Başkent Olsun"
Prof. Dr. Mehmet Haberal

12 Hukuk Tarihimizde
Bir Dönüm Noktası
Bütün Dünya Yazı İşleri Bölümü

16 İsmet İnönü ve Dil Devrimi
Orhan Velidedeoğlu

21 Her 10 Kasımda
Anneannemi Hatırlarım
Rifat Serdaroğlu

23 Türkiye'nin Büyük Ayıbı
Tufan Türeç

25 Mehmet Haberal Vakası
Emin Çölaşan

29 Zulümhane
Emre Kongar

31 Nihayet Adalet
Güngör Mengi

32 Hakimiyeti Milliye Yazıları
Cengiz Önal

35 Büyük Millet Meclisi'ne
Karşı Anadolu'da Çıkarılan
Ayaklanmalar
Cengiz Önal

42 Atatürk'ün 1932
Milletler Cemiyeti Zaferi
Cengiz Özakıncı

59 40 Yıl Açıklanmayan
Gizli Mektup
Üstün Küsefoğlu

64 Cumhuriyet Türk
Mucizesi 2'den
Okuma Notları
Biray Üstüner

70 Anayasanın Her Maddesi
Değiştirilebilir Yalanı
Gürbüz Evren

74 Yahudiyim ve Türküm
Rafael Sadi

76 Savaşın
Kâr Sağlayan
Tekeller
Kaya Karan

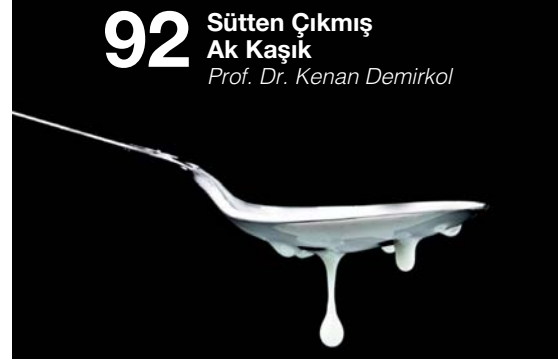

81 Dışarda Fırtına Varken
İçeride Rahat Uyuyabilmek
Barış Güneş

82 Yaşadığımız Dünyayı
Aklın, Mantığın Sınırlarından
Anlatan Öyküler
Konur Ertop

88 Kutsal Emanetler
Metin Gören

92 Sütten Çıkmış
Ak Kaşık
Prof. Dr. Kenan Demirkol

98 En Uçtaki 3 Ülke 3 Örnek
Mehmet Muhsinoğlu

101 Yük Taşındıkça Ağırlaşır
Bekir Özgen

108 Kırk Bin Altın Yalanı
Sinan Meydan

115 Bahar Duası
Ekmel Denizler

117 Godot'yu Beklerken
Yaşar Öztürk

121 Bir Yılbaşı Akşamı
Nuray Bartoschek

127 Bir Avuç Umut
Sevcan Akıncı

131 Masalcı Dede
Muzaffer İzgü

136 Canlılar Neden
Birbirlerini Yerler?
Ali Murat Erkorkmaz

141 Deli Saraylı Dediklerimiz
Mehmet Ünver

147 Mutlu Olurum
İlyas Halil

8 Sizden Bize

15 İlk Dersimiz Türkçe

41 Firçalayarak

87 Tıp Dünyasından
Kısa Kısa

96 Ufak Tefek Bilgiler

107 Bilginizi Denetleyin

126 Sudoku

130 Poldi

150 Yarının Büyükleri

152 Çözümler Sayfası

153 Kareler ve Rakamlar

154 Satranç

156 Bulmaca

158 Ayın Kitapları

160 Bir fotoğraf, Bin sözcüğe
Bedeldir

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya 'DAN SİZE

Mete Akyol

“Yuh”a Özlem

Beşiktaş'ın yalnızca takımını, oyuncularını, oyun biçimini değil, taraftarlarını da çok seviyorum.

O taraftarlardan biri de benim. Biz Beşiktaş taraftarları, Beşiktaş'ımıza duyduğumuz içtenlikli sevgi ve derin saygımızın üzerine, iyi günde de, kötü günde de toz kondurmamız; başkasına da toz kondurtmamız.

Bilmiyor olabilirsiniz; kurulduğu günlerde Beşiktaş'ın renkleri siyah beyaz değil, kırmızı beyazdı.

Formamızda taşıdığımız siyah, özünde Balkan Savaşı yenilgimizin yasıdır. O siyahımız, yerinden çıkmak bilmeyen, yüreğimizi kanatan bir hainin hançeridir, tepemizden gitmek bilmeyen bir kara bulutun, üstümüze örttüğü gölgesidir. Beşiktaş'a olan derin sevgi ve saygımızın temelindeki en önemli nedenlerden biri de budur...

Bir Beşiktaş taraftarı, tribünde oturduğu yerinden önce, yerinde duramayışından belli eder kendini...

Onu büyük heyecanı, sevinci ve coşkusuyla yerinden fırlamış, yüreği ağzında, gözleri sahada takımını izleyişinden tanırız.

Sahada rakip oyuncu, bir Beşiktaşlı'nın ayağına tekme atmaya görsün; hepimiz yerlerimizden fırlar, havalara zıplar ve ellerimizi sıkarak dev bir

yumruk oluşturur; tüm enerjimizi yüklediğimiz tek heceli öfkemizi, dev bir gökgürültüsüne dönüştürürüz:

“Yuuuuuuuuuuuhhhhhhhhh...”

Bu “yuh”umuz, karşı taraf oyuncusunun yüzüne indirdiğimiz sert bir ceza tokadımızdır; avucumuzdaki yüreğimizin sıcaklığıyla kendi oyuncumuzun yüzünü okşadığımız tesellimizdir.

Özellikle son yıllarda ve çok daha özellikle son aylarda taraftar korumuzun “Yuh”larından oluşan bu gökgürültüsü, kulaklarıma Nabucco'dan, Carmina Burana'dan, Aida'dan daha güzel gelmeye başladı.

Türkiye'de, açıkça ve göz göre göre yapılan haksızlıklar karşısında, tek heceli de olsa, bir protesto sesi yükselebiliyor ya... İçerdiği çok çok özel anlamıyla bu ses beni alıyor, bambaşka duygular, sevinçler iklimine götürüyor.

Şimdilik bir kenara bırakalım Beşiktaşlılığımı... Toplumumuzdan gelen böylesi bir yaşam belirtisi bile, yurdumu, ulusumu seven bir yurttaş olarak beni öyle çok heyecanlandırıyor, sevindiriyor, mutlandırıyor ve umutlandırıyor ki...

İnanın, yaşadığımızı inanıyorum gibi oluyorum...

Ben Beşiktaş'ımızı ve taraftarlarımızı çok seviyorum. •

SİZDEN BİZE

Bütün Dünya, Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel,
A Blok, Kat:3, Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216 456 2729

BİLGİSAYARIMDAKİ FOTOĞRAF ve ŞİİR

“Biz yarımı kuranlarız
O duvar, O duvarlar,
sizin duvarlarınız.
Vız gelir bize vız”

Bizden koparıldığı gün unutmamak için, direnmek için, o fotoğraf altına eklediğim şiirdir bu.....

O Türkiye'nin yetiştirdiği dünyaca ünlü bilim adamı, O hastalarının "kurtar bizi" dediği cerrah, O Atatürk ve Ulus sevdalısı, O Öğretmen, O yılmayan, yorulmayan savaşçı.

O bizim Kurucu Rektörümüz, Hocamız Prof. Dr. Mehmet HABERAL Ve Başkent Üniversitesi. “Hafta 7 gün, gün 24 saat” Onun yanında Onun enerjisiyle durmadan, dinlenmeden verilen hizmet, emek ve mücadelenin adı.

Siz hiç; 580 gündür herkesten, her şeyden uzak bir yerde, dört duvar arasında kendi kendinize “Suçum ne?” diye sordunuz mu?...

Hangi hukuk, hangi adalet diye sormamın sebebi bu...

Siz hiç, bilgisayardaki fotoğrafa “Günaydın” diyerek işe başladınız mı? Ya da günlük yapacaklarınızı ve yaptıklarınızı o resme anlattınız mı? işte bizler birbuçuk yıldan fazla bir süredir böyle konuşuyoruz hocamızla. Biraz vicdan dememin nedenidir bu...

Siz hiç, “Onlar bu yaşananları hak etmiyor, orada olmamalılar” diyerek

nefessiz kaldınız mı? Haseki'nin sokağında veya Silivri mahkeme salonunda “Şimdi aynı havayı soluyoruz” diyerek rahatladınız mı? İşte bizler böyle nefes alıyoruz.

İşyanımın nedenidir bu... Bir sonbahar daha geldi. Her birinin hikâyesini bildiği, kendi elleriyle diktiği ağaçlar ikinci kez yeşilden sarıya dönüşüyor bu günlerde. Hayat ve zaman hırsızlığı deyişimin kaynağıdır bu...

29 Ekimde Hocamızın doğum gününü ikinci kez ondan ayrı, uzakta kutladık. Bizler her 29 Ekim'de olduğu gibi Onunla Anıt kabir'e gitmek ve bayram coşkusunu birlikte yaşamak istiyoruz. Biz artık O'nu Kampüste, Hastanelerimizde görmek istiyoruz.

Bu günlerin, Hocamızın ve bütün Silivri tutsakların sevdiklerinden ayrı geçirecekleri son günler olması en büyük dileğim...

Onların karanlığa karşı direnişleri ve onurlu mücadeleleri önümüzdeki örneğimizdir.

Özlem Çalışkan,
Ankara

***

Sevgili Hocam, sizi tanımıyorum.. Sizinle hiçbir işim olmadı, inşallah da olmaz... Bu ülkenin okuyan, yazan, düşünen, sorgulayan bir insanıyım; hepsi o kadar...

Neyle suçlandığınızı tam olarak

bilmediğim gibi, suçlu olduğunuzu da asla inanmıyorum...

Güneş bir gün mutlaka doğacaktır... Allah zalimlerin cezasını mutlaka verir.

Orta çağda Galile'yi öldürdüler, Arşimet deli muamelesi gördü... Hz. Yusuf zindanlarda çürüdü... Şimdi de cana can veren, çaresize umut olan, devrimizin İbni Sina'sı siz Sayın Haberal aynı muameleyi görüyorsunuz... Biz inanıyoruz ki sizin ne ile suçlandığınızı, sizi suçlayanlar da bilmiyor, yargılayanlar da buna inanmıyor... Doğru elbet bir gün ortaya çıkacak. Yüce Türk Adaleti en doğru kararı verecektir... Yunus'un dediği gibi, “Zulüm ile abad olanın akıbeti berbat olur”.

Acı duyuyoruz, içimiz yanıyor... Ama, yapacak bir şeyimiz de yok...

Siz dik durmanıza devam ediniz hocam... Her gecenin bir sabahı mutlaka vardır... Unutmayın, siz bir bayrak-sınız; Sizin başımız asla öne eğilemez...

Hastalarımız, sihirli ellerinizden şifa bulmak, öğrencileriniz yolunuzda dalgalanmak için sizin rüzgarınızı bekliyor. “Zalimin zulmü varsa mazlumun Allah'ı var”.

Allah'ın da soracağı bir hesabı mutlaka var...

Ne kadar hırslı, azimli ve ihtiraslı olursa olsun, kimse güneşi tutamaz. Adalet elbet bir gün tecelli edecek, suçsuzluğunuz ortaya çıkacaktır...

Biz buna inanıyoruz, size güveniyoruz..

Sevgimiz sizinle. Sevgimizle kalın.
Metin Kılıç,
Tokat

Bu gün Sonbahardı, sonbahardı Üstad! Ve hem de Senin gündüdü bu gün. Doğum günündü, Üstad! Doğum günün mübarek olsun!

...Tabiat bütün mevsimlerde güzeldir. Yeterki ömrün sonbaharı gelmesin. Ben de sonbaharı çok severim. Buluduna, yağmuruna ve bir de rüzgarına göre.

Ama sonbaharı, sonbaharda ağaç olup da, rüzgarına göre sevmeyi sen öğrettin bize. Bu memleketin toprağını, taşını, havasını, suyunu ve bir de bayrağını sevmeyi öğrettin bize.

Bu gün senin memleketinin bayramıdır hem de. Bayramın mübarek, Üstad, bayramımız mübarek!

...Bu gün sonbahardı ve hem de senin gündüdü bu gün.

Tam altmış altı yıl önceki gibi. Yine de sen tek başına. Ve yine de mücadele ve mübarize meydanında.

Sen تنها bir savaşçı taleğini yaşayan, kaderle yüz yüze, baş başa.

Sen gündüzlerin gecelere, ışığın karanlıklara teslim olduğu bir yerde, soğuk zindan duvarları arasında insanlık namına ömrünü şam gibi eriten Ziya.

Sen günah ve günahkarlar, azab ve işkenceler bataklığına batmadan uçalan yükseklik.

Ve sen öz milletinin fedaisi, askeri, efendisi... Bizi, kalbinde doğan ve yaşayan sevgiye başışla...

Bağışla, bizi Üstad. Allah kapını açsın! Azadlığında görüşenedek... Saygılarla.

Dr. Kamil Muslimov,
Şahin Musaoğlu,
Hikmet İbrahimioğlu,
Baku - 29 oktyabr (Ekim) 2010

Prof. Dr. Mehmet Haberal; kuracağı üniversiteye Hocası, Prof. Dr. İhsan Doğramacı ile birlikte isim arama sürecini anlatıyor.

“BAŞKENT OLSUN”

Böbrek rahatsızlığı nedeniyle Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde kontrol altına alınan, dönemin İçişleri Bakanı Sayın İsmet Sezgin'e böbrek taşı tanısı konulmuş; bir gün sonrasında da taş kırma işleminin yapılmasına karar verilmişti.

1993 Yılının 4 Mayıs günüydü... Sayın Sezgin'e yapılacak böbrek taşı kırma işlemine refakat etmek için Hocam, Prof. Dr. Sayın İhsan Doğramacı ile birlikte Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde buluşmuş; işlemin

başarıyla tamamlanmasının ardından ülkemizin sağlık konuları hakkında konuşmaya başlamıştık. Hocam bir ara bana döndü ve hiç beklemediğim bir soru sordu:

"Neden üniversite kurmuyorsun?"

Bir üniversite kurma fikri uzun süredir benim de gözümde ve aklımda yer etmiş, üzerinde çalıştığım konulardan biriydi ama, hazırlıklarım henüz hayata geçebilmiş değildi.

"Sayın Hocam, dosyaları hazırladım ve gerekli çalışmaları tamamladım ama henüz başvurumu yapmadım... Şimdi sıra başvurumu yapmaya geldi." dedim

Gülhane'deki işlemlerimizi bitirmiş Hocamın arabasına doğru ilerliyorduk. Sayın Doğramacı;

"Şimdi benimle geliyorsun; benim ofisime gideceğiz." dedi.

kendisine başka bir öneride bulundum:

"Siz başka hangi ismi uygun bulursanız, kuracağım üniversiteye o ismi vereceğim." dedim. "Yani üniversitemizin isim babası siz olacaksınız."

Sayın Doğramacı bu önerim karşısında kısa bir süre düşündü ve kararını hemen açıkladı:

"Adı, Başkent olsun."

İşte, Sayın Doğramacı ile bulduğumuz o gün; üniversitemizin isminin "Başkent Üniversitesi" olmasına karar verdiğimiz gün olmuştur.

“Siz hangi ismi uygun bulursanız, kuracağım üniversiteye o ismi vereceğim.” dedim. “Yani üniversitemizin isim babası siz olacaksınız.”

Birlikte, Hocamın Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki ofisine gittik. Hocam, Hukuk Müşaviri Sayın Ayhan Atlıman'ı odasına çağırdı ve kendisinden bir vakıf üniversitesi kuruluşuyla ilgili tüm belgeleri hazırlamasını istedi. Sonra bana dönüp "doğacak çocuk" için bir başka sorusunu yöneltti:

"Üniversitenin adı ne olacak?"

Bunu henüz düşünmediğimi söylediğimde, bana kendince uygun bulduğunu anladığım adı önerdi:

"Haberal Üniversitesi olsun."

Onun bu önerisine duraksamadan karşılık verdiğimi anımsıyorum:

"Sayın Hocam, Bilkent Üniversitesi'nin adı neden Doğramacı Üniversitesi değil?"

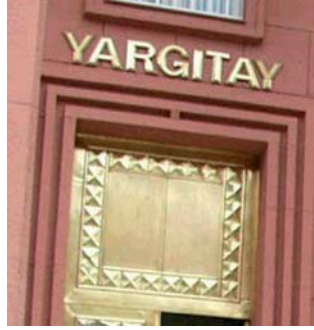
Sorumun yanıtını beklemeden

Ülkemizde önce Hacettepe Üniversitesi'ni kurarak sağlık alanında yeni bir çağ başlatan, daha sonra vakıf üniversitelerinin kuruluşu yolunda ilk adımı atarak Bilkent Üniversitesi'ni kuran; Başkent Üniversitesi'nin isim babası, ülkemize uluslararası düzeyde çok önemli katkılar sağlayan hocam Sayın Prof. Dr. İhsan Doğramacı'yı en içten şükran duygularım ve rahmetle anmak, ülkemizin bir vatandaşı, hekimi ve bilim insanı olarak öncelikli görevimdir.

Prof. Dr. Mehmet Haberal
Başkent Üniversitesi Kurucusu
19.11.2010

Sa: 22.40, Oda: 304

Hakkındaki tutukluluk kararına itiraz başvurularını sürekli olarak hiçbir gerekçe göstermeksizin reddeden 9 hakim aleyhinde Prof. Dr. Mehmet Haberal tarafından 28 Ağustos 2009 tarihinde açılan ve şikayet konusu hakimlerin tazminat ödemeye mahkum edilmeleriyle sonuçlanan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin bu kararı, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 5 Kasım günü yaptığı toplantıda üçte iki oy çokluğuyla onandı.

HUKUK TARİHİMİZDE BİR DÖNÜM NOKTASI

BÜTÜN DÜNYA YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1931 tarihli bir içtihadı birleştirme kararına ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin emsal kararlarına dayalı olarak, hakimlerin sorumluluğu ve tutuklama ile ilgili Türk hukuk tarihinde bir dönüm noktası oluşturan önemli bir karar aldı.

Bu kararın oluşturduğu “örnek” ülkemizdeki yüzlerce “mağdur sanığa” yasal olduğu denli, insansal da olan “hakkına sahip çıkabilme ve hakkını

kullanabilme” olanağı sağlamaktadır..

Hukukçular, “hukukta devrimsel bir uygulama” olarak yorumladıkları bu kararlar, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın tutukluluğunun, iki yıla yaklaşan bir süre hiçbir gerekçe gösterilmeden sürdürüldüğünün bir kez daha somut bir biçimde kanıtlandığını açıkladılar.

“Kararların gerekçeleri kurulurken, Anayasa ve yasa hükümlerine duyarlı olunması zorunluluğu ortaya çıkmıştır” diyen **Yarsav Başkanı Emine**

Ülker Tarhan, “Ergenekon diye adlandırılan davanın 9 hakiminin, Başkent Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın tahliye taleplerini reddederken gerekçesiz bir karara imza attıklarının belgelenmiş olduğunu” da belirtti.

Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Yekta Güngör Özden ise, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararını “hukukun zaferi” olarak değerlendirdi..

Özden, “Bundan sonra benim beklediğim tek şey, bu davada adı geçen hakim ve yargıçların, ilgili dosyadan ellerini çekmeleridir. Başka türlü hukukun doyuruculuğuna kimseyi inandıramayız” dedi.

Yargıtay Onursal Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, görüşünü öz bir ifadeyle şöyle açıkladı: “Bu karar ile davanın hukuksuz olduğu kanıtlanmıştır.”

Avukat Vural Ergül'e göre Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararı, “Söz konusu hakimlerin görevi kötüye kullandığı” anlamına gelmektedir.

Ergül, görüşünü şöyle açıkladı: “Yargıtay'ın kararı, bununla da kalmayacak, kanunsuz cezaya dönüşmüş bu tutukluluk kararının devamına ilişkin karar veren hakimlerin cezai sorumlulukları da gündeme gelecektir” dedi.

Hukukçular, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun ayrı bir yorum gerektirmeyecek derecede açık ve kesin hükmüne aykırı karar veren hakimlerin, bu davranışlarından hukuken sorumlu oldukları konusundaki görüşü

paylaştıklarını bildirdiler.

Avukat Ugur Poyraz ise, “insanların hangi gerekçelerle tutuklu kaldıkları artık anlatılmalı” dedi.

Konuyu TBMM çatısı altına getiren muhalefet partisi milletvekilleri, Bütçe görüşmelerinde yargının tarafsızlığı ve Başkent Üniversitesi Kurucu Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın tutukluluk süresinin uzatılması konularında dikkat çekici eleştirilerde bulundular.

CHP İstanbul Milletvekili Mustafa Özyürek, “Türkiye’de tutukluluk sürelerinin, standartlar üzerinde olmasının en önemli sorunların başında geldiğini” söyledi. Özyürek, adaletin yargılama değil, “bir intikam alma olayına” dönüştüğünü vurguladı.

Özyürek kararlar ilgili şöyle konuştu: “Demek ki bu tutukluluk halinin devamı, bütünüyle hukuka aykırı bir şekilde yapılmaktadır. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Yargıtay'ın bu kararına göre nasıl bir işlem yapacağını göreceğiz. Ama hiçbir işlem yapmayacak... Çünkü hükümet bunun için Anayasa değişikliğini göze aldı... Yargının bağımsızlığı hikayeden ibaret.”

CHP Antalya Milletvekili Osman Kaptan da, Prof. Dr. Haberal'ın Türkiye’de ve dünyada insanların kalbinde taht kurduğunu hatırlattı, Adalet Bakanlığı'nın adaletin tartışılır hale geldiğini görüşünü belirtti. Kaptan, Adalet Bakanı Sadullah Ergin'e, “Adaletsiz bir bakan olarak tarihe geçmek istemiyorsanız bu işleri çözün” dedi.

CHP'nin hukuk kökenli Konya milletvekili Atilla Kart da kararlar ilgili görüşlerini şöyle dile getirdi:

“Delillerin karartılması ihtimali yoksa, sabit ikametgah sahibiyse, toplumda yeri varsa, binlerce insana istihdam sağlıyorsa, uluslararası saygınlığı varsa, bu gibi insanların tutuklanmalarını haklı kılacak gerekçe yoktur. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bunu tesbit etmiştir.”

Bu arada, **Devlet Bakanı Hayati Yazıcı**'dan, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararına ilişkin eleştiriler ve ilginç değerlendirmeler geldi... Kararı eleştiren Yazıcı, “Bu insanların 18 aylık tutuklu olması, haksızlığa uğradılar, tahliye edilsinler gerekçesini haklı kılmaz” dedi.

Peki Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun, Yazıcı'nın tepkisine neden olan kararı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin daha önce verdiği kararlarla örtüşüyor muydu?

Adalet Bakanı Sadullah Ergin, geçmişte bu yöndeki bir soru önergesine verdiği yanıtta, tek tip gerekçeyle tahliye taleplerinin reddedilmesi ve tutukluluğun devamına karar verilmesiyle ilgili, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5'nci maddesini hatırlatmıştı. Ergin, mahkemelerin soyut gerekçelere dayalı tutuklam kararlarının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “Özgürlük ve Güvenlik hakkı” başlıklı 5'nci maddesine aykırı olduğunu söylemişti.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de, mahkemelerin 5'nci maddeye aykırı kararları nedeniyle Türkiye aleyhine bugüne kadar 435 ihlal kararı ver-

miş ve Türkiye'yi tazminata mahkum etmiştir. Hayati Yazıcı'nın karara ilişkin tepkisi, birçok milletvekilinin tepkisine neden oldu. Hukukçu milletvekillerine göre Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararı Yazıcı'yı rahatsız etmişti.

MHP Mersin Milletvekili Behiç Çelik “Sayın Yazıcı'nın kafasının gerisindeki gizli planı sorgulamak lazım” derken, **MHP Ordu milletvekili Rıdvan Yalçın**, “Bu görüş, sayın bakanın kişisel görüşü değil, aslında AKP'nin yargıya genel bakışıdır” ifadesini kullandı.

CHP Genel Başkan Yardımcısı İsa Gök de Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun kararını “dünyaya örnek” diye değerlendirdi, Ergenekon diye adlandırılan davayı ise “kara leke” olarak tanımladı.

İsa Gök şunları söyledi: “Bu karar dünyada örnek olacak kararlardan birisidir. Tüm dünya şunu gördü. Silivri'de bir mahkeme var. Bu dava gazetecileri, profesörleri tutukluyor. Ve mahkemenin elinde suç delili yok, hiç bir şey yok ve yalnızca emniyetin, emniyet içinde de bir tarikata bağlı grubun ve hükümete bağlı çalışan ekiplerin iddiaları var. Ona rağmen siz dünyanın en önemli beyinlerini cezaevinde tutuyorsunuz. Ve mahkum oluyorsunuz...”

Hakimlere diyor dünya bunu... Mahkum olmanıza rağmen hasmane, düşmanca tutumunuzu sürdürüyorsunuz ve davaya devam etme kararı alıyorsunuz.

Tüm dünyaya bu eylem, bu yargılama kara leke olarak geçmiştir.”

Hazırlayan: Saniye ÖZDEN

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 **Agreman (Fr.)**
a-Acımasız davranış
b-Elçinin uygunluk yazısı
c-Zırhlı siper
d-Barbun türü
- 2 **Çıma (İta.)**
a-Yelkenli gemi
b-Damıtık
c-Şeker kutusu
d-Gemi halatı
- 3 **Fagot (Fr.)**
a-İlaç miktarı
b-Aşırılık
c-Üflemeli bir çalgı
d-Ağırbaşlı
- 4 **Banknot (İng.)**
a-Tuvalet kâğıdı
b-Not defteri
c-Teksir kâğıdı
d-Kâğıt para
- 5 **Gabya (İta.)**
a-Gemi direğindeki ikinci yelkenler
b-Espriden anlamayan
c-Güzellik hayranı
d-Elmas yontucu
- 6 **Agrikültür (Fr.)**
a-Faşist erkek
b-Yeşil zeytin
c-Kumaş kesimi
d-Tarım, çiftçilik
- 7 **Yoga (San.)**
a-Ticari anlaşma
b-Hint felsefe sistemi
c-Pazarlık
d-Yazgı
- 8 **Obstrüksiyon (Fr.)**
a-Küçük flüt
b-Yontu figürü
c-Engelleme
d-Kuşatma
- 9 **Bank (Fr.)**
a-Oturulan uzun sıra
b-Sesbilgisi
c-işlevsiz
d-Yenilmez
- 10 **Cermen (Fr.)**
a-Avrupa'da yaşayan bir ırk
b-Şarap fıçısı
c-Bira türü
d-Zehirli bir element
- 11 **Efemine (Fr.)**
a-Fiyakalı
b-Saldırgan
c-Korkak
d-Kadınısı davranan erkek
- 12 **Daralı (İta.)**
a-Oymalı
b-Kabı ile tartılan
c-Balık türü
d-Hafif esen yel
- 13 **Haf (İng.)**
a-Manyetik alan
b-Çömlek kulpu
c-Futbolda bir oyuncu
d-Gazölçer
- 14 **İskota (İta.)**
a-Bir tür taş
b-Büyük yelken ipi
c-Bitki familyası
d-Gümrük komisyonu
- 15 **Cips (İng.)**
a-İnce kızartılmış patates
b-Çevrebilimci
c-Tutumlu
d-Madeni para

(Fr.) Fransızca, (İta.) İtalyanca, (San.) Sanskritçe, (İng.) İngilizce

Yanıtlar:
152.
sayfada

TÜRK DİLİ

Orhan Velidedeoğlu

İsmet İnönü ve Dil Devrimi

Aralık ayı, benim için hüzün ayıdır. Sevgili anneciğimin yanısıra bazı yakınlarımdan ve arkadaşlarımdan bu ay yoksun kaldım. Ancak yine bu ay kaybettiğimiz öyle özel biri var ki, ondan bütün ülke yoksun kaldı:

İsmet İnönü
(25 Aralık 1973).

İsmet Paşa'nın ölüm yıl dönümlerinde çeşitli anma törenleri düzenlenir; onun başarılı askerlik yaşamı, devlet adamlığı, hatta örnek aile bağları anlatılır.

Ben bu geleneğin -az da olsa- dışına çıkarak, özel yaşamıyla ilgili iki küçük anıya değinecek, sonra da onun dilde özleşmeyi ne kadar önemsemi-

ğini belgeleyen kısa iki konuşmasını alıntılatacağım.

Yıllar önce, Sayın Prof. Dr. Necip Aziz Berksan, bir söyleşimizde anlatmıştı: Sayın Berksan, yurt dışında yaptığı "koruyucu hekimlik" ihtisasını tamamlayıp yurda döndüğünde henüz üsteğmen rütbesindedir. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün özel doktorları

ki bir kısmı generaldir; ona bir öneride bulunurlar: "Sen, bu konuda yurt dışındaki ihtisas yapan ilk doktorumuzsun. Bir süre köşkte kal, Paşa'yı izle ve yaşamını sağlıklı sürdürebilmesi için ne gibi önlemler alınması gerektiği konusunda bize rapor ver."

Sayın Berksan kısa bir süre sonra raporunu verir: İsmet Paşa hastalanmaz!..

Paşa'nın, o kadar disiplinli, o kadar düzgün bir yaşamı vardır ki kolay kolay hastalanmaz: Sabah belli saatte yataktan kalkar, belli saatte ve sağlığına uygun bir kahvaltı yapar, ardından Köşkün bir önceki güne ait harcama faturalarını dikkatle inceler... Saat 11.00'de günlük gazeteleri okumaya başlar, öğle yemeğinden sonra ki, öğlen ve akşam yemeklerinde yiyecekleri konusunda da çok titizdir, kısa bir dinlenmenin ardından devlet işleriyle ilgilenir ve bu hemen her gün aynen yinelenir.

Bu kadar düzgün yaşayan bir insan hastalanır mı?..

Sayın Berksan'ın bir diğer anısı: Kurtuluş Savaşı'nda İsmet Paşa'nın emir eri olan kişi, Köşkte bahçıvan olarak çalışmaktadır. O günlerin birinde bahçıvan ile Paşası arasında geçen şöyle bir konuşmaya tanık olur:

"Paşam izin verirsiniz ben köyüme dönmek istiyorum."

"Köyünde ne iş yapacaksın?"

"Bir iş yapmayacağım; yaşlandım artık, biraz dinleneyim diyorum."

"Yooo, olmaz! Köye gidip dinleneyim dersen, dinlenmeye vakit kalmaz, ölürsün. Burada çalıştığın için sağlıklısın ve yaşıyorsun" der ve izin vermez.

TDK, geçmişten aldığı güç ve hızla, varlığını 1981 darbesine kadar sürdürdüyse de Milli Güvenlik Konseyi'nce 1983'te özerkliğine ve etkinliğine son verilerek bir devlet kuruluşuna dönüştürüldü.

İsmet Paşa'nın yaşam felsefesi de işte bu: İşleyen demir ışıldar...

***

Türk Dil Kurumu ve dilde özleşme konusuna gince:

İsmet İnönü, Atatürk'ün dil devriminin en güçlü izleyicisi, savunucusu ve koruyucusuydu. Onun aramızdan ayrılışının ardından Türk Dil Kurumu'na saldırıların dozu iyice artırıldı. TDK, geçmişten aldığı güç ve hızla, varlığını 1981 darbesine kadar sürdürdüyse de Milli Güvenlik Konseyi'nce 1983'te özerkliğine ve etkinliğine son verilerek bir devlet kuruluşuna dönüştürüldü. Aşağıda sunduğum, İsmet İnönü'nün, 27 Şubat 1967 Pazartesi günü Bütçe'nin tümü üzerindeki son konuşması, TDK'ye yapılan saldırılara karşı koruyuculuğunun tarihsel bir belgesidir.

"Sayın Milletvekilleri;

Dilde özleşme konusunda Milli Eğitimde şiddetli bir karşı koyma olduğundan şikayet etmişim. Sayın Bakan, örnekler vererek aşırılığa varıldığını

göstermek istedi. Dillerin böyle özleşme devirlerinde ifratlardan kaçınılamaz. Bu aşırılıklar, hem de uzman olmayanların dilde özleşmeyi durdurmalarına hak vermez. Hatta bu gayretler, özleşme çabalarını esasından yıkmaya vardırır. Türk Dil Kurumu gibi, görevi öz Türkçenin her alanda güçlü ve yerterli bir hale gelmesini amaç bilen köklü bir Kurumla uğraşmayı asla doğru görmeyiz. Büyük dil uzmanları, buluşlarında ve kullanışlarında bir öz istikamette gayret gösterirlerse, bir müddet sonra alınan sonuçların zenginliği insana şaşkınlık verir.

İsmet İnönü'nün aramızdan ayrılışının ardından Türk Dil Kurumu'na saldırıların dozu iyice artırılmıştır

Biz, bu devirlerden geçerek bu günlere geldik. Bugün dilimizin eriştiği seviye, bundan kırk yıl öncesi için hayalin bile yetişemeyeceği kadar ileri olmuştur. Dil Kurumunu ve öz Türkçe yazmaya çalışan yazarları teşvik etmek, korumak, milli dilimizi tam kuvveti ile meydana çıkarmak çabasının temel çaresidir. Dil hareketinin başından beri her safhasından geçmiş insanlardan biri olarak, bu tecrübelerin her-

hangi bir değeri olursa, Milli Eğitim uzmanlarımız insaf göstermiş olurlar..." (Konuşmanın tamamı, o tarihli TBMM Tutanak Dergisi'ndedir.)

***

Aşağıdaki alıntı ise İsmet İnönü'nün 1972 Dil Kurultayı'nda yaptığı son konuşmadır:

"Türk Dil Kurumu'nun değerli üyeleri;

"Atatürk'ün bizden ayrılmasından sonra geçen süre içinde TDK'nin çalışması, Tarih Kurumu ile beraber memleketimiz için çok verimli ve çok övünülecek bir doğru yolda gelişmiştir. Türk Dil Devrimi diyebileceğimiz yeni atılım, tarihimizin, gelişmemizin, ulusal bir toplum olarak kendi benliğimize kavuşmamızın temel şartı olmuştur ve bu şart geçen kırk yıl içinde başarıyla yürümüştür. Harf Devrimi'nden hemen sonra

kurulan TDK, Atatürk'ün yakın ilgisiyle temel emniyet şartlarına kavuşmuştur. Milli mücadelenin sonu alınır alınmaz ilk akla gelen ihtiyaçlardan birisi, Türk dilini millileştirmektir. Bu istek, dağınık girişimlerden sonra Atatürk'ün doğrudan doğruya meseleyi ele alıp çalışmasıyla gerçekten verimli bir atılım oldu. Bir defa ulusal dil düşüncesi memlekette özenilecek bir ülkü halinde işlemeye başladı, bu büyük bir şeydir. Büyük bir şeydir, bütün yurttaşlar kendiliklerinden, kendi çevrelerinde akılları erdiği kadar, yetişebildikleri kadar dil devrimine yardımcı

olmaya çalıştılar, dil devrimine katkıda bulunmaya çalıştılar. Bunların başında Türk ordusu gelir. Şimdi sade gibi görünen birtakım sözleri sizlere hatırlatacağım ki, bunlarla köylerimiz kadar dilde yeni bir anlayışın temeli atılmıştır:

'Nefer' 'er' oldu, 'zabit' 'subay' oldu. Yarbay, albay, şimdi kimsenin yadırgamadığı sözler olarak kullanılmaktadır. Bunun gibi ordunun bütün hizmetlerinde Dil Kurumu doğrultusunda terimler bulmak ve kullanmak isteği yerleşti. Bunun gibi ekin hayatımızda, yazarlarımız, edebiyatçılarımız yeni dilde anlatım biçimi bulmaya çalıştılar. Dilde yabancı kuralların, eski terkiplerin kalkıp Türkçe sade dilbilgisi kurallarının yerleşmesi hemen hemen kendiliğinden gerçekleşmiştir. Artık Arabî terkipti, Farişî terkipti, yahut beraber terkipti, böyle bir şey kimsenin zihninde yok ve dileğinde yoktur. Bu, dilin Türkçeleşmesi için en etkili durum olmuştur.

"Dilin özleşmesi için ekin dilinde kesin sonuca varmamız gerektir. Bütün bilimlerde Türkçe terimleri yapabilmek ve Türkçe terimleri uygarlık alanına, bütün uygar ulusların ortak temellerinden yararlanarak yerleştirebilmek gerektir. Türklerin bilim terimi bulmak için özel bir yaratış güçleri vardır. Örneğin; hekimlikte bütün terimleriyle bir hekimlik hazinesi yara-

tabilen insan bir Türk'tür. Zamanın ihtiyacına uyarak hep Arapça terim bulmuştur. O kadar bulmuştur ki, bir çoklarını Arapçada olmadığı halde kendisi yaratmıştır.

İmparatorluktan ayrıldıktan sonra, ulusal bağımsızlıkla yaşar duruma geldikten sonra, bizden ayrılanlar bir çok Arapça terimler kullandılar ki, bunlar Arapçanın kendisinde yok, Türk icadıdır. Fakat bir ihtiyacın ürünüdür.

Demek istiyorum ki, biz her bilim dalında terimler bulup yerleştirecek durumdayız, yeteneğimiz vardır.

"Türk Dil Kurumu, bu uğurda bi-

Milli mücadelenin sonu alınır alınmaz ilk akla gelen ihtiyaçlardan birisi, Türk dilini millileştirmektir. Bu istek, dağınık girişimlerden sonra Atatürk'ün doğrudan doğruya meseleyi ele alıp çalışmasıyla gerçekten verimli bir atılım oldu.

zim başlıca kılavuzumuz olacaktır. Edebiyatta, yazarlarımızın öz dille yazmak ve bu yolu geliştirmek çabası sevinilecek, övünülecek bir şeydir. Hiç kimse artık Türk halkına eski dille seslenmek istemiyor. Bu bakımdan TDK'nin çalışmaları, ilerleme çabamızda siyasal hayatımızdan daha ziyade kolaylık içindedir. Bugün Türk dilinin özleşmesine itirazda bulunan, ona karşı çıkıp uğraşmak isteyen insanlar bir şey söylemek için yüz kelime kullanıyorlarsa, farkında olmayarak doksanı yeni Türk kelimeleriyle an-

latıyorlar. Demek istiyorum ki, Türk Dil Devrimi ile sağlanan dilde özleşme, eskiyi gelenek sayarak yeninin aleyhinde bulunanlar için bile ihtiyaç haline gelmiştir. Akım yürümektedir, yeni sözler onların eliyle, kullanmasıyla da perçinlenmektedir.

"Bugün TDK'nin kuruluşunun kırkıncı yılındayız. Atatürk idaresinde TDK'nin kurulması ve yürümesi için alınan ciddi kararların, ciddi atılımın kırkıncı yılını kutlamakla mutluyuz. Kırk yıl size uzun geliyor, benim için geçen hafta kadar yakındır. Önümüzdeki kırk yılda Türk dili bugün uyar ulusların ihtiyaçlarını karşılayan diller

gibi edebiyatta, bilimde büyük gelişmesini yapmış bir ulusal dil olarak yer alacaktır. Türk dilini ve Türk Dil Kurumu'nu bekleyen gelecek bu kadar güven dolu ve bu kadar sağlamdır. Onun eşi olan Türk Tarih Kurumu'yla beraber gelecek zamanlara yüreğimin dolusu umutlarla bakıyorum. Son derece mutlu ve şevkli bir halde bu kurumu kutluyorum. Türk Dil Kurumu'nu şimdiye kadar geçirdiği başarılı hayattan dolayı ve gelecek zamanlara sarsılmaz bir irade ile başaracağı işlerden dolayı ayrıca kutlamak isterim.

"Sizi selamlamaktan şeref duyuyorum!" •
orhanvelidedeoglu@butundunya.com.tr

HAYATTAN NE ÖĞRENDİM? *Mevlana*

Sonsuz bir karanlığın içinden doğdum. Işığ gördüm, korktum. Ağladım. Zamanla ışıktayım yaşamayı öğrendim. Karanlığı gördüm, korktum. Gün geldi sonsuz karanlığa uğurladım sevdiğilerimi... Ağladım.

Yaşamayı öğrendim. Doğumun, hayatın bitmeye başladığı an olduğunu; Aradaki bölümün, ölümden çalınan zamanlar olduğunu öğrendim.

Zamanı öğrendim. Yarıştım onunla... Zamanla yarışılmayacağını, zamanla barışılacağını, zamanla öğrendim...

İnsanı öğrendim. Sonra insanların içinde iyiler ve kötüler olduğunu...

Sonra da her insanın içinde iyilik ve kötülük bulunduğunu öğrendim.

Sevmeyi öğrendim. Sonra güvenmeyi... Sonra da güvenin sevgiden daha kalıcı olduğunu, Sevginin güvenin sağlam zemini üzerine kurulduğunu öğrendim.

İnsan tenini öğrendim. Sonra tenin altında bir ruh bulunduğunu... Sonra da ruhun aslında tenin üstünde olduğunu öğrendim.

Evreni öğrendim. Sonra evreni aydınlatmanın yollarını öğrendim. Sonunda evreni aydınlatılabilmek için önce çevreni aydınlatılabilmek gerektiğini öğrendim. (...)

"Anneannem 1899 doğumluydu. Kurtuluş Savaşı sırasında taze bir gelinmiş. 1918 doğumlu annem kucağındaymış. Kocasını ve kayınbiraderi Kuvayı Milli'ye katılmış, kayınpederi de Ankara'da açılan ilk meclise milletvekili olarak gitmiş."

Aile buldukları şehrin eşrafındanmış. Büyük bir evde yaşıyorlarmış ama o karanlık günlerde koskoca evde yaşlı bir kayınvalide, iki genç gelin, birkaç küçük çocuk bir de emektar bir yardımcı ile kalmışlar.

Yunan işgalinden az sonra anneannemin deyimiyle çitleri-çubukları ile bağlantıları kopmuş. Yıllarca kıtlık hatta açlık çekmişler. Zeytinyağına batırdıkları bir fitille aydınlanmış, çoğu öğünü kuru ekmeği az bir zeytinyağına banarak geçirmişler. Ama "Arap-

ların Konağında" kadınlar aç kaldı dertlendirmek için her gün ocağın üstüne su dolu bir tencere koyar, gelen giden ocakta aş pişiyor zannetsin isterlermiş.

Bu arada Yunan zulmü en yüksek noktasına ulaşmış, bu zulümle ilgili gelen bilgiler hep yüreklerine korku salarmış. Hele hele Yunanlı askerlerin küçük kundaktaki bebekleri havaya atıp sonra süngüye geçirmeleri, sonra da genç gelinlere tecavüzleri anlatıldıkça iki genç gelin korkar ürker geceler boyu ağlarlarmış.

Beş vakit namazını kimseye göstermeden kılar, kur'an okuyacağı zaman da ayak altından kaybolurdu.

Düşman sonunda Sandıklı'ya kadar gelmiş. Yani bir kuş uçumluk mesafedeymiş artık kabus... Şehrin yüksek tepelerinde gözcüler varmış. Onlar düşmanın geldiğini şehre haber vereceklermiş. Hesaba göre o işaret verildikten ancak 2 saat sonra düşman şehre ulaşabilirmiş.

İki genç gelin kayınvalidelerinden saklı, zakkum kaynatmışlar ve pekmeze karıştırıp bir kenara saklamışlar. Tepelerdeki gözcülerden haber gelince önce çocuklarına içirecekler sonra da kendileri içeceklermiş bu ağılu pekmezi. Kararları kararmış.

Sonra ne oldu aneane derdim? O da MUSTAFA KEMAL'İN ORDULARI geldi, kurtulduk derdi. Her seferinde de gözleri dolardı. Ömrü boyunca halk mekteplerinde öğrendiği yeni yazıyı kullandı. Hiç ama hiç başını bağlamadı, "ben otuz yıl dünyaya kara peçe arkasından baktım, yeter artık" derdi.

Beş vakit namazını kimseye göstermeden kılar, kur'an okuyacağı zaman da ayak altından kaybolurdu.

İnceydi, zarıftı ne zaman sokakta

satılan sümbülleri veya nergisleri görse mutlaka bir demet alırdı. Elinden tutup çarşıya götürdüğü torunlarına onları sevindecek bir şey almadan dönmezdi.

Yaşlılığında hırkasının cebine kağıtlı şekerler doldurmaya başladı, pencere kenarında oturur, apartmanın bahçesinde oynayan çocuklara atardı. Çocukların hepsini çok ama çok severdi, kara kuru burnu sümüklü çocuklara da içi kaynardı. Ve her çocuğu, tanıdık tanımadık gördüğünde kucağına alırdı. Çocuklar onları sahiden sevenleri anırlarmış...

Sonra anneannem hayatının son dört yılında yarı felçli bir yaşam sürdü. Tek başına hareket edemiyordu. Ama her 10 Kasım'da saat 9 da "beni pencereye götürün" der, pencereye tutunarak ayakta sirenlerin çalmasını bekler ve dudakları kıpır kıpır dualar okuyarak Atasına saygı duruşunda bulunurdu. Her 10 Kasım'da yeniden MUSTAFA KEMAL'İN ORDULARI tarafından kurtarılan genç bir gelin olurdu..."

Bu yazıyı değerli çalışma arkadaşım Sayın Birgül İleri yazdı. 10 Kasım ve Atatürk ile ilgili duygularını öyle güzel anlatmış ki, sizlerle paylaşmak istedim.

Büyük Atatürk'ün kurduğu Demokratik, Lâik, Sosyal Hukuk Devleti ve Demokrasi sayesinde ülke yönetimine gelip, güzel ülkemizi ortaçağ karanlığına götürmek için çabalayan cemaat ve tarikat artıklarının ve uluslararası çetelerin maşalarının vicdanları bir nebze olsun titrer mi, ne dersiniz? •

rifatserdaroglu@butundunya.com.tr

Tufan Türenç'in
08.11.2010 Tarihinde
Hürriyet Gazetesi'nde
Yayımlanan Yazısı

Türkiye'nin Büyük Ayıbı

Türkiye Barolar Birliği raporu: "Son 7 yılda Türkiye cezaevlerindeki tutuklu sayısı yüzde yüz arttı... Cezaevlerinde yatanların yüzde 56'sı tutuklu..."

Dünya standartlarında tutuklu sayısı hükümlülerin üçte biri oranındadır. Türkiye'de mahkemelerin keyfi kararlarıyla tutukluluklar cezaya dönüştü."

***

Çağdaş Gazeteciler Derneği: "Türkiye'de hukuk devleti darmadağın olmuş.

Gazeteciler iki yıla yakındır tutuklu. 3 yıldır tutuklu olan yazarlar var. Bilim adamları, subaylar var. Bunlar boşu boşuna cezaevlerinde ömür tüketiyorlar.

Bunun kanıtı keyfi tutuklamalar. Hükümet 3 maymunu oynuyor."

***

Türkiye Gazeteciler Derneği: "Türkiye'yi yönetenler hapiste hiç gazeteci olmayacak sözü vermişlerdi.

Ama bugün demokratik ülkeler içinde hapiste en çok gazetecisi olan ülke Türkiye."

***

Avrupa Gazeteciler Federasyonu: "Cezaevlerinde 50 Türk gazetecisi var. Özgür basın susturulamaz. Tutuklu gazeteciler serbest kalsın."

Avrupa Gazeteciler Federasyonu, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Basın Konseyi Türkiye Gazeteciler Federasyonu, IPI ile 23 meslek örgütünün destek verdiği Gazetecilere Özgürlük Platformu üyeleri başbakanlığa yürüdü ve isteklerini dile getirdi.

***

Avrupa Birliği Komisyonu bile (başlarına saksı düşmüş olmalı) ilerleme raporunda isyan etti:

“Türkiye'deki yasalar Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ‘Düşünce ve ifade özgürlüğü’nü garanti altına alan 10'uncu maddesiyle ve basın özgürlüğüne yönelik içtihatlarla bağdaşmıyor. Basına ve gazetecilere aşırı siyasi baskılar var. Yargılamalarda tutukluluklardaki sürecin makul olmasına saygı gösterilmelidir.”

***

Eski Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk:

“Tutuklama istisnai bir tedbirdir. Ama Türkiye'de çok kolaylıkla tutuklama kararı veriliyor. Cezaevindeki 120 bini aşkın mahkûmdan yarısı tutuklu. Bu çok sağlıklı bir görünüş değil. Sadece Haberal yok. Başka rektörler, gazeteciler var. Tutuklulukta makul sürenin aşılması lazım.”

***

Ergenekon tutuklusunu Prof. Mehmet Haberal'ı tahliye etmeyen 9 Ergenekon hâkiminin tazminat ödemesine ilişkin karar Yargıtay tarafından onanınca yandaş basın ve yandaş hukukçular kıyametleri kopardılar.

Bazı örnekler şöyle.

AKP'li Bekir Bozdağ: “Yargıtay resmen yargı bağımsızlığını çiğnedi.”

Demokrat Yargı Derneği Eşbaşkanı Orhan Gazi Ertekin: “Bu karar hukuk dışıdır.”

Eski Eşbaşkanı Osman Can: “Karar

Eski Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk:
“Tutuklama istisnai bir tedbirdir. Ama Türkiye'de çok kolaylıkla tutuklama kararı veriliyor. Cezaevindeki 120 bini aşkın mahkûmdan yarısı tutuklu. Bu çok sağlıklı bir görünüş değil. Sadece Haberal yok. Başka rektörler, gazeteciler var. Tutuklulukta makul sürenin aşılması lazım.”

hâkim ve savcılar üzerinde baskı oluşturacaktır.”

***

Başbakan Erdoğan her kürsüye çıkışında uzun uzun demokrasi nutukları atıyor.

Hangi demokrasi bu?

Adaletsizliği bir yangından daha çabuk önlemeliyiz.

Herakleitos

Emin Çölaşan'ın
 6-11-2010 Tarihinde
 Sözcü Gazetesi'nde
 Yayınlanan Yazısıdır

Mehmet Haberal Vakası

Sevgili okuyucularım, sanıyorum ki bazılarınız, Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın ismini Ergenekon davasında duymuşsunuzdur. Bugün itibariyle tam 550 gündür tutuklu olan, sağlık durumu nedeniyle İstanbul'da küçücük bir hastane odasında yatan, odanın dışına çıkması yasak olan, kapısında jandarma ve gardiyanların beklediği Ergenekon sanığı bir bilim adamı!

Oysa onun adı Türkiye'de çok önceden biliniyordu.

Türkiye'de ilk organ nakli ameliyatlarını yapan doktor. Yıllar içinde nice ameliyatlar yaptı, nice insanların hayatını elleri ve ekibiyle kurtardı.

Ankara ve Türkiye'nin çeşitli yerlerinde Başkent Üniversitesi hastanelerini -sıfırdan başlayarak- kurdu.

Ondan önce yine sıfırdan başlayarak, bugün onbinlerce öğrencinin eğitim gördüğü Başkent Üniversitesini kurdu ve tutuklandığında o üniversitenin Rektörü idi.

Onu yakından tanırdım. Gecesi

gündüzü hastanede ve üniversitede geçen, başka bir yaşamı olmayan bir bilim adamı idi. Hiç unutmam, bir gece geç saatlerde gazeteci arkadaşım Sezai Bayar'ın fitiği patlamıştı. Onu arabaya atıp Başkent Hastanesine götürdüm. O saatte hiç umudum da yoktu... Çünkü büyük ıstırap çeken Seza-i'nin işlemleri herhalde ertesi gün yapılacaktı!

Hastane kapısında arabadan indiğimizde gece saat 24 dolayları. Bir de baktım, Haberal dışarıda merdivenlerden iniyor. Ameliyattan çıkmış. Bizi görünce “Hayrola, ne var” diye sordu.

Durumu anlattım. Sezai'yi hemen içeri aldırıp muayene etti. Odaya ben de girdim. Hayatımda ilk kez fitik görüyordum ve kasıkta iri bir portakal gibiydi. Haberal kararını bildirdi: "Derhal ameliyat. Yarın sabahı bekleyemeyiz."

Ameliyatı ekibiyle birlikte kendisi yapacaktı ve bana sordu: "Eğer bakabilirsen sen de girmek ister misin?"

Valla girdim ve ameliyatı baştan sona izledim! Çıktığımızda saat 03 olmuştu ve Haberal ertesi sabah 07'de karaciğer nakli ameliyatına girecekti. Bu adam ne zaman uyurdu, ne zaman dinlenirdi! Onu o gece bir kez daha takdir etmiş, yüzüne karşı "Helal olsun sana" demiştim.

***

Türkiye'nin dünya çapında yetiştirdiği bilim adamı sayısı çok değildir ve onlardan biri de şu anda tam 505 gündün bu yana tutuklu olan Ergenekon sanığı Mehmet Haberal'dır.

Silahlı terör örgütü üyesi... Darbeci... Suçları bunlar!

Avukatları çeşitli zamanlarda onun tahliyesi için dilekçeler verdiler. Silivri mahkemeleri bunları sürekli olarak reddetti. Bunun üzerine avukatları, son bir çareye başvurdular. Haberal'ı tahliye etmeyen Silivri hakimlerini mahkemeye verdiler. Başka bir deyişle, haklarında tazminat davaları açtılar. Gerekçeleri şöyle idi:

"1- Tahliye kararlarını reddeden hakimler, kararlarında hiçbir zaman gerekçe göstermiyor. Ret kararları basılı bir kağıda yazılıp otomatik imzalanıyor.

1- Tahliye kararlarını reddeden hakimler, kararlarında hiçbir zaman gerekçe göstermiyor. Ret kararları basılı bir kağıda yazılıp otomatik imzalanıyor.

2- Tutuklulukta makul süre çoktan aşılmıştır, Haberal haksız ve hukuksuz bir biçimde tutukludur.

2- Tutuklulukta makul süre çoktan aşılmıştır, Haberal haksız ve hukuksuz bir biçimde tutukludur.

Yasa uyarınca, hakimlerin yargılanma yeri Yargıtay idi. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi davayı inceledi, Haberal'ı haklı buldu. 18 sayfadan oluşan gerekçeli kararında dokuz hakim Haberal'a 1.500 lira tazminat ödemesine karar verdi.

Yandaş AKP medyasında bu haber sonrasında kıyametler koparıldı. Vay efendim, Yargıtay kim oluyor da hakimler için tazminata hükmediyor!.. Vay efendim, bu ne çüret!.. Siz kim oluyorsunuz da hakimlerimizi tazminat ödemeye mahkum ediyorsunuz!..

Bu davanın temyiz makamı, Yargıtay'daki tüm Hukuk Dairelerinin başkanı ve üyelerinden oluşan Yargıtay Hukuk Genel Kurulu idi. Davalı hakimlerin avukatları temyiz haklarını

kullandılar. Dava dün Genel Kurul'da görüşülüp karara bağlandı...

Ve 4. Hukuk Dairesinin kararı dün onanıp kesinleşti.

***

Sevgili okuyucularım, şimdi bu yazıyı okurken bazılarının belki diyecektir ki "İyi de kardeşim, mahkemeler suçsuz bir insanı boşuna içeride tutar mı? Demek ki Haberal'ın bir suçu varmış ve bu yüzden tutuklu kalıyor."

Bakınız, Mehmet Haberal, tutuklandıktan yaklaşık bir yıl sonra, mahkemede sorgulandı. Sorgusu, sağlık durumu iyi olmadığı için hastane odasında, yanında bir hakim ve avukatları olduğu halde yapıldı.

Silivri mahkemesinin hakim ve savcılarını, video konferans sistemiyle kendisine sorular sordular, Haberal yanıt verdi. Bu olaydan hemen sonra, hakim ve savcılarla Haberal arasında sorgulama aşamasında geçen tüm konuşmalar, soru ve yanıtlar kitap haline getirildi.

Kitabın adı: "Suçum Ne?"

Bana da gönderilen bu kitabı büyük bir ilgiyle okudum. Gerçekten de çok merak ediyordum... Benim tanıdığım bilim adamı Prof. Dr. Mehmet Haberal acaba neler yapmış da tutuklanmıştı? Suçu ne idi? Niçin tahliye edilmiyordu?

Bazılarının gibi ben de bu sorulara kafamda yanıt bulmak istiyordum...

Ve o kitabı baştan sona, büyük bir dikkatle okudum. Her sayfasında, her satırında bir umudum (!) vardı. Şöyle ki, sorgulamanın bir yerinde Haberal köşeye sıkışacak, silahlı terör örgütü üyesi olduğunu, darbeci olduğunu bile

itiraf etmek zorunda kalacaktı.

Hakimler ve savcılar bu sorgulamada onun karşısına öyle belgeler ve bilgiler çıkaracaktı ki, Haberal pes edecekti!

Evet, sorgulamanın virgülüne bile dokunulmadan yayınlanan "Suçum Ne?" isimli bu kitabı satır satır okudum... Ve bitirdiğim anda bir kez daha şunu söyledim:

"Yazık, Haberal hocayı orada boş yere tutuyorlar."

Ne örgüt, ne terör, ne silah, ne darbe!... Hiçbir şey yok.

Bunlara ilişkin soru yok, ellerinde belge ve bilgi yok!

"Falancayı tanır mısın?.. Orada kimler vardı?.. O toplantınıza kimler katıldı?.. Ecevit'in hastalığı ne idi?.. Sağlık durumu nasıldı? Siz mi tedavi ettiniz?.."

Sürekli Ecevit'in hastalığı soruluyor... Rahmetli Ecevit'i hükümeti yıkılın ve yerine Ergenekon çetesi gelsin diye yanlış tedavi edip öldürmeye (!) niyetlendiler ya!.. Haberal yanıt veriyor:

"Sayın hakimler, ben Hipokrat yemini etmiş bir doktorum. Herhangi bir kişinin hastalığını uluorta hiç kimseye açıklayamam. Meslek yeminimi çiğneyemem. Hastanemizin bütün raporları zamanında ailesine verilmiştir. Onlar isterse açıklayabilir. Kaldı ki, ben cerrahım. Sayın Ecevit'in rahatsızlığı benim uzmanlık alanıma girmiyordu. Onun hastalığını bizim arkadaşlarımız tedavi ettiler."

***

Evet, Yargıtay Hukuk Kurulu bu ilginç davada dün son noktayı koydu

Ergenekon davasında artık kamu vicdanı rahatsızlık duymaya başladı. Sadece Haberal değil, ülkemizin nice seçkin insanları sadece ve sadece geçmişte AKP iktidarına karşı çıktıkları için haksız yere tutuklu kalıyor. Bazısının süresi üç yıla ulaştı. Ortaya ne silahlı veya silahsız bir örgüt (!) çıktı, ne de darbe (!).

ve Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın tahliye istemlerini hiçbir gerekçe göstermeden sürekli reddeden dokuz hakim, kendisine tazminat ödemesine karar verdi. Tazminata eyvallah da, dört duvar arasında tutuklu geçen yüzlerce gün ne olacak?

Hayat çetele tutmak değildir... Seni kaç kişinin aradığı, kiminle çıktığın, çıkıyor olduğun veya çıkacağın demek de değildir.

Kimi öptüğün, hangi sporu yaptığın, kimlerin seni sevdiği de değildir.

Hayat, ayakkabıların, saçın, derinin rengi de değildir. Nerede yaşadığın veya hangi okula gittiğın de değildir.

Aslında hayat; notlar, para, giysiler, girmeyi başardığın ya da başaramadığın okullar da değildir.

Hayat; kimi sevdiğin ve kimi incittiğindir.

Kendin için neler hissettiğindir. Güven, mutluluk, şefkattir.

Bu karar Türkiye'de bir ilk. Bundan sonra neler olacağını bilmiyorum.

Ancak şunu da açıkça belirteyim, Ergenekon davasında artık kamu vicdanı rahatsızlık duymaya başladı.

Sadece Haberal değil, ülkemizin nice seçkin insanları sadece ve sadece geçmişte AKP iktidarına karşı çıktıkları için haksız yere tutuklu kalıyor. Bazısının süresi üç yıla ulaştı.

Ortaya ne silahlı veya silahsız bir örgüt (!) çıktı, ne de darbe (!).

Hukuk inatlaşmaz. Hakimler ve savcılar inatlaşmaz.

Hukuk, yandaş AKP medyasının verdiği gazla uygulanmaz. Aksi takdirde adalet çiğnenmiş olur.

Bu inatlaşmaya girenler, çünkü çok önemli Yargıtay kararı sonrasında bakalım ne yapacaklar.

Gönderi: KUBİLAY KEÇELİOĞLU

Arkadaşlarına destek olmak ve nefretin yerine sevgiyi koymaktır.

Hayat; kıskançlığı yenmek, önemsemeyi öğrenmek ve güven geliştirmektir.

Ne dediğin ve ne demek istediğindir.

İnsanların sahip olduklarını değil, kendilerini olduğu gibi görmektir.

Her şeyden önemlisi hayatı, başkalarının hayatını olumlu yönde etkilemek için kullanmayı seçmektir.

İşte hayat bu seçimden ibarettir.

İnsanların en acizi dost edinmeyen, ondan daha acizi ise dost kaybedendir.

Charles Eguone

Emre Kongar'ın

31.10.2010 Tarihli

Cumhuriyet Gazetesinde

Yayınlanan

"Aydınlanma" Yazısı

Zulmü Duyumsamak... Mazlumunu Anlamak...
Zalimi Tanımak...
Sevgili okurlarım, Mustafa Balbay'ın
"Silivri Toplama Kampı **Zulümhane**"
adlı kitabını yeni bitirdim.
Gözlerim yaşlı...Yüreğim yaralı...
Vicdanım isyan içinde...
Utaniyorum!

Kitapta kimler yok ki:
Prof. Mehmet Haberal...

Prof. Mustafa Yurtkuran...

Prof. Fatih Hilmioğlu...

Prof. Ferit Bernay...

Prof. Erol Manisalı...

Tuncay Özkan...

Doğu Perinçek...

Mustafa Özbek...

Artık aramızda olmayan:

Prof. Türkan Saylan...

İlhan Selçuk...

Ve daha pek çok kişi.

***

Balbay sadece bir kitap yazmamış...

Bir destan kaleme almış!

Bir gazetecinin...

Bir babanın...

Bir kocanın...

Bir evladın...

Bir tutuklunun...

2010 Türkiye'sinde bir aydınının...

Yalnızlığın...

Sevginin...

Özlemin...

Mazlumiyetin...

Savunmanın...

Dik duruşun...

İsyanın...

Destanı bu!

***

Tarih, AKP iktidarını nasıl yargılayacak?..

Hakkında ne hüküm verecek?

Balbay'ın "Zulümhane" anıları...

Mehmet Haberal'ın "Suçum Ne?" adlı savunması...

Hanefi Avcı'nın

"Haliç'te Yaşayan

Simonlar”ı...

Tarihin asla unutmayaacağı belgeler olacak!

***

Balbay’ın aslında bir edebiyat yapıtı niteliği taşıyan “Zulümhane Destanı”nda hem belgesel bölümler hem de duygusal metinler var... “Sevdiğinizine Koşarken Hiç Cama Çarptınız mı” bölümünü okuyun... Sizin de gözleriniz yaşaracak... Sizin de yüreğiniz yaralanacak... Sizin de vicdanınız isyan edecek... Siz de utanacaksınız!

***

Yirmi birinci yüzyıl Türkiye’si’ni tanımak istiyorsanız...

Yargı bağımsızlığına son veren son referandumda “hayır” oyu veren yüzde 42’yi anlamak istiyorsanız... Kamuoyu yoklamalarına filan bakmanıza gerek yok... Mustafa Balbay’ın anılarını, Mehmet Haberal’ın savunmasını, Hanefi Avcı’nın kitabını okuyunuz.

***

Zulüm nedir...
Mazlum kimdir...
Zalim kimdir...
Bu kavramların soyuttan somuta dönüştüğünü bu kitaplarda göreceksiniz!
Hayırlı pazarlar.

ATATÜRK DİYOR Kİ

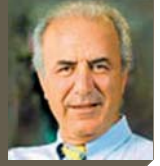
■ Adliyemizin emin olduğumuz yüksek gücü sayesinde ki, Cumhuriyet, kaçınılmaz gelişimi izleyebilecek ve türlü şekil ve türdeki saldırısına karşı vatandaşın hukukunu ve ülkenin düzenini koruyabilecektir. (1930, TBMM)

■ Hiçbir ulus yoktur ki etik esaslarına dayanmadan yükselbilsin. (24.12.1919, Kırşehir / Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Atatürk Araştırma Merkezi, C.II, s.4)

■ Korkutma esasına dayanan davranış kuralları (etik), bir erdem olmadıktan başka güvene de uygun değildir. (1924, Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine)

■ Adalet gücü bağımsız olmayan bir ulusun devlet halinde varlığı kabul edilemez. (Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Cilt I, s.58)

Güngör Mengi’nin
6-11-2010 Tarihinde
Vatan Gazetesi’nde
Yayınlanan Yazısı

Nihayet Adalet!

Yargıtay’dan, yargı ve hukuk bilimi çevrelerinin "devrim niteliğinde" dediği bir karar çıktı. Ergenekon davası kapsamında suçlanan dünyaca ünlü cerrah Prof. Mehmet Haberal 17 Nisan 2009 tarihinden beri yani 1,5 yıldır tutuklu bulunuyor.

Prof. Haberal, koruma tedbiri olması gereken tutuklamayı kendisi üzerinde ceza olarak uyguladıklarını iddia ettiği 9 hâkim hakkında dava açmış, Yargıtay 4. Hukuk Dairesi de suçlanan hâkimleri 1.500'er lira tazminat ödemeye mahkûm etmişti.

Başbakan’ı çok kızdıran bu karar, hüküm giyen hâkimlerin itirazı nedeniyle değerlendirildiği Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nca onaylandı.

Bilim çevreleri ve uzman uygulamacılar kararın Türkiye’deki sakıncalı tutuklama rejimine bir çeki düzen getireceği ümidini taşıyorlar. Adalet hizmet edeceği kesin olan bir ilk yaşanıyor: "Bir ceza yargıcının, tutukluluk tedbirini uygularken makul süreyi aşması ve yeterli gerekçe göstermediği için kişisel sorumluluğu tespit edildi."

Daha önce olmadı böyle bir şey.

Cezaevlerimizdeki tutuklu sayısının hükümlü sayısından fazla olduğunu ve bunun adalet değil mağduriyet üreten bir düzene işaret ettiğini bilirsek Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararının önemini daha iyi anlarız.

Silivri’de üç yıl geçtiği halde sorguları bitmeyen tutuklular var. Yargıtay kararı, tutuklama kararlarında hâkim takdirine makul bir sınır getireceği için adaletsizlik azalacaktır.

Bu yalnız mağdurları değil, hâkimleri de koruyacaktır. Çünkü bu tür davalara bakan hâkimlerin siyasi baskılara hedef olduklarından şikâyet ettiklerini unutmadık..

Hrant Dink’in katili Ogün Samast’ın yılbaşına kadar tahliye olacağı söyleniyor. Ama Prof. Haberal ve gazeteci Balbay, hem Kurban’ı, hem yılbaşını büyük ihtimalle Silivri’de geçirecek.

Böyle adalet olur mu?

Uzun süreli tutukluların çokluğu Türkiye’yi adaletsiz ülkeler sınıfına sokuyor. Bu durumdan Cumhurbaşkanı da şikâyet etmişti.

Şimdiye kadar bu müzmin hastalığa siyaset çare bulmalıydı. Çareyi yüksek yargı getirdi. Buna da şükür.

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI 12

Mustafa Kemal Yazıyor

SAVAŞ VE BARIŞ

Sözde Sevr Barış Antlaşması'nın mahiyetinden ve şu esnada söz konusu olması ihtimali bulunduğu için, bu antlaşmanın bazı değişikliklerle kabul edilip edilemeyeceğinden sıkça bahsedilmekte olduğunu hepimiz görüyor ve konuyla ilgili olarak yazılanları okuyoruz...

Bize gelince; daima şu görüşü savunduk ki, sözde Sevr Barış Antlaş-

ması bizim için öteden beri tartışılabilir ve üzerinde pazarlık yapılabilir bir konu değildir. Bu konu çok önemli olduğu için, bugün de başka bir bakımdan aynı konuyu bir kez daha gözden geçirmek isteriz.

Biz Birinci Dünya Savaşı'na niçin girdik?

Bu sorunun cevabını vermek, sözde Sevr Barış Antlaşması hakkında takınacağımız tavrın belirlenmesi hususunda büyük bir önem taşımaktadır.

Dünya bilir ki, bu savaşa biz girmedik, sevk olunduk, sokulduk. Bir Alman amiralinin yaptığı emrivakiyle muharebeler arasına dâhil olduk. Bunu kabul edebiliriz, fakat bunu kabul etmek, bizi düşüncelerimizin izleyeceği yolu değiştirerek başka bir sonuca yönlendir-

mez. Bunu da şu değerlendirme gösterir: Savaşa girmemizi doğuran sebepler ve etkenler, savaşa girişimizin şekli ve sureti her ne olursa olsun hep birdi. İstanbul'da o zamanki hükümeti temsil edenler, 1918'den beri yapılan tecrübelerle anlamışlardı ki, Türkiye dış siyasette yabancı sınaî vasıtaları ve Müslüman olmayanların ekonomik baskısı altında bulunduğça ve kapitülasyonlar da mevcut olduğça, Türk milleti Avrupalılar nazarında geri kalmış, bağınaz ve yobaz bir millet propagandasıyla daima Avrupa kapitalistleri için bir sağlam inek mevkiinde kaldıkça, kendisi için kurtuluş ve çıkış olanağı yoktu.

Uzun ve çarpıntılı bir ölüm ve hastalıktan sonra bu millet mutlaka ezilecek, harap ve mahvolacaktı. Dolayısıyla bundan kurtulmak için kati ve esaslı bir tedavi lazımdı. O zamanki hükümet adamları bu kanaate varduktan sonra, Birinci Dünya Savaşı'nı hazırlayan olaylar esnasında kendilerini büyük bir fırsat karşısında buldular.

Dünya ikiye ayrılıyor. Bir tarafta bizi mahvetmekte büyük faydalar görenler, diğer tarafta ise; bizim hakkımızda ötekinden çok farklı düşünmemle beraber, mecburen bizim yaşamamıza muhalefet etmeyecek olanlar vardı. Dönemin yöneticileri, ikinci tarafın amacını daha güçlü tahmin ettikleri için, derhal o tarafa yönelmekte sakınca görmediler.

Savaşın sonucu hakkındaki görüşleri yanlış, savaşın sevk ve idaresi hakkındaki siyasetleri yanlış ve sonuçta savaşın hazırlanması esnasındaki hareketleri de yanlış olabilirdi. Burada

bunları tartışmaya gerek görmeksizin, yalnız şunu söyleyeceğiz ki, bütün bu yanlışlıklara rağmen, ilk görüş gayet doğru idi. Neydi bu görüş?

Bu millet, Birinci Dünya Savaşı'ndaki dış ve iç şartlar içinde bulunduğça asla yaşayamazdı... Buna olanak yoktu. Yaşayabilmek için olağanüstü bir olayın dünyayı altüst edeceği, tamamen değiştireceği bir müdahalesi lazımdı.

Müslüman olmayanların ekonomik baskısı altında bulunduğça ve kapitülasyonlar da mevcut olduğça, Türk milleti Avrupalılar nazarında geri kalmış, bağınaz ve yobaz bir millet propagandasıyla daima Avrupa kapitalistleri için bir sağlam inek mevkiinde kaldıkça, kendisi için kurtuluş ve çıkış olanağı yoktu.

Savaşı yaptık ve askerlikçe mağlup olduk. Bunun neticesi olarak bir takım şartların sonucunda karşımıza sözde Sevr Barış Antlaşması çıktı... Sevr Antlaşması savaştan önceki durumun devam ettirilmesi değildir. Özellikle, bu durumun üzerine kasıt ile müthiş şartlar ilave edilmiştir ki, bu hükümleri

bugün şu zavallı harap memleket hakkında değil, mesela İngiltere, Fransa vb. gibi dünyanın en sağlam bünyeli bir milletine tatbik etsek; o millet, şartların indireceği darbelere birkaç sene-den fazla dayanamayarak, dehşetle yıkılacaktır.

Dolayısıyla Sevr Antlaşması'nı herhangi bir şekilde, herhangi bir maddesini veya faslını değiştirerek tatbik etsek, yine biz, savaştan önceki halimize kıyasla birkaç yüz defa şiddetli bir baskı altına girmiş bulunacağız.

Mademi sözde Sevr Barış Antlaşması'nın kaldırılması bile bizi yaşatmayacaktır, o halde ne yapmalıyız? Bu sorunun cevabı çok basittir: Mücadeleye devam!

Hâlbuki biz, harpten evvelki halin dayanılmaz olduğunu anlamış ve onlardan kurtulmak içindir ki, savaşa girmişti. Şu halde, pek güzel anlaşılır ki, bugünkü sözde Sevr Barış Antlaşması'nın değiştirilmesi değil, büsbütün ortadan kaldırılması dahi bizi yaşatacak ve selamete çıkaracak bir hal doğurmayacaktır. Çünkü Sevr Antlaşması'nı kaldırmak demek, savaştan önceki hali kabul etmek, yani yaşamamaya razı olmak demektir.

Değerlendirmemizde bu sonuca ulaşınca, düşüneceğimiz bir yön kalır:

Mademki sözde Sevr Barış Antlaşması'nın kaldırılması bile bizi yaşatmayacaktır, o halde ne yapmalıyız? Bu sorunun cevabı çok basittir:

Mücadeleye devam!

Bugün savaşım öyle bir aşamada bulunuyor ki, düşmanların bizi maddi güçlerle dıştan ezmeleri hayal dahi edilemez. Dolayısıyla, düşmanlara karşı dün askerlikçe kaybettiğimiz davayı, bugün başka bir şekilde kazanmış sayılabilir. Çünkü dün de, bugün de amacımız bir saldırı ve istila savaşı değil, bir savunma ve korunma savaşı yapmaktı. Savaşın bu şeklini, bugün kazanmış bulunuyoruz. Bu galibiyeti siyasi araçlar, siyasi hükümler onaylayınca kadar kendimizi daima savaşım halinde kabul edebiliriz. Ne zaman bizim savaştan önceki halden kurtulmamızı temin edecek hükümleri kabul ederler ve ne zaman dünya fiilen bu hükümleri teyit edecek ve belgeleyecek bir hal alır, biz de savaşıma o zaman nihayet verebiliriz. Aksi takdirde savaşımı bırakırsak, zarar aynı olacaktır.

Emin olalım, bu düşünce ve siyasetle hareket ettiğimiz, tereddütsüz ve korkusuz yürüdüğümüz takdirde sonuç gayet yakın olacaktır. Bunun kefil bütün dünya olaylarıdır. •

ATATÜRK'ÜN DÜNYASI

Cengiz Önal

“Yaşaması ve muzaffer olması gereken değerli şahıslarımız değil, ulusal bağımsızlığı temin edecek olan fikirlerdir. Ulusal Savaşım'ın amacı, ulusun tam bağımsızlığını ve kayıtsız şartsız egemenliğini sağlamak ve sürdürmektir. ”

Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Büyük Millet Meclisi'ne Karşı Anadolu'da Çıkarılan Ayaklanmalar

12

İstanbul'un işgal edilmiş olması, Osmanlı Devleti'nin son Mebuslar Meclisi'nin basılıp, dağıtılması ve bir kısım aydınlar ile milletvekillerinin tutuklanması sonucunda artık İstanbul Yönetimi'nin hiçbir otoritesi kalmamıştı. Anadolu Ulusal Hareketi ise,

Savaşım aleyhtarı propagandalar, ayaklanmaların çıkmasında önemli rol oynamış ve bunlar da Ankara'yı zor şartları yaşamakla yüz yüze bırakmıştı. Mustafa Kemal'in, Nutuk'taki ifadesiyle;

“•Bandırma, Gönen, Susurluk, Mustafa-

İşgal Güçleri Beyoğlu'nda

fakemalpaşa, Karacabey ve Biga, •İzmit, Adapazarı, Düzce, Hendek, Bolu, Gerede, Nallıhan, Beypazarı, •Konya, Ilgın, Kadınhanı, Karaman, Bozkır, Çivril, Seydişehir, Beyşehir, Koçhisar, •Yozgat, Yenihan, Boğazlıyan, Zile, Erbaa, Çorum, •Ümraniye, Refahiye, Zara, Hafik ve Viranşehir dolaylarında tutuşan kargaşa ateşleri bütün ülkeyi yakıyor; hainlik, bilgisizlik, düşmanlık ve bağnazlık dumanları bütün yurt göklerini yoğun karanlıklar içinde bırakıyordu. Ayaklanma dalgaları, Ankara'da karargâhımızın duvarlarına dek çarptı. Karargâhımızla kent arasındaki telefon ve telgraf tellerini kesmeye dek varan kudurgan saldırışlar karşısında kaldık..." sözleriyle kısaca ifade edilen ayaklanmaların altında yatan en önemli gerçek cehaletti. Ayaklananların, "Din Elden Gidiyor" sloganı çok etkili oluyordu. İşgal Güçleri de bunu kullanıyordu... Eğitim olanaklarından yoksun kalmış ve ülkede olup-biten gerçeklerden habersiz bırakılmış insanları, en hassas noktaları olan dini konularda tahrik etmek, özellikle İngilizler ve işbirlikçilerinin zor olmadı. İnançları itibarıyla, Halifeliliği uhdesinde bulunduran Padişah ve onun güdümünde oluşturulan hükümete kayıtsız-şartsız bağlı olan insanımızın, İtilaf Devletleri ve işbirlikçileri tarafından asi ilan edilmiş ve haklarında idam kararı verilmiş olan Anadolu Ulusal Hareketi'nin Lider ve Kadrosu'na, bir anda inanıp bağlanmaları ve Ulusal Savaşım'a topyekün katılımları elbette beklenemezdi... İşte bu ortamda kasıtlı olarak çı-

karılan ayaklanmalar Mustafa Kemal ve Büyük Millet Meclisi'ni çok uğraştıracağına benziyordu.

Ayaklanmalardan bir kısmını, tarih sırasına göre yazarsak:

- Bozkır Ayaklanmaları(27 Eylül-4 Ekim ve 20 Ekim-4 Kasım 1919)
- Şeyh Eşref Ayaklanması (26 Ekim-24 Aralık 1919)
- Anzavur Ayaklanmaları (1 Ekim-30 Kasım 1919 ve 16 Şubat-16 Nisan 1920)
- Bolu/Düzce Ayaklanmaları (12 Nisan -31 Mayıs ve 8 Ağustos-23 Eylül 1920)
- Yozgat Ayaklanmaları(15 Mayıs -27 Ağustos ve 5 Eylül-30 Aralık 1920)
- Zile Ayaklanması(21 Mayıs-12 Haziran 1920)
- Milli Aşireti Ayaklanması (8-26 Haziran 1920)
- Konya Ayaklanması(2 Ekim-22 Kasım 1920) tablosuyla karşılaşıyoruz...

Mustafa Kemal, Ankara Müftüsü Mehmet Rıfat(Börekçi) Bey'in önderliğinde, Anadolu'da bulunan ve etraflarınca sayılan din adamlarının fetvasını aldıktan sonra, ayaklananlar üzerine askeri birlikler göndererek, kontrolü elde tutmaya ve huzuru sağlamaya çalıştı. Hiç arzu edilmemesine karşın bu kardeş kavgası, gerek asker, gerekse sivil olmak üzere birçok canın yitirilmesine sebep oldu. Ayaklanmalarla 1920 yılının sonuna kadar uğraşıldı. Bu arada İtilaf Devletleri, Anadolu'yu kendi aralarında paylaşma derdindeydi...

***

Ulusal Savaşım tarihinin yeterince

Ankara Müftüsü
Mehmet Rıfat (Börekçi)

bilinmesi açısından önemli saydığım birkaç ayaklanma konusunda biraz ayrıntıya girmek istiyorum.

Bolu-Düzce Ayaklanmaları

Bu bölgede yaşayan bir kısım vatandaşlarımız, Saray'la iyi ilişkileri bulunması itibarıyla önceden İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne karşı tavır almışlardı. Anadolu Ulusal Hareketi'ni ise bir İttihatçı hareket olarak değerlendirmiyorlardı. Çünkü kasıtlı ve bilinçli bir şekilde onlara böyle bilgiler verilmişti... Dolayısıyla, Saray'a ve Damat Ferit Hükümeti'ne olan sempatilerini sürdürüyorlardı.

Damat Ferit'in yeniden Sadrazamlığa getirildiği Nisan-1920'de, İngilizlerin de teşvik ve kıskırtmasıyla, bölge insanından bazıları silaha sarılıp, etrafına toplayabildikleriyle birlikte, 12 Nisan 1920 tarihinde Düzce'yi işgal etti. Ayaklanma kısa zamanda umulandan çok daha fazla taraftar buldu ve bir yandan Bolu ve Gerede'yi de kapsayarak Kızılcahamam civarına kadar yayıldı.

Diğer taraftan ise; bir kol Çerkeş ve

Safranbolu tarafına yayılma gösterirken; bir başka hareket ise Mudurnu, Göynük, Beypazarı ve Ayaş'a kadar ulaşarak Ankara sınırlarına kadar geldi... Gelişmeler Ankara'yı tedirgin ediyordu. Çünkü bazı isyancılar, Mustafa Kemal'in Keçiören Ziraat Mektebi'ndeki karargâhının yakınına kadar sokulmuş ve geceleri karargâh ile şehir arasındaki telefon ve telgraf tellerini keserek, karargâhı güç durumda bırakmaya başladı.

Ankara da ciddi bir asker gücü bulunmadığı için de, asilerle bir çatışmaya girilemiyor, gerektiğinde, karargâhın savunması için hazırlıklar yapılmıyordu. Refet (Bele) Bey'in kısa bir süre sonra, karargâhın güvenliği için Ankara'ya gönderdiği 120 kişilik süvari birliği tam zamanında yetişti.

Asiler, bir ön görüşme için gönderilen Hüseyin (Gerede) Bey'in başkanlığındaki heyeti esir almışlar ve her an ölümle tehdit ediyorlardı. Ayrıca, ayaklanmanın bastırılması için görevlendirilen ve bölgeyi oldukça iyi bilen

Hüseyin (Gerede) Bey

24. Tümen Komutanı Yarbay Mahmut, olayı kan dökülmeden çözüme kavuşturmak isterken; 21 Nisan 1920 tarihinde Hendek civarında düşürüldüğü bir hain pusu esnasında şehit edildi.

Demirci Mehmet Efe

Mustafa Kemal gelişmelerin tedirgin edici seyri karşısında ve bütün olanakları zorlayarak, Nazilli'de Demirci Efe'yle birlikte bulunan Refet Beyi Mudurnu üzerinden Bolu yönüne, Yarbay Arif Bey komutasındaki birliği de Nallıhan üzerinden yine Bolu'ya ve Balıkesir Cephesi'nden acilen çağrılan Çerkez Ethem Kuvvetleri'ni de Adapazarı üzerinden asilerin üzerine gönderdi.

Önce Nallıhan ve Bolu, ardından da sırasıyla Sapanca, Adapazarı ve Hendek asilerden temizlendi. Düzce'deki direnme halen devam ediyordu. Mayıs 1920 sonu-

na doğru Düzce'ye giren Ulusal Güçler şehri ele geçirdiler. Asiler de gerekli cezaya çarptırıldı. Ağustos 1920 ortalarında yeni bir ayaklanma girişiminde daha bulunulduysa da; hareket fazla yayılma olanağı bulamadan bastırıldı...

***

Yozgat Ayaklanmaları

Bolu-Düzce ayaklanmaları henüz bastırılmamışken; Yozgat ve havalisinde de ayaklanmaların başladığı haberi alındı. Asilerin, "Halife-Padişah adına ve din için mücadele ediyoruz..." sloganıyla hareket ettiklerinden; ne yazık ki, halktan da destek bulabildikleri öğrenildi...

Ayaklanma önce 13 Mayıs 1920 tarihinde Yıldızeli'nde başladı. Asiler, Kaymakam'ın nispeten gevşek tutumundan da yararlanıp, kısa sürede teşkilatlandılar ve hızla hareket ederek, Çamlıbel'deki bir birliği esir aldılar ve Tokat'a doğru yürüyüş halindeki bir taburu da dağıtmayı başardılar. Sonra Zile'yi işgal ettiler. Ancak, kısa bir süre sonra, 3. Kolordu birlikleri Zile'yi asilerden kurtardı.

Tokat ve civarındaki bu ayaklanma hareketleri, Yozgat'taki Padişah yanlılarını da harekete geçirdi. Bölgede et-

Çerkez Ethem ve Kuvayı Seyyare Askerleri

kin olan Çapanoğullarının ayaklanma hazırlığı içinde oldukları haberi üzerine, gerekli tedbirler alınırken; Mutasarrıf'ın göz yummasıyla asilerin şehirden ayrıldıkları öğrenildi. Kısa bir süre sonra da; yörenin azgın eşkıyalarından Aynacıoğulları'yla birleşip, Deli Ömer lakaplı bir kişinin grubunu da yanlarına alıp, 14 Haziran 1920 tarihinde Yozgat'ı işgal ettiler.

Ulusal Hükümet çabuk davranıp, Çerkez Ethem'i hemen Yozgat'a yönlendirdi. Ethem Kuvvetleri, 21 Haziran'da hızla hareket edip, 23 Haziran 1920'de Yozgat'a geldi ve ani bir hücumla şehri ele geçirdi. Asilerin elebaşları yakalanıp, gereken cezaya çarptırıldılar...

Konya Bölgesi Ayaklanmaları

Düzce ve Yozgat ayaklanmalarının ardından Konya Bölgesi'nde bir ayaklanma olduğu haberi geldi. Önce, Sait Molla, Zeynel Abidin ve Rahip Frew tarafından bir girişimde bulunulmaya çalışılmış, fakat Refet Bey'in Bozkır ayaklanmasını bastırması sonucunda huzur sağlanabilmişti. Ancak, Teali-i İslam (İslam'ı Yüceltme) ve İngiliz Muhipler (İngiltere Çıkarlarını Koruma) Dernekleri'yle Hürriyet ve İtilaf Fırkası bölgedeki, Anadolu Ulusal Hareketi'ne karşı olan faaliyetlerini gizli-den gizliye yürütüyorlardı.

Ayaklanma, Delibaş Mehmet önderliğinde 2 Ekim 1920 tarihinde başladı. Hareket çok hızlı yayılıyordu. Asiler önce Çumra'yı bastılar. Ardından da; 3 Ekim 1920'de Konya işgal edildi. Resmî kurumlara el konuldu ve Vali de 4 Ekim'de teslim olmak

Refet Bey

zorunda kaldı. Halk ne olduğunu yeterince anlayamadan ayaklanma Koçhisar(Şereflikoçhisar), Akşehir, Ilgın, Karaman, Karapınar, Seydişehir, Beyşehir gibi Konya'nın yakınlarında bulunan yerleşim birimleriyle; Akseki, Manavgat ve Alanya'ya kadar yayıldı.

Mustafa Kemal, Refet Bey'i ayaklanmayı bastırmakla görevlendirdi. Refet Bey, 6 Ekim'de Konya'yı asilerin elinden kurtardı. Sonra takip hareketine başladı. Konya civarındaki yerleşim birimlerinin hemen hepsi asilerden temizlendi. Yarbay Osman'ın komutasındaki birlikler Ilgın, Akşehir ve Yalvaç yörelerini, Pozantı'dan gönderilen kuvvetler Karaman ile civarını ve Demirci Mehmet Efe'nin kuvvetleri de Eğridir, Karaağaç ve Akseki üzerinden hareketle Antalya'ya kadar olan bölgeyi asilerden temizleyerek, genel huzur sağlandı. Ayaklanmanın başındaki Delibaş Mehmet ise; Refet Bey'in takibinden bir şekilde kurtulmayı başararak, Silifke'de Fransızlara teslim oldu...

Kuvayı Milliye askerlerinden bir grup

Mustafa Kemal, dış güçlerle mücadelenin; içerdeki işbirlikçilerin temizlenmesinin ardından mümkün olabileceğini biliyordu. Aslında; İşgal Güçleri'nin, Anadolu'ya asker göndermek yerine, çıkarılabilecek ayaklanmalarla, Türk Ulusu'nu birbirine kırdırmak stratejisi uyguladıklarını isabetle tespit etmişti.

Diğer taraftan; Padişah ve Damat Ferit Hükümeti'nin bütün ümitlerini

İngiliz yanlısı bir politikaya bağlamış olmaları ve dolayısıyla da İngiliz güdümüne girmeleri, Büyük Millet Meclisi Hükümeti'ne karşı çıkarılan ayaklanmalarda, İşgal Güçleri kadar, İstanbul Yönetimi'nin de büyük payı olduğunun bir göstergesiydi. Sonuçta sağduyulu ve soğukkanlılıkla hareket etmek galip gelmiş ve düşman karşısında savunmanın zayıflatılması pahasına bile olsa, iç cephedeki bütün işbirlikçi ve hainlerin yok edilebilmesi için üstün bir çaba harcanmış ve kasıtlı olarak çıkarılan bütün ayaklanmalar bastırılmıştı. •

cengizonal@butundunya.com.tr

(Gelecek Ay: Anadolu'nun Ölüm Fermanı Sevr Anlaşması)

ATATÜRK HAKKINDA SÖYLENEN SÖZLER

■ Edouard Herriot (Fransa Eski Başbakanı, 1933)

"Paşa, size nasıl hayran olmayayım? Ben Fransa'da laik bir hükümet kurmuştum. Bu hükümeti Papa'nın Paris'teki temsilcisinin yardımı ile papazlar devirdi. Sizse bir Halifeyi kovdunuz ve gerçek anlamıyla laik bir devlet kurdunuz. Siz, bu taassup içinde laikliği bu topluma nasıl kabul ettirdiniz?

Dehanızın büyük eseri laik bir Türkiye yaratmak olmuştur."

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

OTOPSI

Cengiz Özakıncı

Yetmişikinci On Kasım'da Özlemle Andığımız

ATATÜRK'ÜN 1932 MİLLETLER CEMİYETİ ZAFERİ

Birinci Dünya Savaşı sürerken, 2 Nisan 1917 günü yansızlığı bırakan Amerika, Almanya'ya karşı İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın yanında savaşa katılmış; ardından 1917 Ekim Devrimi'yle Rusya'da yönetimi ele geçiren sosyalistler, devlet arşivinde buldukları gizli Sykes-Picot Antlaşmasını 23 Kasım 1917 günlü İzvestia ve Pravda gazetelerinde yayınlamış, İngiliz Manchester Guardian gazetesi de bunları 26 Kasım 1917 günlü sayısında dünyaya duyurmuştu.

İtilaf devletlerinin

Osmanlı topraklarını aralarında paylaşmak amacıyla anlaşarak savaşa girmiş oldukları gerçeğini ortaya çıkaran bu "skandal" üzerine ABD Başkanı Woodrow Wilson, 8 Ocak 1918 günü kongrede bir konuşma yapacak ve "Ondört Nokta" olarak açıkladığı barış koşullarında, bütün gizli paylaşım

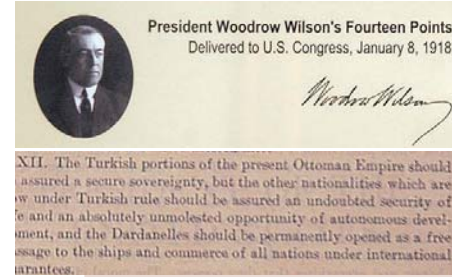

Wilson, ABD Kongresinde "Ondört Nokta" denilen barış ilkelerini açıklıyor.

anlaşmalarının geçersiz olduğunu duyuracaktı.

Wilson'un onikinci ilkesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun savaşta yitirdiği topraklar dışında elinde kalan toprak-

larda çoğunluğu Türk olan yerlerde Türk egemenliğinin kurulmasını öngörüyordu.

Wilson'un "Ondört Nokta"nda Osmanlı İmparatorluğu'nun Türk yoğun toprakları üzerinde Türk egemenliğinin kurulacağını duyuran onikinci madde.

Savaş sonunda yenilen devletler, silah bırakışması antlaşmalarını, Wilson'un "Ondört Nokta"sında yer alan "kendi kaderini tayin hakkı"nın nasıl olsa kendilerine de tanınacağına güvenerek imzalıyorlardı. Örneğin, 3 Mart 1918 günü Sovyet Rusya ve Almanya arasında imzalanan Brest-Litovsk anlaşmasında Osmanlı Delegelerinin de imzası vardı ve bu anlaşma Wilson'un "kendi kaderini tayin hakkı" çerçevesinde düzenlenmişti. Osmanlı Devleti'nin 30 Ekim 1918'de imzaladığı "Mondros Mütarekesi" de yine Wilson'un kendi kaderini tayin hakkı ve onikinci maddede özellikle yazılı bulunan Türk yoğun topraklarda Türk egemenliğinin tanınacağına güvenilerek imzalanmıştı.

Mustafa Kemal, "Mondros Mütarekesi"nin imzalanmasından iki hafta sonra, 13 Kasım 1918 günü, İstanbul'a geldi. Mütareke koşulları çok ağırdı; ancak, Wilson ilkeleri Osmanlı Devle-

ti'nde Türk egemenliğini tanıdığına göre; mütarekenin bu egemenliği yok sayacak biçimde uygulanamayacağı düşünülüyordu. Ne denli Wilson'un 1918 yılında yayınlanan haritasında Doğu Anadolu'da bir Ermenistan ve bir Kürdistan gösterilmişse de, buralarda çoğunluğun Türk olduğu saptanır saptanmaz, tüm Anadolu Türk egemenliğine bırakılacaktı. Böyle düşünen Halide Edip vs. aydınlar, mütarekenin imzalanmasından kısa bir süre sonra 4 Aralık 1918 günü İstanbul'da bir "Wilson Prensipleri Cemiyeti" bile kurmuşlardı.

Mustafa Kemal'in tasarısı, Wilson'un Osmanlı topraklarında özerk Ermenistan ve Kürdistan öngören tasarısına uymuyordu; o, 30 Ekim 1918 günü mütareke imzalandığı anda işgal edilmemiş ve o tarihte Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan topraklarda yaşayan bütün nüfusu -etnik köken ve dinsel inançlara göre ayırmaksızın- bölünmez "Osmanlı Mille-

Wilson'un 1918 yılı haritasında, İzmir'in Yunanistan'a verileceğini gösterir en küçük bir belirti dahi yoktur ve Kürdistan, bugünkü Türkiye sınırlarının dışında gösterilmiştir.

ti” olarak adlandırıyor; ve Osmanlı devletinin işgale uğramamış toprakları üzerinde, Wilson’un önerdiği etnik özerklikleri değil, “Osmanlı Milleti”nin ülkesiyle ulusuyla bölünmez bütünlüğünü savunuyordu. Yer-yüzünde iki tür “millet (ulus) oluşumu vardı: Biri “Ethnic Nationalism” dedikleri, etnik kandaşlık soydaşlık temelinde dayanan Alman örneğindeki “millet” (ulus); diğeri “Civic / Civil Nationalism” dedikleri, eşit özgür birey yurttaşlığı temel alan Fransız örneğindeki “millet” (ulus) oluşumu... Mustafa Kemal’in mütareke döneminde savunduğu “Osmanlı Milleti” tasarısı, etnik temele dayanmıyor; eşit özgür birey yurttaşlık temelinde dayanıyordu. Nitekim, Anadolu’ya geçtikten sonra Bağımsızlık Savaşı’mızın amacı olarak benimsenen “Misak-ı Milli”de Mustafa Kemal’in bu tasarısına uygun olarak düzenlenecekti. Mustafa Kemal, yalnızca bir ordu komutanı değil, aynı zamanda devletler arası güçler dengesini, güçler arasındaki ilişkileri ve gelişmeleri an be an izleyip, hangi zamanda ne yapılması gerektiği konusunda en doğru kararları veren bir “stratejist”ti; 18 Ocak 1919 günü başlayan ve ABD Başkanı Wilson’un çok sayıda danışmanı ile birlikte Avrupa’ya gelip başkanlık ettiği Paris Barış Konferansı’nda, galip

devletlerin Osmanlı Devleti’nin geleceği konusunda verecekleri kararın Wilson ilkelerinin Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine uygun olup olmayacağını görmeden önce, hemen bir silahlı direniş başlatılmasını doğru bulmuyordu. İstanbul’da kaldığı sürece, bir yandan yurtseverlerin devlet yönetiminde görev alması için çalışırken, diğeri yandan galip devletlerin İstanbul’daki yetkilileriyle görüşmeler yapıyor ve Paris Barış Kon-

ABD Başkanı Wilson, Barış Konferansı’na katılmak üzere geldiği Paris’te coşkuyla karşılanıyor.

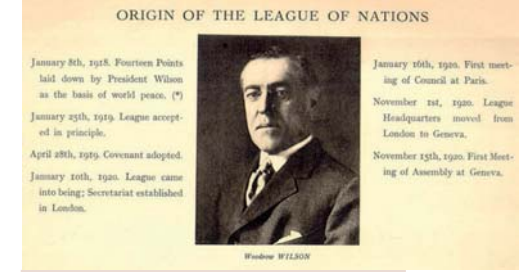

feransı’nda olup bitenlere ilişkin haberleri dikkatle izliyordu.

İstanbul’daki İtalyan yetkili Kont Sforza, yakında Yunanlıların İzmir’e asker çıkartacaklarını, Yunan askerinin İzmir’e çıkmasını önlemek için Türklere para ve silah vermeye hazır olduklarını fısıldıyordu gizli toplantılarda. Ama, Wilson ilkelerinin Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine ve Wilson’un Ege’yi Türk olarak gösteren 1918 haritasına ters düşen bu olasılığa inanmak kolay değildi. Yine de dikkate alınmış ve İtalyanlarla sıkı ilişkileri bulunan Cami Baykurt, İzmir’e giderek, olası bir Yunan işgaline karşı Müdafaa-yı Hukuk örgütlenmesini başlatmıştı. Bu sırada, ABD, İngiltere, Fransa ve İtalya’dan oluşan “Dörtler Konseyi”, 28 Nisan 1919 günü Paris Barış Konferansı’nda aldıkları bir kararla, Wilson’un on dördüncü ilkesini yerine getirerek, “Cemiyet-i Akvam” denilen “Milletler Cemiyeti”ni kurmuşlardı. Wilson ilkelerinin Paris Barış Konferansı’nda galip devletlerce benimsendiğini gösteren bu haber, barış görüşmelerin sonunda, Türk

egemenliğinin tanınacağına duyulan umudu da pekiştiriyordu.

Şimdiki Birleşmiş Milletler Örgütü’nün öncülü olan “Cemiyet-i Akvam”

Milletler Cemiyeti, Wilson ilkelerine dayanıyordu.

yani Milletler Cemiyeti’nin Wilson ilkelerine dayanması, “Mondros Mütarekesi” maddelerinin de Wilson’un Osmanlı Türk egemenliğini tanıyan onikinci maddesine aykırı biçimde uygulanamayacağına kanıt oluşturuyordu.

Gelgelelim, Milletler Cemiyeti’nin kuruluşundan çok değil 18 gün sonra, 15 Mayıs 1919 günü, bu kuruluşun üyesi olan Yunanistan, Milletler Cemiyeti’nin dört kurucusundan biri olan İngiltere’nin onayıyla, İzmir’e

Milletler Cemiyeti’nin açılış töreni (solda)

Milletler Cemiyeti’nin bayrağı ve arması (altta)

LEAGUE OF NATIONS

SOCIETE DES NATIONS

asker çıkartacak ve böylece, İtalyanların bir süre önce verdikleri haber de doğrulanacaktı. Milletler Cemiyeti üyeleri, kurucu Wilson'un ilkelerini çiğneyerek, üzerinde Türk çoğunluğun yaşadığı Osmanlı topraklarını işgale başlamışlardı. Milletler Cemiyeti üyesi devletlerin, kurucu Wilson'un ilkelerini çiğneyerek giriştikleri bu işgal; her şeyden önce kendi ilkeleriyle tutarsız ve dolayısıyla da savunulamaz bir eylem olduğundan; Anadolu'da başlatılacak silahlı direnişin haklılığı tüm dünyaca kabul edilecekti.

İşte Mustafa Kemal, Yunan işgalinin başlamasından bir gün sonra, 16 Mayıs 1919 günü, böyle bir ortamda Anadolu'ya geçecek; ve kendi kurucu ilkelerini bizzat kendileri çiğneyerek işgale girişen Milletler Cemiyeti üyesi devletlere; başka bir deyişle "Yedi Düvele" karşı, ulusal direnişin önderi olacaktı. Sevr'de karşımıza dikilenler de, Lozan'da karşımıza dikilenler de, hep "Milletler Cemiyeti" üyesi devletlerdi. Milletler Cemiyeti yasasının 10. maddesi, üye devletlerin toprak bütünlüğünü ve siyasal egemenliğini korumayı yükümleniyordu. Türkiye, bu kuruluşa üye olmadığına göre; toprak bütünlüğüne saygı gösterilmeyecek; ve Milletler Cemiyeti, 5 Haziran 1926 günlü kararıyla, Musul'u Ankara'ya değil, Irak'a bağlayacaktı. Milletler Cemiyeti'nin bir de Azınlıklar Komitesi vardı. Lozan'da gayri müslim cemaatlere ilişkin hükümlerin uygulanması da Milletler Cemiyeti'nin denetimine bırakılmıştı. 1925-26'da, gayri-müslimlerin Medeni Kanun dolayısıyla; azınlık ayrıcalıklarından

feragatleri, Yunanistan ve Almanya tarafından Milletler Cemiyeti'ne götürülecek; Milletler Cemiyeti, 1927'de bu itirazları kabul etmeyerek gayri müslimlerin "anlaşmalı azınlık" konumundan çıkıp "öz yurttaş" konumuna geçişlerini onaylayacak; fakat Milletler Cemiyeti'nin başını çeken İngiltere ve Fransa, Türkiye'nin etnik olarak bölünmesine yönelik çabalarını aralıksız biçimde sürdürecektir.

İngiltere, daha çok Irak ve İran üzerinden; Fransa ise daha çok Suriye üzerinden Türkiye'ye karşı bölücü etkinlikler yürütüyor; buralarda örgütleyip silahlandırdıkları etnik ayrılıkçıları Türkiye'ye yollayarak yurttaşlarımızı etnik ayrılıkçı ayaklanmalara yöneltiyorlardı. İngiliz, Fransız güdümlü etnik ayrılıkçı örgütler, Milletler Cemiyeti'ni kendileri için uluslararası bir dayanak olarak görüyordu. Kalkışıkları her ayaklanmada haklılıklarını tescil etmesi için Milletler Cemiyeti'ne başvuruyor; ve bastırılan her ayaklanmalarından sonra, Türkiye'yi şikayet etmek üzere, yine Milletler Cemiyeti'ne dilekçeler yağıdırıyorlardı.

1925 Şeyh Sait Ayaklanması'nın hemen ardından, 1926'da İran'dan Anadolu'ya sızan ayrılıkçı örgütler 1926-1930 arası dört yıl boyunca "Ağrı İsyanı" adıyla bilinen ayaklanmalar gerçekleştirmişler; "Ağrı" adında bir gazete çıkartmışlar; ve söylentiye göre, 1928'de "biz burada Ağrı Kürt Cumhuriyeti kurduk" diyerek, resmen tanınmak üzere İngiltere aracılığıyla Milletler Cemiyeti'ne başvurmuşlardı.

İsyanın Ağrı'da çıkartılmasının özel bir amacı vardı. Sovyet Ermenistan'ıyla sınırdaş olan Ağrı'da isyan, hem Ermenileri Sovyetler'den ayrılıp Büyük Ermenistan'ı kurmaya özendirecek; hem Kürt kardeşlerimizi Türkiye'den ayrılmaya özendirecekti.

Ağrı İsyanı, hem Sovyetler Birliği'nin hem de Türkiye'nin toprak bütünlüğünü tehdit ediyordu. O tarihte Ağrı dağının yarısı Türkiye sınırları içinde, diğer yarısı İran sınırları içindeydi. İsyancılar, Türk Ordusu gelince dağın İran tarafındaki eteklerine kaçıyor; ordu çekilince yeniden Ağrı dağının tepesine tırmanıp bayrak dalgalandırıyorlardı. Sonunda Türk Ordusu, Rus Kızılordusu ile uyum içinde çalışarak, isyancıların İran'a kaçış yollarını kesmiş ve ayrılıkçı isyan önderleri yakalanıp etkisizleştirilerek ayaklanma bastırılmıştı. Türkiye, ileride aynı sorunla karşılaşmamak için 23 Ocak 1932'de İran'la bir antlaşma imzalayarak Ağrı Dağı'nı bütünüyle Türkiye sınırları içine katacak; ve etnik öbeklenmeleri dağıtıp tüm yurda yayarak etnik kay-

naşmayı sağlamak amacıyla düzenlenen İskan Yasa Tasarısı, 5 Mayıs 1932 günü T.B.M.M. tarafından kabul edilecekti.

Türkiye ile Rusya'nın arasına Ağrı merkezli bir Kürt + Ermeni Koalisyon Devleti sokarak, bu iki ülkeyi birbirinden ayırma girişimlerinin, Türk-Sovyet dayanışmasını daha da güçlendirdiğini gören; bu yöndeki her kalkışmanın Türk-Sovyet ortak hareketleriyle bastırılacağını anlayan; "Kürt Kartı"nın

işe yaramadığını kavrayan İngiliz ve Fransızlar; Türkiye'ye karşı etnik ayrımcılık politikalarını gözden geçirmek zorunda kalacaklardı.

Mustafa Kemal Ağrı İsyanı'nın bastırılmasından sonra İngilizlerin Türkiye'ye karşı etnik bölücü politikalarını gözden geçirmekte olduklarını, Türkiye'yi Sovyet Rusya'dan koparmak istediklerini sezmişti. Dışişleri Bakanı Tefik Rüşü Aras, Ağrı Dağı'nın bütünüyle Türkiye sınırları içine katılmasından 3 ay gibi kısa bir süre sonra,

Cenevre’de, Milletler Cemiyeti’nin Silahsızlanma Konferansı’nda yaptığı bir konuşmada, “Eğer Milletler Cemiyeti Türkiye’yi katılmaya davet ederse, Türkiye Hükümeti bunu memnuniyetle kabul edecektir.” diyecek; ve bir gazeteyle yaptığı söyleşide, aynı sözleri yineleyecekti. İlk kez, Eski Bern Elçimiz Cemal Hüsnü Taray’ın 6 Kasım 1962 günlü Cumhuriyet’te; sonra Büyükelçi Dr. Üner Kırdar’ın 10-17 Kasım 1971 arası Milliyet’te yayımlanan makalelerinde ve daha sonra Mahmut Goloğlu’nun 1974’te yayımlanan “Tek Partili Cumhuriyet” adlı kitabında yer alan Türkiye’nin Milletler Cemiyetine davet edilmesi süreci, Dışişleri Bakanı T.R.Aras’ın bu demeçleriyle başlamıştı.

Aras’ın sözleri, bir türlü bölemedikleri ve Sovyet Rusya’dan uzaklaştıramadıkları Türkiye’ye karşı ne yapacaklarını şaşırılmış durumda olan İngilizlerin dikkatini çekmişti. Rusya ve Türkiye, her ikisi de Milletler

Cemiyeti üyesi değillerdi. Eğer Türkiye Milletler Cemiyeti’ne alınır; böylelikle Türkiye’yi Rusya’dan uzaklaştırma amacına ulaşılmış olurdu. Milletler Cemiyeti, azınlıklara özerklik öngörüyordu. Eğer Türkiye Milletler Cemiyeti’ne girmek istiyorsa, azınlıklara özerklik tanımayı da kabul edebilir; ve onca uğraşmayla sağlanamayan etnik özerklik, Milletler Cemiyeti’ne üyeliğin bir koşulu olarak dayatılabilir.

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri İngiliz Sir Eric Drummond, derhal Aras’ı Milletler Cemiyeti’ndeki makamına davet etmiş; Türkiye’nin örgüte üyeliği konusunu kendisiyle özel olarak görüşmüş; ve yardımcısı Comert de Türkiye’nin örgüte katılması için yapması gereken zorunlu işlemleri Aras’a anlatmıştı. Buna göre: Milletler Cemiyeti’nin üye olmak isteyen devletleri davet etmek gibi bir yetkisi yoktu. Üye olmak isteyen devlet, davet

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri Sir Eric Drummond (üstte)
Genel Sekreter yardımcısı Pierre Comert (altta)

edilmez, kendisi Cemiyete üyelik başvurusunda bulunurdu. Türkiye Cumhuriyetinin davet edilmesi, örgütün yasalarına aykırıydı.

Fakat Türkiye, Meksika’yı örnek göstererek, “davet edilmek” konusunda diretiyor; ve şayet örgüt kendisini davet etmeyecek olursa, üyelik için başvurmayacağını söylüyordu. Durumu inceleyen Drummond: Milletler Cemiyeti’ne üyeliğin yasal biçimi,

üye olmak isteyen başvuru bulmasıdır; ancak, şayet bu prosedürü uygulamamız Türkiye Cumhuriyeti’nin örgüte katılmasına engel olacaktır; bu durumda bu yasal uygulamanın bir yana bırakılması gerekir; çünkü Türkiye Cumhuriyeti’nin Milletler Cemiyeti’ne katılmasının örgüt açısından çok büyük bir önemi vardır, diyecek ve bu konuda bir karar vermek üzere Genel Kurulu’nu toplantıya çağıracaktı.

Milletler Cemiyeti’nin 1 Temmuz 1932 günlü toplantısının tek gündem maddesi vardı: “Türkiye Cumhuriyeti’nin Milletler Cemiyetine Katılma Biçimi”...

Türkiye Cumhuriyeti, katılma prosedürü bir yana bırakılarak örgüt tarafından üyeliğe davet mi edilecekti, yoksa diğer ülkeler gibi Türkiye’den de başvuru dilekçesi vermesi mi istenecekti?

İspanya Delegesi Salvador de Madariaga, Türkiye Cumhuriyeti’nin örgüt prosedürü dışına çıkılarak davet edilmesini savunan 29 imzalı bir öneri sundu: “Biz Arnavutluk, Almanya,

Salvador de Madariaga

13.11.1971, Milliyet, Sayfa 5

BÖTÜN ÜLKELERLE BARIŞSEVER VE DOSTÇA İLİŞKİLER KURAN

TÜRKİYE, 1932 YILI BAŞINDA MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRMEYE KARAR VERİP CENEVREDEKİ HARİCİYE BAKANİ DOKTOR TEVFIK RÜSTÜ ARAS'a GEREKLİ TALİMAT ANKARADAN HEMEN GÖNDERİLDİ...

ATATÜRK VE MİLLETLER CEMİYETİ

Dr. ÜNER KIRDAR

ATATÜRK DİREKTİF VERİYOR

“ÇAĞIRSINLAR KATILALIM,”

14.11.1971, Milliyet, Sayfa 5

Türkiye'nin katılımıyla

MILLETLER CEMİYETİNDE YEPYENİ BİR DÖNEM AÇILIYOR...

ATATÜRK VE MILLETLER CEMİYETİ
Dr. ÜNER KIRDAR

Türkiye'nin bu önemli evrimine katılmak üzere, Milletler Cemiyeti Genel Kurulu Başbakan Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyeliğine kabul edilmiştir ve Cumhurbaşkanlığı, bu kararın tasarruflarını Kurula sunar. İsmi ile yapılan toplantıda, anılan karar, buluşma 63 üyeli bir heyetle, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır.

ÇAĞIRI ve KABUL BELGELERİ

ATATÜRK VE MILLETLER CEMİYETİ
Dr. ÜNER KIRDAR

Türkiye'nin bu önemli evrimine katılmak üzere, Milletler Cemiyeti Genel Kurulu Başbakan Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyeliğine kabul edilmiştir ve Cumhurbaşkanlığı, bu kararın tasarruflarını Kurula sunar. İsmi ile yapılan toplantıda, anılan karar, buluşma 63 üyeli bir heyetle, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır.

ATATÜRK VE MILLETLER CEMİYETİ
Dr. ÜNER KIRDAR

Türkiye'nin bu önemli evrimine katılmak üzere, Milletler Cemiyeti Genel Kurulu Başbakan Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyeliğine kabul edilmiştir ve Cumhurbaşkanlığı, bu kararın tasarruflarını Kurula sunar. İsmi ile yapılan toplantıda, anılan karar, buluşma 63 üyeli bir heyetle, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar, 16. Ekim 1971'de, Ankara'da, Cumhurbaşkanlığı Konferans Salonu'nda yapılmıştır. Bu toplantıda, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılımına ilişkin kararlar alınmıştır.

Avusturya, Avusturalya, İngiltere, Bulgaristan, Kolombiya, Küba, Danimarka, İspanya, Estonya, Finlandiya, Fransa, Yunanistan, Guatemala, Macaristan, İtalya, Japonya, Letonya, Ye-

ni Zelanda, Panama, Hollanda, İran, Lehistan, Romanya, İsveç, İsviçre, Çekoslovakya, Yugoslavya delege kurulları, bir devletin Milletler Cemiyeti'ne üye olabilmesi için Antlaşmanın birinci maddesinde göz önünde tutulan genel koşulları Türkiye Cumhuriyeti'nin yerine getirmiş olduğunu göreyerek, Türkiye'nin Milletler Cemiyetine üye olmaya ve değerli işbirliğinden Cemiyeti yararlandırmaya davet edilmesini teklif ediyoruz."

Milletler Cemiyeti'nin 6 Temmuz 1932 günlü toplantısında üye devlet delegeleri Türkiye'nin davet edilmesini savunan coşkulu konuşmalar yapmışlardı. Yunanistan delegesi Dışişleri Bakanı Mihalakopoulos'un sözleri özetle şöyleydi:

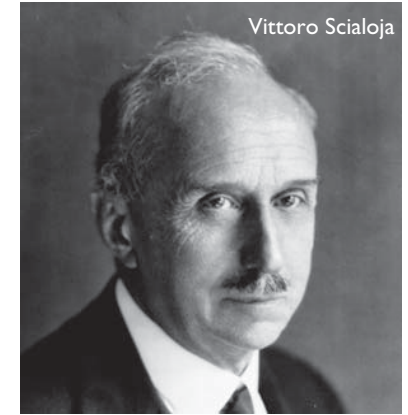
Dr. Üner Kırdar'ın 1971'de ortaya çıkardığı Milletler Cemiyeti belgeleri dergimizin 2003 Kasım sayısında ve Bursa Barosu Dergisinin Ocak 2005 sayısında yayımlanmıştır.

"Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği Komisyonu'nun çalışmalarına da eylemli olarak katılmış ve daima barış için çalışmakta içten isteğini açıkça göstermiştir. İnsanlığa daha iyi bir gelecek sağlamak için, Türkiye Cumhuriyeti, yapılacak davetin şerefine hak kazanmıştır... Yunan delegeler, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmesini özellikle selamlayacaklardır."

Avustralya delegesi Sir Granville Ryrie, sık sık alkışlarla kesilen konuşmasında şöyle diyordu:

"Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne davet edilmesine dair öneriyi hararetle destekleriz. Bir çok kuşaklardan süre-

kazandım. Gelibolu'da, arkadaşlarım ve ben, Türklerin cesaretleri ve dayanma güçleri karşısında çok kez şaşkın-

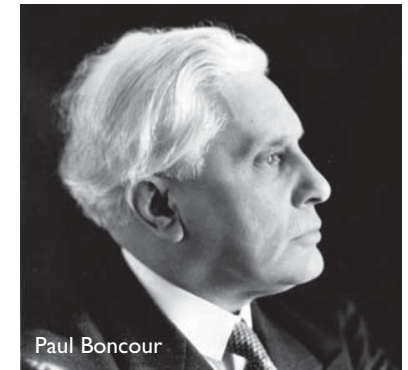
Vittorio Scialoja

liklar içerisinde kaldık. Türk ordularının Avustralya mitralyözlerine karşı ve Britanya donanmasının gülle yağmuru altında, korkusuzca ileri atıldıklarını gördük. Türklerin değerleri ve dayanma güçleri hakkındaki yüksek düşüncelerimi işte ben böyle elde ettim. Savaşın korkunç kötülüklerini bu kadar yakından gören bu milletin, gelecekteki çabalarını savaşa engel olmaya adayacağı kanısı o günden beri

Sir Granville Ryrie

gelmiş en yüksek bir kültüre ve olağanüstü ciddi bir ulusal niteliğe sahip olması, Türkiye'nin en belirli niteliklerinden biridir... Genel Savaşın savaşçılarından biri ve Gelibolu, Filistin, Sina, Suriye cephelerinde bulunmuş bir insan olarak söylüyorum: Türk askerinin savunmadaki eşsiz kahramanlığını ve hücumdaki güç ve yeteneğini hayretle görmek fırsatlarını

Paul Boncour

Lord Londonderry

her türlü duygunun üstünde olarak ben de kesinlikle yer etmiştir. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmesinin birinci derecede öneme sahip olduğunu düşünmekten kendimi alamıyorum." İtalya delegesi Vittorio Scialoja'nın uzun konuşmasının özeti şuydu:

"Avrupa'nın esaslı bir unsuru olan Türkiye'nin aramızdaki eksikliği açıkça belliydi. Öneriyi desteklemekle sadece Türkiye hakkındaki dostluğumuz ve içtenliğimizi açıklamış olmuyor, aynı zamanda Gazi'nin aydın yönetiminde genç Akdeniz Devleti'nin doğuşunu memleketimin nasıl bir güvenlik

Naotake Sato

duygusuyla karşıladığını ve gelişimini de izlediğini Genel Kurulumuz önünde tekrar perçinliyorum."

Fransız Delegesi Paul Boncour, konuşmasında özetle; "Türkiye'nin davet edilmesi için açıklanan duygulara katılmak üzere Fransa adına bizzat kendim gelmek istedim. Avrupa ile Asya arasında bir bağlılık kuran bu çok eski ülkenin Cemiyete katılması, izlenen evrensel değerlerin bir sembolüdür." diyordu.

Baron Von Neurath

İngiliz delegesi Lord Londonderry: "Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne alınması, dünya çapında memnuluk doğuracaktır.. Türkiye çağırısı kabul ederse, İngiltere hükümeti bunu ilk kabul edeceklerden biri olacaktır." Japon delegesi Büyükelçi Naotake Sato: "Japonya, Batılılarca çok az tanınmış olduğu bir dönemde bile samimi ilişkilere sahip olduğu Büyük Türk Milletini olağanüstü bir memnulukla karşılar."

Alman Dışişleri Bakanı Baron Von Neurath adına konuşan Almanya temsilcisi Otto Goepfert: "Ünlü Başkanı Atatürk'ün isabetli yönetimi altında

Bu davet, Türkiye'nin hiç bir konuda hiç bir yaptırımla karşılaşmaksızın hiç bir hesap sorulmaksızın, tüm geçmişinin uluslararası hukuka uygunluğu onaylanarak üyeliğe kabul edilmesi anlamına geliyordu.

uluslararası barış yapıtında işbirliğine özellikle layık olan Büyük Türkiye Cumhuriyeti'nin davet edilmesini Almanya memnulukla karşılar." diyordu. Diğer ülkelerin delegeleri de söz alıp Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne özel olarak davet edilmesi gerektiğini savunan konuşmalar yaptıktan sonra, oylamaya geçilmiş ve bütün üyelerin oybirliği ile Türkiye'nin davet edilmesine karar verilmişti. Örgütün Genel Sekreteri Sir Eric Drummond, Milletler Cemiyeti'nde alınan davet kararını Dışişleri Bakanı Tefik Rüşü Aras'a gönderdiği bir mektupla bildirdi.

Fransız Uluslararası Diplomasi Akademisi'nden Vasiliei Nitikine, Diplomasi Sözlüğü'nde yayımlanan ve "Davet'ten kısa süre önce yazdığı "Kürtler" başlıklı makalesinde şöyle diyordu: "Eğer bir gün Türkiye Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmeyi talep ederse, Kürt etnik azınlığının varlığını dikkate alacağını, bütün azınlıkların statüsünün bu konuda Cenevre toplantısında kabul edilen ilkelere uy-

gun olarak gözden geçirileceğine ve düzenleneceğine inanıyoruz."

Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne "davet edilmesi"; Nikitine'in öngörüsünü boşa çıkartmıştı. Bu davet, Türkiye'nin hiç bir konuda hiç bir yaptırımla karşılaşmaksızın hiç bir hesap sorulmaksızın, tüm geçmişinin uluslararası hukuka uygunluğu onaylanarak üyeliğe kabul edilmesi anlamına geliyordu. Ata-

türk'ün Milletler Cemiyeti'ne üyelik başvurusunda bulunmayıp, Milletler Cemiyeti'nden "davet" beklemesinin hukuksal anlamı buydu. Bu davetle, Türkiye'nin toprak bütünlüğünün ve siyasal egemenliğinin dokunulmazlığı da Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilmiş oluyordu. Bu, Atatürk'ün, 1919'dan bu yana Türkiye'nin bütünlüğünü parçalamaya çalışan Milletler Cemiyeti'ne karşı kazandığı en büyük zaferdi.

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği yanıtta, en başından itibaren o güne dek yaptığı bütün işlemlerin ve anlaşmaların, Milletler Cemiyeti ilkelerine ve uluslararası hukuka aykırılığının iddia edilemeyeceğini özellikle vurgulamaktan çekinmemişti. Türk Dışişlerinin davete yanıtı özetle şöyleydi:

Sayın Genel Sekreter, Genel Kurul adına yapılan davetinize karşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyeti'ne üye olmaya hazır olduğunu ve Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyesi

Tevfik Rüşdü Aras'ın Milletler Cemiyeti arşivinde bulunan portresi

olmayan devletlerle yaptıklarını da içine alan şimdiye kadar yapmış olduğu bütün sözleşmelerle üzerine almış olduğu yükümlülüklerin, Milletler Cemiyeti üyeliği görevi ile bağdaşmaz olmadıklarını bildirmekte onur duyuyorum. Bu hususta zaten Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünden önce imzalanan bütün anlaşmaların Milletler Cemiyeti üyeliği göreviyle bağdaşmaz olmadıklarını bildirmekte onur kazanırım. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulünden önce imzalanan bütün anlaşmaların Milletler Cemiyeti üyelerinin çoğununun imzalamış olduğu Paris Misaki'nin ruhuna uygun olarak yapıldığını belirtirim. Bu açıklamayı yaparken, Türkiye'nin

24.7.1923'de Lozan'da imzalanan sözleşmelerden doğan askeri nitelikteki yükümlülüklerden ötürü özel bir durumda bulunduğunu da eklemeyi görev bilirim...

Derin Saygılarımla...
Dr. Tevfik Rüşdü

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği bu yanıtla; gerek Sovyet Rusya ile imzalamış bulunduğu anlaşmaların; gerek gayri müslimlerin Lozan'da kendilerine tanınan anlaşmalı azınlık konumundan feragat ederek öz yurttaşlar konumuna geçişlerine dair yapılan yasal işlemlerin; özetle üyelik daveti öncesi gerçekleştirdiği hukuksal

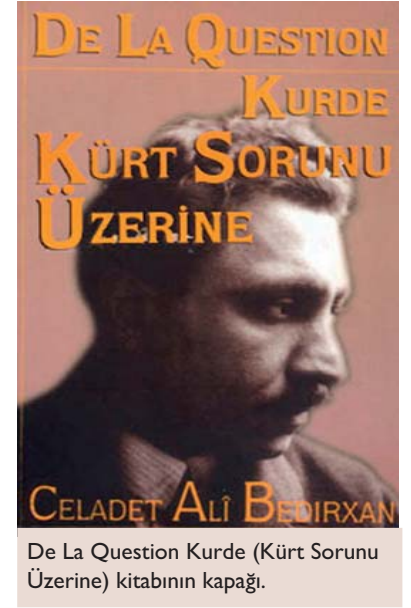
Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin davetine verdiği bu yanıtla; üyelik daveti öncesi gerçekleştirdiği hukuksal işlemlerden hiç birinin Milletler Cemiyeti ilkelerine aykırılığının iddia edilemeyeceğini, Milletler Cemiyeti'ne kabul ettirmiş oluyordu.

işlemlerden hiç birinin Milletler Cemiyeti ilkelerine ve dolayısıyla uluslararası hukuka aykırılığının iddia edilemeyeceğini, Milletler Cemiyeti'ne kabul ettirmiş oluyordu. Türkiye'nin, Anadolu'daki etnik öbeğe-

meleri nüfus içine dengeli bir biçimde yaymaya yönelik olarak daha önce çıkartıp uygulamış olduğu zorunlu iskan yasalarının Milletler Cemiyeti ilkelerine aykırılığı da iddia edilemeyecekti. Türkiye Cumhuriyeti'nin Milletler Cemiyeti tarafından üyeliğe davet edilmesi, Türkiye'nin o güne dek gerçekleştirdiği bütün iç ve dış hukuk işlemlerinin, Milletler Cemiyeti tarafından uluslararası hukuka uygun olarak kabul edilmesi anlamına geliyordu.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin Milletler Cemiyeti davetine verdiği yanıt, örgütün Genel Kurul'unda Başkan Hymans tarafından okunmuş; Türkiye'nin üyeliğinin kabul edildiğine ve Türk delegelerin dönem toplantılarına çağrılmasına ilişkin karar tasarısı, üye devletlerin oyuna sunulmuş; ve Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üyeliği, toplantıda bulunan 43 üyenin oybirliğiyle kabul edilmişti.

İşte o gün, etnik ayrılıkçı örgütler için "kara bir gün"dü. O güne dek İran, Irak ve Suriye'de yuvalanmış, İngiliz Fransız parası ve silahlarıyla örgütlenerek Türkiye'ye sızıp yurttaşlarımızı etnik ayrılıkçı eylemlere katılmaya zorlayan, aşiretleri "ulus" diye etiketlendirip kıskırtıkları aşiret isyanlarını "ulusal kurtuluş savaşı" diye yutturan ve yabancılara buyruğuyla "intiafada"(!)lar, "serhildan"(!)lar gerçekleştirip, Ağrı dağının tepesinde Kürt Cumhuriyeti kurduk diye Milletler Cemiyeti'ne başvurup zılgıtlar çeken Herekol Azizan kod adlı Celadet Ali Bedirhan önderliğinde ayrılıkçı

De La Question Kurde (Kürt Sorunu Üzerine) kitabının kapağı.

Hoybun örgütü; o gün kararlar bağlamıştı. Güvendikleri İngilizlerin Fransızların kıskırtmasıyla Milletler Cemiyeti tarafından tanınacaklarına inandırılarak çıkardıkları Ağrı isyanının bastırılmasından sonra; bölmek istedikleri Türkiye, Milletler Cemiyeti tarafından davet edilmiş; o güne dek devlet olarak yaptığı bütün işlemlerin uluslararası hukuka uygunluğu tescil edilmiş; dahası toprak bütünlüğüyle siyasal egemenliği de Milletler Cemiyeti'nce onaylanmıştı. Milletler Cemiyeti o günden sonra Türkiye'de dinsel ya da etnik azınlıklardan ve bunlara ayrıcalıklar, özerklikler tanınmasından vs. söz edemeyecekti.

1930'ların etnik bölücü terör örgütünün başı Celadet Ali Bedirhan, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne üyeliği

haberinden sonra, iki yıl kendine gelemeyecek; Millet Cemiyeti'ne öfke kusan ve kendilerine ihanet etmekle suçlayan Fransızca bir kitapçık yazmakla geçirecekti günlerini: “De La Question Kurde”..

Bedirhan bu kitapçıkta özetle şöyle diyordu:

“Rus-Türk yakınlaşmasının ertesinde, müttefikler Kürt sorunuyla ilgilerini kestiler ve Kürtleri ulusal özemleriyle birlikte Ankara'nın insafına terk ettiler. (sf.16) Ankara, Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmesinin arifesinde, genel olarak azınlıkların çıkarlarını savunmak ve korumak ve üye devletlerin azınlıklarla ilgili yönetimlerini denetlemekle görevli olan Yüksek Kurul'a meydan okur gibi, 5 Mayıs 1932 Mecburi İskan Yasası'nı hazırladı, resmen yayınladı ve uygulamaya sokmaya çalıştı. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne kabulü sırasında hiç bir üye ülke Türkiye'deki azınlıklar rejimini tartışmayı uygun görmedi. Çün-

kü büyük güçlerin çıkarları böyle gerektiriyordu.” (sf.19)

O yılların bölücü silahlı örgüt elebaşlarından Dr. Nuri Dersimi de 1952 yılında Halep'te yayımlanan “Kürdistan Tarihinde Dersim” adlı kitabında, aynı olgulardan yakınıyordu:

“Sovyetlerle Türkler arasında dostluk anlaşmasına dayanarak Ruslar Kürt hareketine engel olacak derecede Türk kuvvetlerine yardımda bile bulunmuşlardı. İngiliz ve Fransızlar, bir taraftan Musul petroleri ve diğer taraftan Fransızlarla Türklerin henüz çözülmemiş anlaşmazlıklarının kendi çıkarları doğrultusunda çözümlenmesi için Türklerle karşı (etnik ayrılıkçı) Hoybun (örgütünün) faaliyetini kullanmışlardır. Türklerle olan sorunlarını çıkarlarına uygun şekilde hallettikten sonra (etnik ayrılıkçı) Hoybun (örgütünün) faaliyetlerine engel olmuşlardır. Hoybun, dünya siyasetinin gidişatına ayak uydurarak çalışmalarına son vermek zorunda kaldı.” (Sf. 252)

Atatürk Türkiye'si'nin Sovyet Rusya ile dostluk anlaşmaları ve 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üyeliği, etnik ayrılıkçı bölücü örgütlerin dış kaynaklarını kurutmuş ve Dersim'i Tunceli'ye dönüştüren 1937-1938 hareketlerinden sonra, yaklaşık kırk yıl boyunca hiç bir etnik ayrılıkçı örgüt bir daha silaha el sürememişti. Bu da, etnik ayrılıkçı örgütlerin dış güçler beslediği sürece var, dış destek kesildiği an yok oluverdiklerinin kesin, somut, yadsınamaz kanıtını oluşturuyor.

Etnik ayrılıkçı örgütler, Türkiye'yi her zaman Milletler Cemiyeti'ne şikayet etmişlerdir. Ağrı İsyanı dolayısıyla

ettirmekle; “Benim nazic vücudum elbet bir gün toprak olacaktır, fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar olacaktır” sözünü eylemle perçinlemiştir. Atatürk'ün “Milletler Cemiyeti'ne

Türkiye'yi suçlayan Celadet Ali Bedirhan imzalı şikayet dilekçeleri de, Dersim Olayları dolayısıyla Türkiye'yi kitle kıyımı yapmakla, zehirli gaz kullanmakla suçlayan Nuri Dersimi imzalı şikayet dilekçeleri de; Ermeni Taşnak Örgütünün Türkiye'yi soykırımcılıkla suçlayan şikayet dilekçeleri de; bunların hepsi 1946 öncesi Milletler Cemiyeti'nin arşivindedir.

Milletler Cemiyeti, Türkiye'ye yönelik bu gibi şikayetleri haklı bulmamış; incelemeye değer görmemiştir. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne “davet”le girişi; girmeden önce gerçekleştirdiği bütün işlem ve tasarrufların uluslararası hukuka uygunluğunun, Milletler Cemiyeti üyesi bütün devletlerce kabul ve tescil edilmiş olduğu anlamına geldiği gibi; bu Cemiyet 1946'da Birleşmiş Milletler Örgütü'ne dönüşüncüye dek Türkiye'nin yaptığı bütün işlem ve tasarrufların uluslararası hukuka uygunluğunun da yine üye devletlerce tescil edilmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Atatürk, kurucusu olduğu Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin uluslararası hukuka uygunluğunu, “davet” yoluyla Milletler Cemiyeti'ne tescil

Davetle Katılma” zaferi; herhangi bir devlet ya da uluslararası kuruluşun Türkiye'nin karşısına dikilip, parmağını sallayarak, “sen geçmişte şu suçu işlemiştin, geçmişte şu haksızlığı yapmıştın” diyerek tarihsel suçlamalarda bulunma hakkını ortadan kaldıran, ve böylesi densizlikleri boşa çıkartmaya yetecek bir dayanaktır.

Türkiye Cumhuriyeti, Milletler Cemiyeti'nin pasif bir üyesi olmamış, yönetsel görevler üstlenmiştir. 1934'te, Afganistan'ın Milletler Cemiyeti'ne üyelik başvurusunu incelemek üzere kurulan özel komisyonda başkanlık ve raportörlük görevi üstlenen Türkiye, 1934-1936 arası Milletler Cemiyeti Konseyi üyeliği ve 1935'de Milletler Cemiyeti Konseyi'nin 84'üncü ve 85'inci dönem başkanlığını üstlenmiş ve 1937'de Milletler Cemiyeti genel kurul başkanlığını yapmıştır. (Dr. Üner Kırdar, Milliyet, 15.11.1971)

Türk Dışişleri Bakanı Tefik Rüşti Aras, 1937 yılında Türkiye adına Milletler Cemiyeti başkanı seçildiği zaman, eski başkan onu şöyle tanımlamıştır: “Genel Kurul, oybirliğiyle Türkiye birinci temsilcisi Sayın Rüşti Aras'ı

Atatürk'ün cenaze töreninde yabancı misyon temsilcileri

başkanlığa seçmiştir. Kendilerinin çok seçkin bir politik meslek yaşamları vardır ve üstün nitelikleri geniş görgü ve deneyimleri, sonsuz incelikleri ile, Milletler Cemiyeti'ne katıldıkları ilk günden buyana herkesin derin sevgi ve saygılarını kazanmışlardır. Genel kurul kendilerini başkan seçmekle, yalnızca bu devlet adamı ve kuruluşun iyi hizmetkarına değil, aynı zamanda temsil ettikleri Mustafa Kemal Türkiyesi'ne ve ulusuna karşı duyduğu saygıyı da belirtmek istemiştir.”

Milletler Cemiyeti Genel Sekreteri, 10 Kasım 1938 günü ölüm haberini aldığı anda Atatürk'ü “Barışın Dahi Yapıcısı” olarak nitelendirmiş ve Milletler Cemiyeti'nin Atatürk'e duyduğu saygı ve hayranlığı bir kez daha belirtmek üzere, cenazesine özel bir temsilciler kuruluyla katılmıştır. (Dr. Üner Kırdar, Milliyet, 11.11.1971)

Bugün, özellikle de Atatürk dönemine sövgüler yağdırarak, Türkiye Cumhuriyeti'ne soykırım, toplu katliam gibi iftiralarda bulunan devletlere; kendilerinin geçmişte Atatürk'e ve

Türkiye Cumhuriyeti'ne övgüler yağdırıp Milletler Cemiyeti'ne alkışlarla “davet” etmiş olduklarını anımsatacak kimse yok mu devletimizde?

Milletler Cemiyeti arşivindeki Türkiye ile ilgili bütün belgeleri, tıpkı basımları ve Türkçe çevirileri ile birlikte, anıtsal bir kitap halinde basarak; bu kitabı, hem ders kitabı hem de Türkiye'ye yöneltilen suçlamalara karşı yanıt olarak kullanmak; üniversitelerimize düşen en onurlu görevlerden biri değil midir?

***

Ölümünün 72. yılında, Atatürk'ü, “1932 Milletler Cemiyeti Zaferi”yle; başka bir deyişle, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün tasarruflarının uluslararası hukuka uygunluğunu tescil ettirerek, ülkemizi ölümünden sonra 40 yıl süreyle etnik ayrılıkçı terörden kurtarmış olan uluslararası diplomasi zafriyle anıyorum.

Ve buruk bir şarkı dolanıyor dilime: Unutturamaz seni hiç bir şey; unutulsam da ben...•

[10.11.2010]

cengizozakinci@butundunya.com.tr

Türkiye Cumhuriyeti'nin Kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden 15 gün sonra dönemin İngiltere Büyükelçisi **Percy Loraine**'in Londra'ya özel bir kuryeyle gönderdiği ve üzerine "40 Yıl Boyunca Açıklanmayacak" damgası vurulan mektubun tam metnidir.

40 YIL

Açıklanmayan

Gizli Mektup

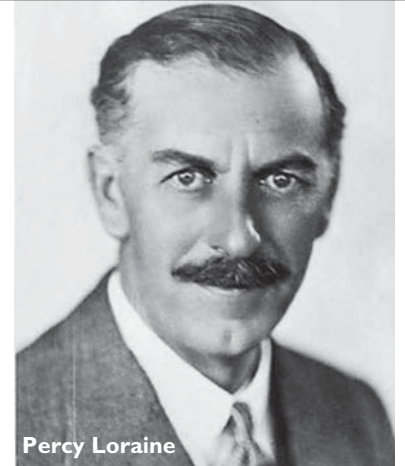
(Bu kripto metni ilk kez 10 Kasım 1997 tarihinde Kuva-yı Medya tarafından kamuoyunun bilgisine sunulmuştur)

Gönderi: ÜSTÜN KÜSEFOĞLU

GİZLİ
Telgraf No: 608
İngiltere Büyükelçiliği
Ankara, 25 Kasım 1938

Aziz Lordum,
Size Mösyo Kemal Atatürk'ün ölümünü bildiren 194 sayılı telgrafi çok derin üzüntüler içinde sunmuştum.

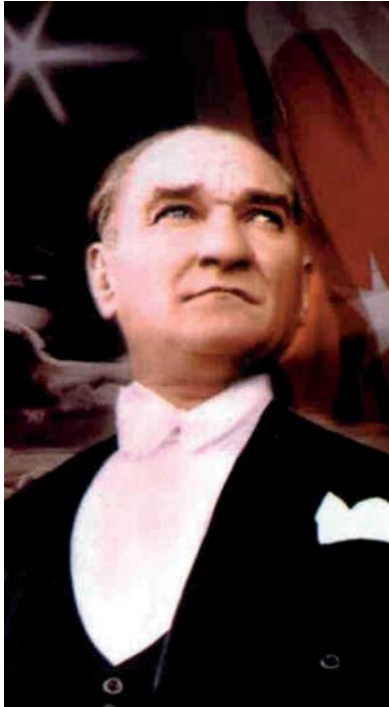
2. Bu belgeye ek olarak, Büyükelçiliğimiz Müsteşarı tarafından hazırlanan ve Kemal Atatürk'ün geçmişteki kariyerini içeren belgeyi sizlere sunma onuru yanında, bu yazımda, Atatürk'

Percy Loraine

Atatürk'ün müstesna ve takdire şayan bir şahsiyet olduğunu söylemek pek bir şey ifade etmeyebilir. **Ancak gerçekten müstesna ve takdire şayan bir kişiydi.**

ün yaptığı işleri övmekten çok, onun kişiliği ve bu ülke insanına ne ifade ettiği konusuna değinmeye çalışacağım. Hiç şüphesiz toplum bilimciler ve tarihçiler onun çalışma hayatı ve yaptıklarıyla ilgilenip ayrıntılı bir çalışma yapacaklardır. Ancak bunların çok azı, Atatürk'ün gerçek kimliğini öğrenmeden hazırlanacaktır ki; onu tanımadan yapılacak değerlendirmeler

kuşkusuz yanlış olacak ve yanlış yönlendirmelere neden olacaktır.

3. Bu bilginin toplanmasında, ben belki de ayrıcalıklı bir konuma sahibim. Her ne kadar, rahmetli Cumhurbaşkanı ile çok nadir karşılaşmış olsam da, bu görüşmeler diğer diplomatik temsilciliklerinkine nazaran daha sık ve daha uzun olmuştur. Bütün bunlar bir yana, görevimin ilk günlerinden itibaren Atatürk beni bir dost gibi görmüş, benimle görüşmekten memnun olmuş, görüşme fırsatı doğduğunda bundan hoşnut kalmış, karşılıklı konuşmalarımız esnasında ilgi ve dikkati asla azalmamıştır. Galiba, onun yeteneklerini ortaya çıkartan becerikli yaklaşımlarım var! dı, bu yüzden olsa gerek görüştüğümüz konu hakkındaki fikirlerine ya da o konu ile ilgili sunduğu sonuca karşı çıktığımda benim bu tavrıma direnmezdi.

Dolayısıyla, kendi özel kimliğini bana, diğer yabancılara gösterdiğinden daha fazla gösterdiğine inanıyorum.

4. Doğrudan edinilen tecrübelerimi sağlayan kişisel görüşmelerimiz dışında, onu çok yakın dostlarından ve hatta aramızdaki dostluğu gördükten sonra benimle onun hakkında konuşmaya hiç çekinmeyen Kabine'deki bazı Bakanlardan da birçok kez dinleme fırsatım oldu.

5. Atatürk'ün müstesna ve takdire şayan bir şahsiyet olduğunu söylemek pek bir şey ifade etmeyebilir. Ancak gerçekten müstesna ve takdire şayan bir kişiydi, neden bu niteliklere sahip

bir şahsiyet olduğunu açıklamaya çalışmalıyım.

6. Sanırım bunu temelde "çift karakterlilik" olarak açıklayabiliriz. Bu ülkede nefret uyandıran ve yasaklanan H.C.Armstrong'un Grey Wolf (Bozkurt) adlı kitabını okuyan çoğu insan, çok yetenekli; inatçı bir enerjiye sahip, ancak insafsız, itici tavırları olan, serkeş mizaçlı, gem vurulmamış zevkleri, ahlak dışı ihtirasları olan; dahası, dostluğu tanımayan bir adamın portresiyle karşılaşmaktadır. Bu tesbiti doğrular görünecek kanıtları toplamak hiç de zor olmayacaktır; ancak şahsen ben, bir insanın bu şekilde tanıtılmasını tamamiyle yanılıcı buluyorum.

Gözle görülen bir dizi kural dışılığı sadece ayrı karakterlilikle anlatabileceğime inanıyorum. Sadece şu veya bu savaşı kazanarak, şu veya bu kanunu çıkararak, harf devrimi yaparak ya da fes giyilmesini yasaklamak veya ülkeyi laik kılarak değil, yüzyıllarca acı çekmiş, ruh karartıcı yönetimler yaşamış bir ırkın dehasına güvenerek, sadece artık kölelik çekilmemesi gerektiğine inandığı için çok sayıda kuvveti harekete geçirip, -bir insanın büyüklüğünün ve sıra dışı görüşünün kanıtı sadece iyiliği ile ölçülebilir- on beş yıl gibi kısa bir sürede bu insan bir çok iyi şey yapmıştır. Gerisi ayrıntıdan ibarettir; sadece dedikoducu zihniyetin üzerinde duracağı ancak bir tarihçinin gerektiği kadarını vereceği ayrıntılar.

7. Atatürk'ün dinamik enerjisi üzerinde durmama gerek yok, bu enerjinin dayanılmaz gücü, Türk ırkının tarihin-

Ahmak ve dalkavuklara tahammülü yoktu. **Aslında belki de en çok sömürücüleri sevmez, açgözlüleri hor görürdü.** Bir insanın onun için çalışıyor olması fikrine hoş bakmazdı. Kendisi zaten ülkesi, ırkı ve insanları için yaşıyor, onlar için düşünüp, onlar için çalışıyordu.

de şimdiden önemli bir sayfa olarak yer almıştır. Ancak ben, pek bilinmeyen bir başka özelliğine değinmek istiyorum: Bu da; Atatürk'ün doğuştan gelen, belki de farkında olmadan tıpkı sütün kaymağını hemen ayıran aletler gibi, faydasızı faydalıdan ayırma yeteneğiydi.

8. Atatürk'ün tüm karakterinde veya en azından mevcut şeklinde, bazı çelişkilerle karşılaşmaktadır. İddia edilen acımasızlığı, onu tanıyanların çok iyi bildiği gibi, vatandaşlarına duyduğu sevgiyle uyusmamaktadır. Tense günahlar ve geçici ilişkilere duyduğu varsayılan zevklere karşın, toplumda kadının rolü kavramı, halk devrimlerinde en çarpıcı savunmayı ortaya koyduğu kadın hakları ve önemi ile bağdaşmamaktadır. Zira bir iki sene içinde çokeşlilliği yasal olarak ortadan kaldırmış ve istedikleri takdirde harem kadınlarına bile devletin liberal mevkiilerinin açık olduğunu ortaya koymuş-

tur. (kimi zaman toplum içinde de olsa) özel hayatını tanımlayan ve göz ardı edilmiş resmîyeti, giyiminin kursuzluğu, olağanüstü tavırları ve resmi görevlerdeki asaleti ile garip bir çelişki yaratmaktadır. Sadece bir kaç büyük adam daha rahat ve daha güvenli hissetmenizi sağlayabilir; sınırim yok denecek kadar azı da gerektiğinde sizi bu kadar rahatsız hissettirebilir.

9. Atatürk, Batı'da "yes-men " ve uzun süredir Türkiye'de "evetçi" olarak bilinen tarzdan hoşlanmıyor, bu tür insanları aşağılıyordu. Ahmak ve

Korkarım gelecek nesillere Atatürk bir diktatör olarak aktarılacak. Bunun yanlı olacağı kanısındayım. Hem savaşta, hem barışta evet o büyük bir liderdi -ancak gerçek bir diktatör değildi .

dalkavuklara tahammülü yoktu. Aslında belki de en çok sömürücüleri sevmeyiz, açgözlüleri hor görürdü. Bir insanın onun için çalışıyor olması fikrine hoş bakmazdı. Kendisi zaten ülkesi, ırkı ve insanları için yaşıyor, onlar için düşünüp, onlar için çalışıyordu. Diğerleri bu şekilde davranmıyorsa, görevlerini yerine getiremedikleri kanaatına varıyordu.

10. Korkarım gelecek nesillere Atatürk bir diktatör olarak aktarılacak.

Bunun yanlı olacağı kanısındayım. Hem savaşta, hem barışta evet o büyük bir liderdi ancak gerçek bir diktatör değildi. Ne yazık ki ben, şimdiye kadar onu anlatabilecek diktatör kelimesine ait bir tanımımız olduğuna inanmıyorum. Ancak Hitler ve Mussolini'nin tersine, devlette idari veya yönetim fonksiyonu bulunmuyordu; af yetkisi yoktu; mahkemelere emir yetkisi yoktu; diplomatik misyon temsilcilerini reddetme hakkına sahip değildi. Bütün bu hususlara teknik gözle bakıp bir kenara iter ve tüm devlet meselelerinde onun isteklerinin hakim olduğu konusunda ısrar edebilirsiniz. Doğru, ancak daha çok o konudan sorumlu kişilerin onayının hakimiyeti şeklinde karşımıza çıkıyordu. Olayların gidişi, Atatürk'ün görüş açısının doğruluğunu, verdiği hükümlerin zekice olduğunu ve hata yapmadığını göstermiştir.

Dolayısıyla sıkça fikirlerine başvurulması ve memnuniyetle bu fikirlerin uygulanmasını görmek pek de şartırtıcı değil. Ancak onu Mussolini, Hitler veya Primo de Rivera gibi diktatörlerden ayıran belki de en büyük özellik, başından beri isteyerek ve çok emek sarf ederek, kendini yaşatacak bir sistem kurmaya çalışmasıdır. Atatürk'ten sonraki cumhurbaşkanı seçiminin sessizce hallolması ve ölümünden sonra kurduğu rejimin sakince sürmesi bir kriterse, evet başarılı olmuştur.

11. Atatürk'ün idrak gücünde esrarengiz bir yön vardı; küçük şeylere önem vermeyiş veya sinsi olamayışında üstün bir yön bulunuyordu; konsan-

trasyon gücü olağanüstüydü; şefkat ve ilgi bekleyen bilinçaltının etkileyici yanı belki de şuurlu amacının buz gibi dimdikliğinin bir başka parçasıydı.

12. Müslüman olarak doğmuş, ancak din karşıtı bir kişi olmuştu, doğruluğu sevmiş, günahattan nefret etmişti; işini iyi bilen, istidat sahibi bir askerdi, savaştan nefret ederdi. Bağımsızlığı elde ettiği andan itibaren barışın peşinde koşmuş ve barış ortamını sağlamayı başarmıştı. Türkiye'nin kaderini elleri arasına aldığından beri, Kemalist Cumhuriyet'in dostluk elini uzatmadığı ve aralarında Osmanlı İmparatorluğu'nun düşmanlarının da bulunduğu tek bir komşusu dahi yoktur. Uzatılan dostluk eli çoğunlukla tutulmuş ve sarf edilen çabalar sonunda ülkelerarası sürtüşme azaltılarak, doğunun bu bölgesinde daha geniş kapsamlı barış, dikkat çekici bir biçimde sağlanmıştır.

İnsanlara hayatlarını, onur ve şereflerini ve insanca yaşama yolunu vermiş, belki de tüm bunlardan daha önemlisi bu haklarına sahip çıkmalarını sağlayacak bağımsızlığı tattırmıştır.

13. Kemal Atatürk yapılması gerektiğine inandığı şeyleri korkusuzca yerine getirmekten asla vazgeçmemiştir. Hastalığının şiddetlendiği anlarda ölümüne çok yakınlaşmış olsa bile, korku asla ne yüreğine ne beynine yerleşmeyi başaramamıştır.

O, Türk Milleti'ne hizmet ederken öldü. Ölüm bile büyük zaferini ondan çalmayı başaramamıştır.

İnsanlara hayatlarını, onur ve şereflerini ve insanca yaşama yolunu vermiş, belki de tüm bunlardan daha önemlisi bu haklarına sahip çıkmalarını sağlayacak bağımsızlığı tattırmıştır.

Lordum, en derin saygılarımla, sizin en sadık ve en mütevazı hizmetkârınız olduğumu bildirmekten şeref duyarım. *Percy Loraine*

Bir ulusun hayatında bu kadar az sürede bu denli kökten değişiklik pek seyrek gerçekleşir... Bu olağanüstü işleri yapanlar, hiç kuşkusuz kelimenin tam anlamıyla büyük adam niteliğine hak kazanmışlardır. Ve bundan dolayı Türkiye övünebilir.

*Eleftherios Venizelos
Yunanistan Başbakanı, 1933*

Okuma Notları

Türkiye’de satış rekoru kıran “Şu Çılgın Türkler” kitabının yazarı Turgut Özakman, “Diriliş” ten sonra geçen yıl yayımlanan “Cumhuriyet- Türk Mucizesi” kitabının bu yıl yayımladığı ikinci bölümü “Cumhuriyet- Türk Mucizesi”yle, “Türkiye üçlemesi”ni tamamladı. Türkiye’de yeni bir kitap satış rekoru kırmaya aday “Cumhuriyet - Türk Mucizesi” adlı iki ciltlik yapıtında Turgut Özakman, Atatürk ve devrim arkadaşlarını “O dönem demirden, altın bir dönem. Bu insanlar da demirden insanlar sanki. Hiçbir şey yıldırmıyor onları” sözleriyle tanımlıyor ve... Özellikle gençlerin kulaklarına gitmesini istediği zarif bir uyarıda bulunuyor:

“1948’den bu yana Cumhuriyet, Çanakkale ve Milli Mücadele ile ilgili kitapları topluyorum. Hastalığıma rağmen çalışmalarımın geri kalmadım. Her gün 8 ya da 12 saat çalıştım. Amacım şu; herkes Cumhuriyet’in ilk 15 yılını doğru bilsin. Çok isterim ki bu kitap okun-

sun. Biri okusun 100 kişi dinlesin. Ama okusunlar, öğrensinsinler; çünkü bu gerçekler ne kadar çok bilinirse, aramızdaki birçok anlaşmazlık da o oranda bitecek. Cumhuriyet’e çok başka sarılacağız. Atatürk’e saygımız çok daha artacak. O dönemin insanlarına çok daha minnet duyacağız.”

Derleyen: BİRAY ÜSTÜNER

Bilgi Yayınevi’nin editörü **Biray Üstüner**’in, *Bütün Dünya* okurları için “Cumhuriyet - Türk Mucizesi” kitabından seçtiği birkaç bölümü ilgiyle ve yararlanarak okuyacaksınız.

“E fendiler! Yıkılmaya çalıştığımız ortaçağın arkasında bin yıllık deney var. Bin türlü kirli oyun bilir. Cumhuriyetimiz ise daha yeni doğmuş bir çocuk. Cumhuriyeti kolayca boğuverirler. Bu nedenle çok dikkatli, uyanık olun. İş arkadaşlarınızı özenle seçin. İstanbul’dan gelen bazı memurları gördüm. Bir devrim başkentine geldiklerinin farkında görünmüyorlar. Koca Osmanlı gemisi durup dururken batmadı.

Bunlar gibi ilgisiz, tembel, heyecansız, küçük kafaların büyük sorumluluğu var. Kötü bir memur vatandaşı devletinden soğutur. Osmanlı Devleti azınlıklara devlette görev vermiş ama son iki yüz yıl içinde Alevi yurttaşlarımıza vermemiştir. Bu akla ve insanlığa aykırı duruma Milli Mücadele başlar başlamaz son vermiştik. Bu tutumu özenle sürdüreceğiz. Anadolu’da kim varsa hepimiz bir milletiz. Yurt ve kader kardeşiyiz. Milli Mücadele’yi böyle yürüttük, Cumhuriyeti de bu anlayışla yöneteceğiz. Bu anlayışın bozulmasına izin vermeyeceğiz. Bozulduğu zaman ne olduğunu iyi biliyoruz. Yunan ordusu Sakarya’dan

çekilirken, çoğu ahşap olan köy camilerini yakıp yıkmıştı. Son çekişte de batıdaki büyük, taş camilerin dışındaki tüm şehir, kasaba, köy camilerini yakarak, yıkarak kaçtılar. Bunların sayısı birkaç bindir. Bu camileri yenilemek görevimizdir. Bu hizmeti nutuk atmadan, gösterişe kaçmadan, siyasete alet etmeden yerine getirelim.

İlkokulun zorunlu, eğitimin yüksek öğretim bitene kadar parasız olması temel ilkimizdir. İsteyen herkesi, kız erkek ayırmadan okutacağız. Sağlık

Osmanlı Devleti azınlıklara devlette görev vermiş ama son iki yüz yıl içinde Alevi yurttaşlarımıza vermemiştir. Bu akla ve insanlığa aykırı duruma Milli Mücadele başlar başlamaz son vermiştik.

hizmetlerinin parasız olması da amacımızdır. Halkın geçimini kolaylaştırmak, güven içinde yaşamasını da sağlamak zorundayız. Devlet halk için, halkın bu ihtiyaçlarını karşılamak için var.

Bütçesi denk, borcuna sadık, parası sağlam bir devlet olmalıyız. Devletimiz artık kesin olarak padişahın, bir ailenin devleti değil, halkın devleti. Hepimiz halkın hizmetindeyiz. Efendimizin, sahibimizin halk olduğunu hiç unutmayacağız. İdealimiz milli egemenliğe dayalı, uygar bir toplum ve devlet yaratmaktır. Hiçbir aşamada bu ideali gözden kaçırmayacağız. Sorun çok. Hepsini çözmeye ömrümüz

yetmez. Bizim yetişemediklerimizi yurtsever çocuklarımız tamamlar. Halkı saymak, aydınlatmak, eğitmek, sağlığını korumak, güven içinde yaşamasını sağlamak başlıca ilkemiz olacak. Başarılar diliyorum.” (sayfa 14)

Köylere daha Tanzimat bile girmemişti. Kırk bin küsur köy –belki birkaçı dışında– tümüyle ortaçağı yaşıyordu. Köylü sıtmadan kırılıyordu. Sağlık Bakanlığınca hazırlanan sıtma haritası her göreni irkiltmekteydi. Her yanı kaplamış bu canavar hastalıkla, sivrisinek bulutlarıyla, binlerce bataklıkla nasıl baş edilecekti? Aileler kızların pek azını sıbyan okulu denilen cami okuluna gönderiyorlardı. Hiçbir evde akar su, hela, yıkanma yeri, mutfak yoktu. İçme suyunun sorun olduğu birçok köy bulunuyordu. Yetersiz beslenme nesilleri kemirip çürütmekteydi.

Güneydoğuda devlet değil, derebeylik, ağalık/beylik düzeni egemendi. Boş inançlar, hurafeler kol geziyordu. Hastalanınca şeyhten, seyidenden, üfürükçüden, hocadan, yatırlardan yardım isteniyordu. Kırk bin küsur köyün kırk bini doktor, ebe, ilaç, öğretmen görmemişti. (sayfa 20)

Şeyh Sait Efendi sayısı gittikçe artan kuvvetiyle ilerleyerek Darahini yakınındaki Hakik köyüne geldi. Hükümet kuvvetlerinin etki alanı dışındaydılar. Bu nedenle rahattılar. İsyancıların bü-

yük çoğunluğu asker kaçağıydı. Askerlik eğitimi görmemiş, disiplinsiz bir kalabalıktı. Ama çevik, araziyi iyi tanıyan, inatçı insanlardı. Çapulculukla geçinenler baskın vermeyi, vur-kaç yöntemini iyi biliyorlardı. Hepsi, pek çok Anadolu köylüsü gibi yoksuldu. Kış olmasına rağmen çoğunun sırtında kalınca bir ceket ya da palto, gocuk gibi bir giysi yoktu.

Propaganda işini Şeyh İbrahim Efendi yürütüyordu. Akıllı adamdı. Hazırlığı yapmış beklemekteydi. Dağıtılacak bildirileri –galiba Halep’te– bastırılmıştı bile. Kulaktan kulağa çok etkili söylentiler yayıyordu. Bunlardan ikisi Darahini’ye de ulaştı: Şeyh Sait Efendi Allah tarafından dini kurtarmaya memur edilmişti, onun emrini dinlemek din gereği idi.

Abdülhamit’in oğlu Selim Efendi de sınırda 40.000 kişilik orduyla bekliyordu. Darahini heyecan içinde, Allah’-

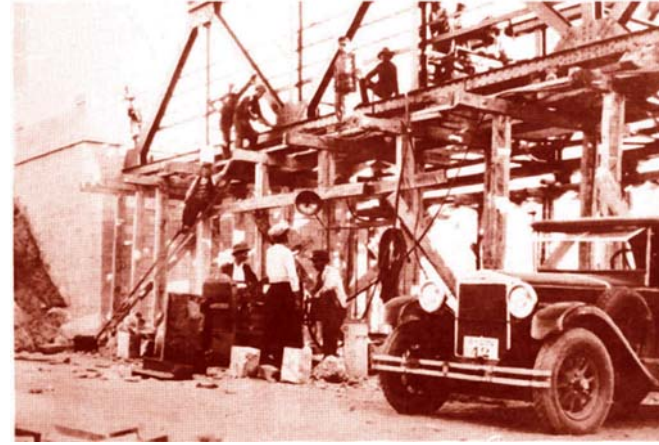
Orta yaşlı, çarşafı, yalnız gözleri ve burnu görünen bir hanım, zarif bir el hareketiyle yüzünü açıverdi. Ona bakarak çevresindeki çarşaflılar da yüzlerini açıverdiler.

ın dini kurtarmakla görevlendirdiği Şeyh Sait Efendi’yi beklemeye koyuldu. (sayfa 109)

Gazi Paşa’nın (şapka) konuşmasının sonunda inanılmaz bir alkış fırtınası koptu. Herkes ayağa fırladı. Orta yaşlı, çarşafı, yalnız gözleri ve burnu görünen bir hanım, zarif bir el hareketiyle

yüzünü açıverdi. Ona bakarak çevresindeki çarşaflılar da yüzlerini açıverdiler. Dinleyiciler Gazi’ye dikkat ettikleri için bu zarif devrimi fark etmediler.

Bu konuşmadan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Bu toplumsal bir milattı. (sayfa 180)

Cumhuriyetin ilk yıllarında köprü ve yol çalışmaları ve o dönemde yollarda yeni görülmeye başlayan bir otomobil.

20 Kasım 1925 günü büyük bir güzellik yaşandı. Yahşihan’a ulaşılmış olan demiryolu, tünellerden ve yarlardan geçirilip 133 km. daha uzatılarak Yerköy’e ulaştırılmıştı. Ankara-Kayseri yolunun yarısına varılmış, Kayseri’ye 208 km. kalmıştı. İstasyonlar da bitmişti. Yollar, binalar, telgraf hatları ve görevlilerin giysileri yepyeni, pırl pırlıydı. Bayraklar dalgalanarak bu uğurluk zaferini alkışlıyorlardı. Yol ve istasyonlar törenle hizmete açıldı.

Bazılarını şaşkırtan bu hızın sırrı, sevgi ve bilgiydi. (sayfa 212)

Mecelis’te bazı gazilere ve şehit yakınlarına İstiklal Madalyası takma töreni vardı. Gazileri Başkomutanlarıyla buluşturan tören çok heyecan verici oldu. Bir gazi Meclis Başkanından madalyasını aldıktan sonra Gazi Paşa’ya döndü. Madalyası göğsünün sağında ışıltıyordu. Dimdik durdu. Sağ kolu yoktu, sol eliyle selam verdi. Gözlerinden ip gibi yaş iniyordu. Heyecandan titreyen bir sesle, “Sağ ol Paşam!” dedi. Bu tek sözcükte Anadolu insanının değerliliğini, vefasını, bağlılığını, insanlığını anlatan bir kitap gizliydi. (sayfa 301)

Eski Yunanistan Başbakanı Venizelos 12 Ocak

1934 günü, Oslo’daki Nobel Ödül Komitesi Başkanlığına bir yazıyla başvuruda bulundu: “Bay Başkan Yedi asra yakın bir süre zarfında Yakın Doğu ve Orta Avrupa’nın büyük bir kısmı kanlı mücadelelere sahne olmuştur... Mustafa Kemal Paşa’nın muhasımlarına karşı yaptığı milli harekâtın galibiyetle sonuçlanmasını müteakip 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti’nin kurulması, bu istikrarsız duruma son verdi.

Bir milletin hayatında bu kadar kısa bir süre içinde böylesine köklü bir değişim nadir vuku bulmuştur. Teokratik bir rejim içinde yaşayan, din ile hukuk kavramlarının birbirine karıştığı

çökme yolundaki bir imparatorluğun yerini güç ve hayat dolu modern ve milli bir devlet almıştır. Büyük devrimci Mustafa Kemal Paşa'nın başlattığı hızla, mutlakiyetçi sultanlar rejimi yıkılmış ve gerçekten laik bir devlet kurulmuştur. Millet tümüyle çağdaş uygarlıkların önünde yer almak için şevk ile ilerleme yolunda bir atılım yapmıştır.

Barışı takviye hareketi, yeni ve seçkin Türk Devleti'ne bugünkü görüntüsünü veren tüm iç reform hareketleriyle birlikte yürümüştür. Türkiye yabancı unsurlarla meskün vilayetlerini terk etmek hususunda tereddüt etmemiş ve antlaşmalarda belirtildiği üzere kendi milli sınırları ile samimi şekilde iktifa ederek Yakın Doğu'da barışın gerçek bir savunucusu olmuştur.

Kanlı mücadeleler nedeni ile uzun yıllar Türkiye ile düşman durumunda kalan biz Yunanlılar, Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini alan bu ülkede vuku bulan bu köklü değişikliğin etkilerini duyan ilk kimseler olduk. Anadolu faciasının hemen akabinde kendini yenileyen Türkiye'ye bir anlaşma

Yunanistan Başbakanı Venizelos

fırsatı görerek elimizi uzattık. O, bu uzanan eli samimiyetle kabul etti. Ciddi anlaşmazlıklarla ayrılmış olan milletlerle samimi bir barış örneği veren bu yakınlaşmadan sadece, iki ülke için olduğu kadar Yakın Doğu barışı için de yararlı sonuçlar doğmuştur. Barışın borçlu olduğu bu kıymetli katkının sahibi kimse Türkiye Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa'dır. Bu nedenle 1930 yılında Yunan Hükümet Başkanı sıfatı ile ben Türk-Yunan Paktı'nın imzası ile Yakın Doğu'da barışa doğru yeni bir devir başlarken, Mustafa Kemal Paşa'yı Yüksek Nobel Barış Ödülü için aday göstermekle şeref kazanırım.

Üstün saygılarımın kabulünü rica ederim, Bay Başkan.

E.K. Venizelos" (sayfa 499, 500)

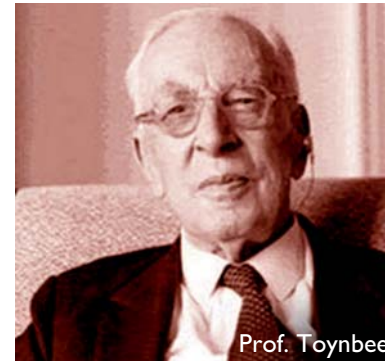
Birçok işletmenin yanı sıra 19 Ekim 1934'te Turhal şeker fabrikası hizmete açıldı. 33.500 çiftçi geçimini pancardan sağlayacak, fabrikada 1.000'den fazla işçi ve memur çalışacaktı. Bu fabrikadan doğrudan yararlanacak olanlar topluca 150.000 kişi ediyordu. (sayfa 516)

20 Temmuz 1936 Pazartesi günü saat 22.00'de Montreux Palas otelinin büyük salonunda Montreux Sözleşmesi ve ek protokol törenle imza edildi. Ek protokole göre Türkiye Boğazlardaki askersizleştirilmiş bölgelere birliklerini hemen sokabilecek, yeni geçiş rejimini 15 Ağustosta uygulamaya başlayabilecekti. Çok önemli bir başarıydı bu. Sözleşmenin imzalandığı telefonla ve yıldırım telgrafla Türkiye'-

ye duyuruldu. Atatürk "Şimdi sıra Hatay'a geldi" diyecekti. (sayfa 566)

"Ordu, Türk Ordusu!.. İşte bütün milletin göğsünü itimat, gurur duygularıyla kabartan şanlı ad! Onu bu yıl içinde kısa fasılalarla iki defa, büyük küteller halinde yakından gördüm. Trakya ve Ege büyük manevralarında. Disiplinini, enerjisini, subaylarının vukufu gayretini, büyük komutan ve generallerimizin yüksek sevk ve idare kabiliyetlerini gördüm. Derin iftihar duydum, takdir ettim. Ordumuz Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir. Ordumuz Türk topraklarının ve Türkiye idealini tahakkuk et-

Prof. Toynbee

tirmek için sarf etmekte olduğumuz sistemli çalışmaların yenilmesi imkânsız teminatıdır." (M.K. Atatürk, 1 Kasım 1937) (sayfa 607)

Prof. Toynbee sıcağı sıcağına demiştir ki: "Türk ulusu kendisi için savaşıırken, aynı zamanda yoksul ülkelerin de savaşını vermiştir. Kendisine karşı kabaran sel sularını Ankara kapılarında durdurarak İzmir'e, Trakya'ya, İstanbul'a doğru süren Türklerin başlattığı yeni akım, belki de Irak, Suriye, Filistin, Mısır, Tunus, Cezayir ve Hindistan'a dek etkisini sürdürecektir ve bu ülkeleri kaplayan Batı selini sürükleyip götürecektir." (sayfa 655)

Turgut Özakman'ın yazdığı "Cumhuriyet-Türk mucizesi 2" Kitabının bölüm başlıkları

Devrimler • Atatürk'ün evliliği • Yeni Anayasa • Şeyh Sait isyanı • Terakkiperver Cumhuriyet Partisi ile Serbest Parti olayları, CHP • İzmir suikastı • Öteki iki suikast olayı • Orman Çiftliği • Fikriye'nin intiharı • Büyük Nutuk • Demiryolları • Fabrikalar • Millet Mektepleri • Medeni Kanun • Dil ve tarih konuları • Afet Hanım, Sabiha Gökçen • Türkçe ezan • Halkevlerinin kuruluşu, Eğitim kursları • Balkan Antantı • Sadabat Paktı • Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi • İlk kadın milletvekilleri • Üniversite reformu • DTC Fakültesi'nin kuruluşu • İlk radyo yayınları • Montreux Sözleşmesi • Kuran çevirisi • Dersim olayları • Hatay sorunu • Mussolini Kupası • Bayar'ın Başbakan olması • Atatürk'ün hastalığı ve sonsuzluğa karışması.

EVRENSEL
BAKİŞ AÇISI

Gürbüz Evren

Anayasa'nın her maddesi değiştirilir yalanı

Deniliyor ki; 'Dünyada her şey değişiyor. Değişimden kaçılmaz. İnsanoğlu tarafından hazırlandığına göre yasalar da anayasalar da değişir. Anayasanın değişmez maddeleri diye bir şey olamaz, bunlar bile değişir. Ayrıca değiştirilmesi teklif dahi edilemez diye bir ifade ise asla olamaz.'

Değişim sömürücüleri son dönemde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ilk dört maddesine kafayı taktılar. Söz konusu maddeleri sıralarsak

- 1) Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
- 2) Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.
- 3) Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir. Bayrağı şekli kanunda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Milli marşı "İstiklal Marşı"dır. Başkenti Ankara'dır.
- 4) Anayasanın 1'nci maddesindeki devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile 2'nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri

ve 3'ncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

Her konuşmalarında, Türkiye onlarca etnik kökenden oluşuyor diyerek bunları tek tek sıralayanların, özerklik tartışmasını açanların, anadilde eğitim isteyenlerin, Türk bayrağının yanında başka renklerden oluşan sembollerin asılmasını önerenlerin, İstiklal Marşı'ndaki sözleri ırkçı, ayrımcı ve çağdışı bulanların, başkent İstanbul'a taşınmalı diyenlerin, laikliği tarifini yeniden yapmaya kalkanların, Atatürk milliyetçiliğinin gerici ve çağ dışılık olduğunu söyleyenlerin hedefleri bellidir. Onlar yukarıda sıraladığım 4 maddeyi değiştirmek istiyorlar.

Değişim sömürücüleri değiştirilemez maddeleri şöyle değiştirmeyi düşünüyorlar:

- Başkent: İstanbul,
- Cumhuriyet şekli: İlimli İslam
- Devlet yapısı: Federal
- Resmi dilleri: Aralarında Türkçenin de olduğu 3-5 farklı dil
- Bayrak: Ay yıldız dışında her şey
- Marşı: Potpori

Anayasa'nın değiştirilmez maddelerini değiştirmeyi teklif edenler, 'çağdaş ülkelerde böyle bir anlayış olmaz, Batılı ülkelerin anayasalarında her şey değişiyor, değişmez madde yoktur' yalanını söylemekten hiç çekinmezler. Bizim görevimiz de her zaman olduğu gibi yalancıların mumunun yatsıya kadar bile yanmasını önleyecek doğruları ortaya koymaktır.

Önce Federal Almanya'dan başlayalım. Federal bir Cumhuriyet olan bu ülkenin anayasasındaki kimi maddelerin değiştirilmesi teklif bile edilemez. Bunlar, 1'nci 20'nci ve 79'ncü maddelerdir. Söz konusu 1 ve 20'nci maddeler özetle insan onuru ve haklarının dokunulmazlığına ve vazgeçilmezliğine dikkat çeker. Ayrıca her türlü baskı ve zulme karşı direnme hakkının bulunduğu işaret eder. İktidarların kaynağının halk

Federal bir Cumhuriyet olan Almanya'nın anayasasındaki kimi maddelerin değiştirilmesi teklif bile edilemez. Bunlar, 1'nci 20'nci ve 79'ncü maddelerdir.

Söz konusu 1'inci ve 20'nci maddeler özetle insan onuru ve haklarının dokunulmazlığına ve vazgeçilmezliğine dikkat çeker.

olduğunu anımsatır. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin demokratik ve sosyal bir federal devlet olduğunu vurgular.

Bu maddelere atıfta bulunan 79. Madde ise federal devlet yapısına ve 1'nci ve 20'nci maddelerdeki ilkelere aykırı anayasa değişikliği yapılamayacağı uyarısında bulunur. Federal Almanya Anayasası'nın başlangıç bölümünde de 'Alman milleti' ibaresinin bulunduğunu da anımsatmadan geçmeyelim.

İtalya'da da değiştirilemez madde vardır. İtalyan anayasasının 139'ncu maddesi değiştirilemez niteliklerden bahsetmektedir. Buna göre cumhuriyetin şekli anayasa değişikliğine tabi tutulamaz, değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Komşumuz Yunanistan'da da yürürlükteki anayasanın değiştirilemez niteliklerini vardır. Bunlar Yunan Anayasası'nın 110 ve 139'ncu maddelerinde sıralanmıştır. Buna göre, Yunanistan'da hükümet şekli parlamenter cumhuriyettir. Bu değiştirilemez. Bu madde ayrıca, temel insan haklarından olan din ve vicdan özgürlüğünün dokunulmazlığı, kişi özgürlüğünün dokunulmazlığı, eşitlik, insan varlığının değerine saygı ve onun korunması gibi anayasal hükümlerin de değiştirilemez olduğuna işaret eder.

Değişikliklerin söz konusu olması durumunda anayasanın ruhuna dikkat

çekilir. Norveç Anayasası'nın 112'nci maddesi konuyla ilgili olarak şöyle der: 'Anayasadaki ilkelerle çatışan anayasa değişiklikleri yapılamaz. Sadece, anayasanın ruhunu değiştirmeyecek belli hükümler değiştirilebilir.'

Fransız anayasasının 89'ncü maddesi değiştirilemez hükümler içeriktir.

Bu maddede devletin demokratik, laik, üniter, sosyal, hukuk gibi niteliklere sahip olduğu belirtilerek, bunların

değiştirilemez olduğu vurgulanmaktadır.

Çek Cumhuriyeti anayasasında ise 9'uncu madde değiştirilemez niteliklere işaret etmektedir. Bu madde hukuk devletine ve demokratik devlete dikkati çekerek bunların değiştirilemez olduğunu söylemektedir.

Son olarak da Ukrayna'dan örnek verelim.

Ukrayna Anayasası'nda hangi durumlarda değişiklik yapılamayacağını bildiren madde vardır. Anayasa'nın 157'nci maddesi Ukrayna'nın bağımsızlığının ya da toprak bütünlüğünün ihlal edilmesine yol açabilecek anayasa değişikliklerinin yapılamayacağı uyarısında bulunmaktadır. Aynı madde ayrıca insan ve vatandaş haklarının kaldırılan ya da sınırlandıran değişikliklerin yapılamayacağını da söylemektedir.

Bunca örneği sıraladıktan sonra değişim sömürücülerinin susmasını beklemiyorum. Çünkü onlar minareyi çalmadan kılıfı çoktan hazırlamışlar. Ağız birliği etmişçesine 'başka ülkelerde değiştirilemez hükümlerin olması bizi bağlamaz' diyorlar. Üstelik bu insanlar çok değil 5-10 yıl öncesinde bizi bağlamaz dedikleri ülkelerden örnekler vererek, onların seviyesine gelmemiz gerekir söylemini ağızlarına sakız ettiklerini unuttuğumuzu sanıyorlar.

Değişim sömürücülerine göre anayasada değiştirilemez maddeler olması

Fransız anayasasının 89. maddesi de değiştirilemez hükümler içermekte; devletin demokratik, laik, üniter, sosyal, hukuk gibi niteliklere sahip olduğu belirtilerek, bunların değiştirilemez olduğu vurgulanmaktadır.

vesayetinin kanıtıdır.

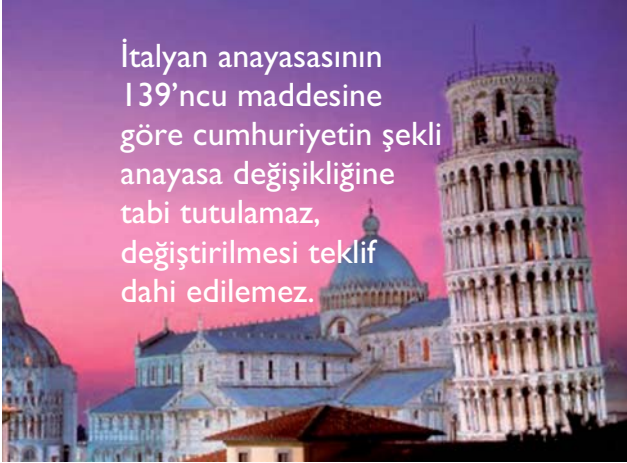
Türkiye'de asker vesayetinden bahsedene sormak gerekiyor, anayasalarında bunca değişmez madde olan ülkelerde hangi vesayet var? •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Kaynaklar:

- Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku*, 1986
- Şeref Ünal, *Federal Almanya Cumhuriyeti Anayasası*, 1972
- Atıf Akgüç, *İtalyan Cumhuriyeti Anayasası*, 1972
- Cabir Aiyev, *Anayasa Şikâyeti, Vedat Kitapçılık*
- Server Tanilli, *Anayasalar ve Siyasal Belgeler*, İstanbul, Cem Yayınları, 1976
- Corps Sonore Suisse, *Plinio Bachmann, Karoline Gruber, Ida Gut, Daniel Ott, Max Rigendiger*, 2000
- Yaşar Gürbüz, *Anayasalar*, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1981
- Amos J. Peaslee, *Constitutions of Nations*, The Hague, Martinus Nijhoff, Dorothy Peaslee Xydis
- Gisbert Flanz, *Constitutions of the Countries of the World*, New York, Oceana Publications
- AB Komisyonu internet sitesi, http://ec.europa.eu/index_fr.htm

İtalyan anayasasının 139'ncü maddesine göre cumhuriyetin şekli anayasa değişikliğine tabi tutulamaz, değiştirilmesi teklif dahi edilemez.

Avrupa Birliği'nin yeni üyelelerinden Romanya'daki duruma bakalım. Bu ülke anayasasının 152'nci maddesi hangi niteliklerin değiştirilemez olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Söz konusu madde devletin yapısı ile ilgili olarak şöyle der: "Romanya Devleti'nin millî, bağımsız, üniter ve bölünmez niteliği değiştirilemez. Aynı şekilde devletin Cumhuriyetçi hükümet şekline, siyasal çoğulculuğa, yargı bağımsızlığına, resmî dile, ülke bütünlüğüne dair hükümleri değiştirilemez."

YAHUDI'YİM VE TÜRK'ÜM

Yazan: RAFAEL SADI

Türk ve Türkiyeli kavramlarının ortalıkta dolaşması kesinlikle gizli bir bölücülük. İlginç ve güzel bir mozaik olan Türkiye'nin yapısını kökünden sarsmaya dengeleri alt üst etmeye sebebiyet verebilecek bir durumla karşı karşıyayız gibi geliyor bana.

Ben ecdadı 1492 yılında İspanya'daki engizisyonundan kaçıp Osmanlı Türkiyesince kucak açılmış ve kabul edilmiş, Yahudi dinine mensup bir Türk vatandaşım.

1955 yılında doğup 1961 yılında ilkökul 1.sınıfına girdiğim günden itibaren "Türküm, doğuruyum, çalışkanım" tümceleri ile beynime benim Türk olduğum kazıldı.

Bayrağım ve Milli Marşımın ne olduğu öğretildi ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak kurucusu Atatürk'ün söylediği "Ne mutlu Türküm diyene" sözünü okul duvarında, kitabın-

da ve her türlü malzemenin üzerinde öğrenerek bilinçlendirilerek büyüdüm.

Şimdilerde birileri kalkacak ve bana "yok kardeşim sen Oğuz ve Kayı boylarından, Orta Asya'dan gelmediğin için Türk değil Türkiyelisin" diyecek ve ben de "Ha, peki haklısınız" diyeceğim.

Hadi canım sen de...

Ne olacak benim 50 yıllık eğitimim, öğrenimim. Ne olacak 32 yaşına gel-

miş oğluma, 29 yaşına gelmiş kızıma verdiğim Türk eğitimi kimliği, şimdi kalkıp kendilerine "kusura bakmayın çocuklar, biz Türk değiliz, sadece Türkiye'liyiz" mi diyeceğim?

Bunun adına milleti bölmek, halkı parçalamak denmez mi? Kimse bana üst kimlik, alt kimlik hikâyeleri anlatmasın. Her birimiz bu ülkede ne olduğumuzu biliyoruz. Dinlerimiz, ırksal veya yöresel farklılıklarımız olabilir ve bu hiç bir zaman bizleri rahatsız etmedi. Şimdi ne oldu da birden bire azınlık sayılacakmışım? Benim atalarım kendilerine özel haklar verebilecek azınlık statüsünü Lozan anlaşmasında bile kabul etmemişler. "Biz Türk

vatandaşız" deyip azınlık haklarını ret etmişlerdir. Lütfen dikkat edelim. Birileri Türkiye ile oynamak istiyor.

Yarın öbür gün bakacaklar ve "Eee bakın sizin tamamınız Türk değilmiş. 70 milyon Türk'ten şu kadar Kürt, şu kadar Alevi, şu kadar Süryani, şu kadar Keldani, bu kadar Laz, öbürleri Yahudi, bilmem ne kadar Ermeni, kala kala 1 milyon Türk kaldı. Bu kadar Türk için de bu kadar 777 bin kilometre kare arazi fazla. Gelin şunu efendi efendi paylaşın" diyecekler.

Ne olacak o zaman?

Gözümüzü 4 değil 24 açsak yetmez, bu iş yanık kokuyor.

Sizi bilmem, bana Türk değil de Türkiyeli denmesi beni rahatsız eder.

Gönderi: Dr. TURGAY GÜRBÜZ

DAĞIN ASLANI

EN BÜYÜKLİDERİN SEÇİMİ

Dağın Aslanı: Siyasi Liderliğin Doğası isimli kitabın yazarı **Prof. Arnold Ludwig** siyasi liderleri değerlendirmek amacı ile bir kriter meydana getirmiş.

- 1- Sıfırdan ülke yaratmak
- 2- Toprakları genişletmek
- 3- İktidarda kalınan süre
- 4- Askeri başarı
- 5- Sosyal tasarım gücü
- 6- Ekonomik başarı
- 7- Devlet adamlığı
- 8- İdeoloji ortaya koyma
- 9- Ahlaken örnek olma
- 10- Siyasi miras
- 11- Ülke nüfusu

Puanlama 0-3 ve 0-5 arası ile değerlendiriliyor. Listede Jül Sezar, Napolyon, George Washington ve daha bir çok lider var.

Bush	15
Bill Clinton	15
Mandela	20
Churchill	22
Gorbaçov	24
Roosevelt.....	30
Mao Zedung.....	30
ATATÜRK.....	31

Ve böylece 20. yüzyılın en büyük lideri olarak da Atatürk seçilmiş olur. Tabii Dağın Aslanı da O olur.

Savaşta Kâr Sağlayan Tekeller ve BP'nin suç ortağı Halliburton

Yazan: KAYA KARAN

Geçtiğimiz günlerde yoğun olarak gündeme gelen Meksika Körfezi faciası kimilerince unutuldu, unutturuldu bile. Oysa ki bu çevre felaketi 2010 Nisan'ında, bundan 5-6 ay önce meydana gelmişti.

Meksika Körfezi'ndeki petrol kuyusunun patlaması sonucunda yaşanan facianın sorumlularından biri oldukça tanıdık; Halliburton şirketi. Gündeme hiç getirilmedi, sanki üzerinde bir koruma kalkanı vardı.

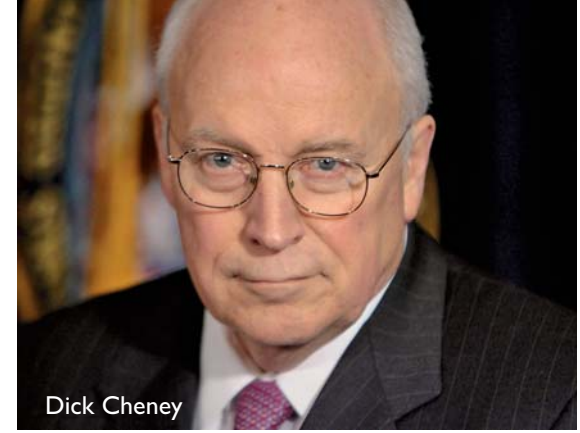
Geçtiğimiz günlerde basına yansıyan bilgilere göre Meksika Körfezi'n-

de yaşanan patlamanın sebebi sondajcı arkadaşların dile getirdiği gibi BP'nin sorumluluğunda hafif çimento kullanılmasıydı. Eğer yeterli ağırlıkta bir çimento kullanılmış olsaydı büyük olasılıkla patlama olmayacaktı. Yani bu büyük felaket ucuz petrol üretme sevdalısı kapitalist tekellerin kâr hırsı

uğruna gerçekleştirilmiştir. Bu felaketin sorumlularından olan Halliburton şirketinin sicili kabarmış. Öyle ki bu şirketin 100 yılına yakın tarihi büyük suçlarla doludur. Bu suçlar arasında ise nice kirli pazarlıklar, yolsuzluklar ve katliamlar var.

Halliburton 1920'lerde Naziilerin baş finansörlerinden biriydi. Tarihe "Watergate" diye geçen büyük yolsuzluk olayının da baş mimarıydı. 1962-1972 yılları arasında Pentagon bu firmaya milyarlarca dolar ödeyerek Güney Vietnam'da yollar, havaalanı, limanlar ve askeri üsler inşa ettirdi. 1990 yılında baba Bush döneminde o zamanlarda savunma bakanı olan Dick Cheney

Dick Cheney

zânç uzun süredir konuşulan dünyanın en büyük petrol şirketlerinden biri olan Halliburton'un eski Başkan yardımcısı Dick Cheney, 2004'te Irak'ın yeniden

MEKSİKA KÖRFEZİ FELAKETİ DAHA UCUZA PETROL ÜRETME SEVDALISI KAPİTALİST TEKELLERİN KÂR HIRSI UĞRUNA GERÇEKLEŞTİRİLMİŞTİR.

önderliğinde yeni bir proje başlatılarak ABD ordusunun yiyecek, içecek, temizlik gibi ihtiyaçları özelleştirilecekti. Yapılan ihaleyi kazanan tabii ki Halliburton şirketi oldu. Şirketin başkanlığını Cheney'in yapması ise diğer bir başka dikkat çekici noktadır. Cheney ve ailesi Irak işgalinin ilk üç yılında büyük para transferleriyle gündeme geldi. Firmaya sunulan imkânlar bununla sınırlı değil. Irak işgaliyle elde edilen petrol kaynakları ihalesiz olarak bu şirkete verilmiştir. Şirket de çıkan petrolü yüksek fiyatlarla ABD'ye satarak önemli kârlar elde etmiştir. Savaşta desteği ve savaşta sağladığı ka-

yapılandırılması ihalelerinden 8 milyar dolar kâr elde etti.

Halliburton'un taşeron firması Kellogg ve Brown and Root da Irak'a güvenlik ve askeri yardım yapıyor. Taşeron firma 2004'ün Ocak ayında Irak'ın bakımsızlıktan harap olmuş petrol tesislerini tamir etme ihalesini almıştı.

Mahkemeye sunduğu iddiada ihalenin usule aykırı olarak, kapalı kapılar arkasında alınan kararlarla verildiğini söyleyen Bhagwat, firmanın 7 milyon kâr ettiğini de belirtti.

Halliburton'dan hemen sonra adı geçen firma Bechtel de usule aykırı ihaleden pay çıkaran şirketlerden.

Bechtel'e usulsüz ihale ile verilen görevlerden bir kısmı savaş sırasında hasar gören havaalanları, kanalizasyon sistemleri, yerel su sistemleri ve elektrik santrallerini yeniden inşa etmek vardı.

Sivil hizmetlerinin yanı sıra Apaçi helikopterleri ve "akıllı" bombalar da üreten Boeing, 2004 senesinde savaşla ilgili hizmet ve destekleri için 17.1 milyar dolar kazandı. Boeing Lockheed Martin'den sonra Pentagon'a lojistik ve askeri destek sağlayan ikinci en büyük şirket.

Dünyanın önde gelen "kiralık polis" şirketi olarak bilinen DynCorp Irak'ta "güvenliği sağlamanın" yanı sıra Afganistan ve Amerika-Meksika sınırında çalışmak üzere güvenlik personeli kiralyor.

Amerikan hükümeti DynCorp'la 2004 senesinde 2.4 milyar dolarlık bir anlaşma imzalandı. Anlaşma karşısında DynCorp'tan beklenen Irak hükümetini kanunların yaptırımını sağla-

mak, etkili cezaevleri kurmak gibi konularda eğitmesi.

Irak savaşına lojistik destek ve paralı asker sağlayan şirketlerin yanı sıra çıkârları için destek veren Exxon Mobil, Texaco, British Petroleum gibi petrol şirketleri de "savaş suçluları" listesinde yer alıyor.

22 Mayıs 2003 tarihli bir başkanlık talimatı ile Irak'ta iş yapan petrol şirketlerine dokunulmazlık tanındı. Başkanlık talimatı ile bu şirketler hakkında yasal işlem yapılması yasaklandı ve yapılan işlemlerin de geçersiz sayılacağı belirtildi. Bu sefil dokunulmazlık talimatı halen geçerliliğini koruyor.

Dünyaca ünlü Newsweek dergisinin yapmış olduğu araştırmada, Halliburton şirketinin amaçlarına ulaşmak için Amerikan Cumhuriyetçi Parti'nin kadrolarından eyalet yönetimine kadar birçok üst düzey görevliyi himaye ettiği ortaya çıkmıştır. Bu durum sayesinde şirket palazlanmakta-

Meksika Körfezi'nde yaşanan petrol felaketi sonrasında BP ve Halliburton şirketi yöneticileri birbirlerini suçladılar

BP'nin yıllık 327 milyar dolarlık geliri düşünüldüğünde verilen cezaların caydırıcı olmadığı açıkça görülmektedir.

dır. Savaşların hem sponsoru hem de finansörü olan bu şirket kana susayan hayvan gibi dünyamızı kirletmektedir. Meksika'daki petrol faciası bu kanlı

dolarlık bütçe ayırdı. Fakat körfezin eski haline döndürülmesi belki hiç mümkün olmayacak ya da oldukça uzun bir zaman, yıllar alacaktır.

Bu arada ise, petrol atıklarının etkisini azaltabilmek için kullanılan kimyasal maddeler de çevredeki halkların yaşamlarını tehlikeye sokmaktadır. Kullanılan kimyasal maddelerden birçok kişi kan kusacak kadar etkilenmektedir. Bunun

için petrolü inceltip çevreye verdiği zararı azaltmak adına yapılan bütün çabalar aslında birer göz boyamadır. Kullanılan incelticiler BP'nin stokla-

HALLIBURTON ŞİRKETİNİN AMAÇLARINA ULAŞMAK İÇİN AMERİKAN CUMHURİYETÇİ PARTİ'DE BİR ÇOK ÜST DÜZEY GÖREVLİYİ HİMAYE ETTİĞİ ORTAYA ÇIKMIŞTIR.

ve kirli tarihin yeni bir sayfası olmuştur sadece. Bu facianın sorumluluğundan kurtulabilmek için Halliburton ve BP şirketleri birbirlerini suçladılar, suçluyorlar. Hesap henüz kapanmış değil. Ama gerçek şu ki her iki şirket de sadece kâr maçı, bile bile hafif çimento kullanma sonucu bu patlamadan sorumludurlar.

Meksika Körfezi'ndeki faciadan sonra tüm dünyanın tepkisini çeken BP, Meksika Körfezi'ndeki temel geçim kaynağı balıkçılık olan yerel halkın zararı için yüklü tazminatlar ödeyeceğini açıkladı. Yayılan binlerce varil petrolü temizlemek için milyar

rındaki yeterli kaliteye sahip olmayan elde kalan kimyasallardır. Daha pahalı ve belki de daha etkili olan kimyasalları kullanmaktan kaçınan şirket hâlâ insanların yaşamlarını kâr adına tehlikeye atmaktadır.

2010 yılının ilk altı ayında BP'nin yapmış olduğu kâr milyarlarca dolardır. Oysa ödenen tazminatlar ve sorunun giderilmesi için harcanan paralar bu kârın yanında cüzi bir miktar olarak kalmaktadır. Bu kapitalist tekel, dünya pazarında büyük zararları uğramış gibi gözükse bile kârını maksimize etmek adına her yolu meşru görmektedir. ABD başkanı Obama'nın BP şirketine yönelik bütün tehditleri gerçeği yansı-

mayan birer aldatmacadan ibarettir.

Yaşanan bu faciyanın üstünden geçen bunca zamana rağmen soruna kalıcı bir çözüm bulunamamıştır.

Halliburton şirketinin düşük yoğunluklu çimento sağladığı ve BP'nin de bunu bile bile kullandığı ortaya çıktığundan beri bu şirketler suçlarını başkalarına atmaya çalışmaktadır.

Oysa BP'nin insanları ve çevreyi katledişinin ilk ürünü değildir bu olay. Son beş yılın tablosu şöyledir: 2005 yılında Teksas'daki BP'ye bağlı bir rafinerisinin patlaması sonucunda 15 işçi öldü , yüzlercesi yaralandı.

2006 yılında Alaska'daki petrol borularının "pipe line" patlaması sonu-

cunda 800 bin litre petrol çevreye yayıldı. 2009 yılında ise yine rafineri patlaması gerçekleşti ve bunun sonucunda BP'ye 87 milyon dolar ceza kesildi. Şirketin 327 milyar dolarlık geliri düşündüğünde ise bu cezanın bir caydırıcılığı olmadığı açıktır.

Dünyayı hoyratça tahrip eden, kana bulayan bu tekeller ve onları himaye eden sermaye devletlerinden hesap sorulmalıdır.

Aksi halde dünya her geçen gün yaşanmaz bir hale gelecektir.

* Savaştan kazanç sağlayan şirketlerle ilgili daha fazla bilgi için:
www.warprofiteers.com
www.occupationwatch.org
www.corpwatch.org

Çeşitli üniversiteler ve kuruluşlarca yapılan araştırmalar sonunda iyi ve huzurlu bir hayata giden yolun sınırları belirlendi "The Journal of Happiness Studies" adlı derginin saptamalarına göre mutluluğa götüren 9 altın kural şöyle sıralanıyor.

1. Dış görünüşünüzü başkalarınınkiyle karşılaştırmayın. Unutmayın siz bir yağlı boya tablo değilsiniz.

2. Hırslarınıza gem vurun. Hırslandıkça mutsuzluğunuz artar

3. Geçinecek kadar para yeter. Çok para biraz mutluluk getirir ama fazlasını veremez. Zenginlik arttıkça saadet aynı oranda artmaz

4. Dahi olmadığınızınza üzülmeyin. Yapılan araştırmalarda fazla zekânın da mutluluk getirmediği görülüyor

5. Mutluluk biraz da genetik. Bazı insanlar genetik olarak mutlu olmaya daha yatkındır

6. Evliler bekarlara göre hayattan daha çok tatmin duygusu alıyor

7. Bir yüce güce ve öteki dünyaya inanmak hayata bir amaç ve anlam kazandırır. Yalnızlık duygusunu yok eder

8. Bencil değil, verici olun

9. Zarafeti elden bırakmayın, kırıcı olmayın

Dışarıda Fırtına Varken, İçeride Rahat Uyuyabilmek...

Gönderi: BARIŞ GÜNEŞ

Yıllar önce bir çiftçi, fırtınası bol olan bir tepede bir çiftlik satın almıştı. Yerleştikten sonra ilk işi bir yardımcı aramak oldu. Ama kimse onun çiftliğinde çalışmak istemiyordu. Başvuranların tümü, çiftliğin yerini görünce çalışmaktan vaz geçiyor, "Burası fırtınalıdır, siz de vazgeçseniz iyi olur" diyordu.

Sonunda çelimsiz, orta yaşı geçkince bir adam işi kabul etti. Çiftçi adamın durumuna bakıp "Çiftlik işlerinden anlar mısınız?" diye sormadan edemedi çiftlik sahibi. "Sayılır" dedi adam. "Fırtına çıktığında uyuyabilirim".

Çiftlik sahibi, bu ilgisiz söz üzerine biraz düşündü, sonra çaresizliği aklına geldi, adamı işe aldı.

Haftalar geçtikçe adamın çiftlik işlerini düzenli olarak yürüttüğünü gözlemliyor, içi de rahat ediyordu.

Bir gece yarısı, fırtınanın müthiş uğultusuyla uyandı. Fırtınanın şiddetinden bina çatırıyordu. Yatağından fırladı, işe aldığı adamın odasına koştu: "Kalk, kalk, fırtına çıktı" dedi. "Herşey

savrulup dağılmadan önlemimizi alalım, yapabileceklerimizi yapalım."

Adam yatağından doğrulmadı bile. "Merak etmeyin, rahat olun ve gidin yatın efendim" dedi.

Çiftçi, adamın bu rahatlığı karşısında neredeyse saçlarını yolacaktı. Ertesi sabah onu kovacaktı, ama şimdi fırtınaya karşı birşeyler yapması gerekiyordu.

Dışarı çıktı, saman balyalarına koştu: A-aa! Saman balyalarının üzeri muşamba ile örtülüp sıkıca bağlanmıştı. Ahıra koştu. İneklerin tamamı ahıra sokulmuş, ahırın kapısı desteklenmişti. Evine yöneldi; kepenklerin tamamı kapatılmıştı. Çiftçi rahatlamış bir halde odasına döndü, yatağına yattı.

Dışarıda fırtına, uğulduyordu. Gülümsedi ve gözlerini kapatırken mırıldandı: "Fırtına çıktığında uyuyabilirim".

Sıkıntılara karşı koyabilecek güçte ve hazırsanız, dışarıdaki fırtına ne denli güçlü eserse essin, aldırmaayın...

Siz içeride gönül rahatlığıyla, uyuyabilirsiniz.

BÜYÜK YAPITLARIMIZ

Konur Ertop

YAŞADIĞIMIZ DÜNYAYI AKLIN, MANTIĞIN SINIRINDAN ANLATAN ÖYKÜLER

"Büyük ve güzel olanın
(yaşamın) yerine koymak
istediğim anlam, düştür"

SEVİM BURAK

1950'lerin başındaki öykücüler, yaşama en geniş biçimde tanıklık ediyordu. Büyük kentlerdeki aydınlar, "sokaktaki adam", yeni oluşmaya başlamış gecekondu mahallelerinde olup bitenler, fabrika işçileri, Anadolu'nun dört yanındaki toprak adamları apaçık bir dille, kolay kavranacak anlatım biçimleriyle öykü konusu oluyordu. Yeni bir kuşağın temsilcileri bütün bunları artık yetersiz buldu.

Bu öykücüler Sait Faik'in son dönem öykülerinden büyük ölçüde etkilendiler. Öykünün son on beş yılına damgasını vurmuş olan Sait Faik Abasıyanık, öykülerinde yakından tanıdığı Burgazlı yoksul balıkçıları,

Sait Faik

Beyoğlu'nun arka sokaklarına sinmiş ezik kişileri, İstanbul'un yoksul azınlıklarını uçsuz bucaksız bir insan sevgisiyle canlandırmıştı. Doğal çevreyi, özellikle denizi şiirsel bir anlatımla dile getirmekteydi. Küçük insanların hak ettikleri yaşam düzeyine ulaşması başlıca kaygısıydı. Son döneminde ise artık gerçeğin sınırından taşan hayallerle, zengin çağrışımlarla yüklü öyküler yazmaya başlamıştı. Bu öykülerde örneğin bakımsız kıyı kahvesindeki kırlangıç yuvasına yerleşmiş bir kadın görülebiliyordu: "Kırlangıç yuvasına kadın sığar mı demeyin. İnsan aklına sığan şeyleri bir yol hayal buyrun. Kırlangıç yuvasına bir kadın sokmuşuz, saçlarınıını, ıslak samanrenge saçlarını tarar durmuş. Ne zararı var size? (...) Bıktım doğrusu artık, oturup İnsanoğlunun çektiğini, çekmediğini anlatmaktan. Bıkmaktan geçtim, anlatamadım. Yazdım, beceremedim."

Sait Faik'in yeni bir öykücü kuşağı üzerindeki etkisini Demir Özlü sonradan şöyle açıklayacaktır: "Sait Faik, bu büyük yetenek, büyük birey, derin duyuşlu bir şair, özellikle 'Alemdağ'da Var Bir Yılan' adlı kitabıyla önümüzdeki kalıplaşmış rasyoneli yıktı, bize duyuşun, bireyliğinin, yaratmanın yollarını açtı."

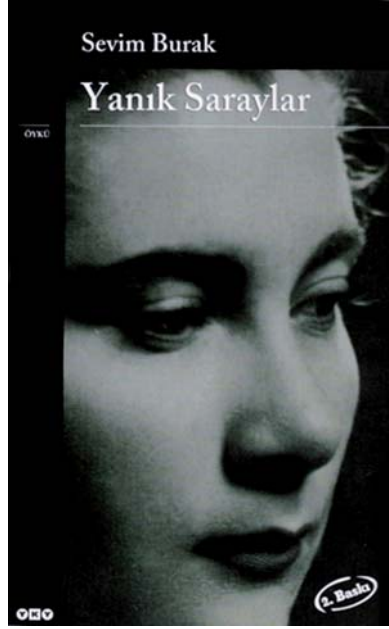
Demir Özlü'nün yargısını, o dönemde edebiyat dünyasının eşliğindeki bütün bir kuşak paylaşıyordu. Sait Faik'in söz konusu kitabına adını veren öyküden şu alıntılar, yeni öykünün o noktadan hangi ufka doğru açıldığını göstermektedir: "Güzel yer, güzel yer Alem-

dağı. (...) Ama kış günü yılanlar inindedir. Olsun. Hava Alemdağ'ında ılıktır. Güneş, yaprakları kıpkızıl ağaçların içine doğmuştur. Gökten parça parça ilk bir şeyler yağmakta, çürümüş yaprakların üstüne birikmektedir. Taşdelen parmak gibi akar. Su içmeye gelen bir tavşan, bir yılan, bir karatavuk, bir keklik. Polonez köyden şerefimize kaçıp gelmiş bir keçi ile alt alta üst üste oynuyoruz."

"Panco, Panco! (yazarın bir dizi öyküsündeki delikanlının adı budur) diye bağırınca, yılan da keçi de, keklik de, tavşan da oldukları yerde alçındanmış gibi donup kalıyorlar. Bem-beyaz kesiliyorlar. Hemen keskin bir bıçak çıkarıp cebimden kiminin kulağını, kiminin kanadının altını kesiyorum."

"Panco (...) Tavşanın bıyığını çekiyor. Yılanı bileğine doluyor. Top getirmiş, futbol topu. Ben kaleciyim. Yılan da kaleci. Ötekiler yaprakların üzerine yatmış, güneşin içinde oynuyorlar.."

Böyle bir kaynaktan beslenen yazarlar olaya dayanan öykü yerine yaşamdan bir durumu, kesiti yansıtmaktan hoşlandılar. Dış dünyada olup

bitenler yerine kişilerin iç dünyasını, bilinçaltını vermeye yöneldiler. Gerçekliğin açık, anlaşılır yanı dışındaki alan gündemlerindeydi. Yaşamın farkedilemeyen yanlarını yansıtabilmek için "kara mizah"a da başvurdular. Dili özenle işleyen üslupçu çalışmaların yanı sıra alışılmış anlatım yolunun dışına taşanlar, kurallara yan çizenler görülmüyordu...

Sevim Burak bu etkilerle beslendi. Onun "Yanık Saraylar" adlı öykü kitabı, yepyeni bir yolun başlangıcı oldu. Anlatıtları kadar kullandığı dille anlatım biçimi de bambaşkaıydı. Sevim Burak'ın ailesi Kuzguncuk'ta bir köşkte yaşıyordu. Annesi Bulgaristan'dan göç etmiş bir Musevi ailesinin kızıydı. Sevim Burak'ın çocukluğunu, genç-

lik dönemini aile çevresinde ve yaşadığı semtteki gözlemleri doldurdu. Tanıdığı insanlar, tanık olduğu olaylar öykülerini besledi. Annesinin ve onun ailesinin farklı gelenekleri, yaşama biçimleri, çevreleriyle çatışmaları, özellikle yetişme çağında, öykücüyü elbette derinden etkilemişti. Böyle bir yabancılaşma, yazdıklarına geniş biçimde yansımıştır.

Şöyle söyler: 'Genel olarak yazdığım hikâyelerdeki şahıslar normal insanlar gibi hareket edemezler; bu kişiler sabahları saklanır, akşamları ortaya çıkar- O kişi hep duvar diplerinden gider. Hep gizli yollarda dolaşır. Hep gizli yollarda savaşır. Kuşku içindedir; Hikâyelerimde herkes birbirinden şüphelenir. İki kişi karşı karşıya gelip bir meseleyi düşünemezler. Hep birbirlerinden gizli düşünceleri vardır.'

S. Burak'ın Kuzguncuk'ta Delikoç Sokağı'nda yaşadığı köşke yakın iki köşk daha vardı. Bu üç mekânda gözlediği aykırı yaşamlar onun yapıtlarının kaynağı oldu.

"(Hayatımı) 21 yaşına kadar Kuzguncuk'un tepesindeki evimizde, babaannem ve büyükbabamla birlikte geçirdim. Bu yüzden, çocukluğumla büyüklüğüm arasında büyük bir fark yok gibidir. Aile çevremizde, çocuktan çok, yaşlı komşular, yaşlı akrabalar bulunduğu için, onların arasında, yaşlı bir insan gibi yetiştim," der. "Anne"sine adadığı "Ah Ya'Rab Yehova" öyküsünün kadın kahramanı Bayan Zembul Allahanatı, Sevim Burak'ın annesi gibi Yahudidir. Öyküde Tevrat'tan alıntılar, oradaki anlatımdan esinlenmeler geniş yer tutar. Öykü, Kuzgun-

cuk'ta oturan Musevi Bayan Zembul Allahanatı'nın öğretmen Bilal Bey'le yaşadıklarını konu edinmektedir. Bekleyen Zembul, Bilal'le nikâhlarının da kıyılmasını istemektedir. Buna yanaşmayan Bilal, çocuğun doğmasına da karşıdır. Dışlanmış, ezilmiş kadın örneği Burak'ın neredeyse bütün öykülerinde olduğu gibi burada kendini gösterir. 1930'ların İstanbul'unda eğlence yerlerinde gezip tozan, başka kadınlarla düşüp kalkan Bilal Bey, kendisini sıkıntıya sokan aile koşulları sonucu, Zembul'la birlikte yaşadıkları evi ateşe verir... Öyküde Kutsal Kitap ağzıyla dile getirilen kehanet böylece gerçekleşmiş olur:

"Sonun 'yanmak' ve 'ateş' olacak. Ey kardeşim, seni nasıl kurtarayım? O adam seninle yattı, fakat senin kocan değildir. Bir çocuk doğurdun, o çocuk senin değildir, sana 'Anam' demeyecek, ismini tanımayacak, bu toprak üstünde gizli kalacak, yeryüzünde serseri ve kaçak olacaktır."

Bu öyküsünü kendi aile çevresiyle birlikte komşu bir köşkte de olup bitenlerden yararlanarak oluşturan Sevim Burak'ın "Sedef Kakmalı Ev" öyküsü de başka bir komşu köşkte yaşananlardan beslenmiştir: Nurperi Hanım, kırk yıl boyunca eşi Ziya Bey'le iki erkek kardeşine bakmıştır. Eşinin ölümünden sonra kendisine kalmasını beklediği köşkte artık rahat edebileceğini düşünür. Ancak bu umudunun gerçekleşmeyeceğini de sezer. Ziya Bey, evi onun üzerine yapmaktan kaçınmıştır. Onun ölümü üzerine sökün eden mirasçılar, evi dört parçaya böle-

rek kucaklayıp götürecektir!

Öykü şöyle biter: "Nurperi Hanım devekuşu sesiyle 'Ziya Bey, Ziya Bey' diye cızıkladı. (...) Mutfaktaki boş şişe kapakları, binlerce karınca, karyola önündeki sedef kakmalı sehpa koşup eteklerinin altına saklandı. Soba deliğindeki iri örümcek ince ayakları ile Üsküdar Çarşısına yürüdü. Nurperi Hanım, hemen orada tencerenin siyah dibine yapışıp kaldı."

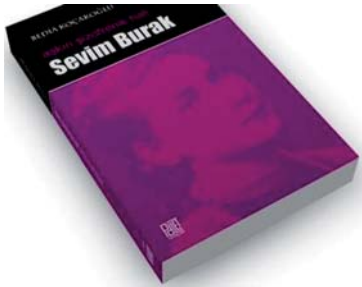
"Büyük ve güzel olanın (yaşamın) yerine koymak istediğim anlam, düşür," diyen Sevim Burak'ın öykülerinde kişiler, gerçeküstücü yazarların yapıtlarındakinden farksız davranırlar. Gerçeküstücü olmadığını ileri süren öykücü, kendi yaklaşımını ise şöyle açıklamıştır: "Kişilerim, yaşamda gerçekleştiremediklerini düşle gerçekleştirirler. Yaşamı uzaklaştırırlar, böylece düş yaşamın yerine geçer, bu da gerçeğin bozulmasına yarar. Örneğin, Nurperi

Kişilerim, yaşamda gerçekleştiremediklerini düşle gerçekleştirirler. Yaşamı uzaklaştırırlar, böylece düş yaşamın yerine geçer, bu da gerçeğin bozulmasına yarar.

Hanım, 'Sedef Kakmalı Ev' hikâyesini kaplayan dört bölümlük düste hep gerçeği bozmuş, ölmesini beklediği Ziya Bey'i ölmeden tabutla kapıdan çıkarmış, kendisi de devekuşu kılığına girmiştir." Kitabına adını veren "Yanık Saraylar" öyküsünün evde kalmış bir kız olan kahramanı, yirmi yıldır bir dairede daktilo olarak çalışmaktadır. O da kendine bir düş dünyası kur-

Sevim Burak, yaşadığımız dünyayı anlatırken gerçeklere aklın, mantığın sınırlarından bakmıştır. Anlattıklarına uygun dili, bir yanıyla çocukluğunda ağızlarının içine baktığı eskilerde yakalamıştır.

duğumuz dünyayı anlatırken gerçeklere aklın, mantığın sınırlarından bakmıştır. Anlattıklarına uygun dili, bir yanıyla çocukluğunda ağızlarının içine baktığı eskilerde yakalamıştır. Çağdışı kalmış metinler, yabancılara Türkçeyi öğretmek için hazırlanmış

Memet Fuat

çok eski konuşma kitapları onun kaynakları arasındadır. Öykülerinde yer yer şiir dizelerini andıran bölümler sıralanır. Kimi yerler baştanbaşa büyük haflerle dizilmiştir.

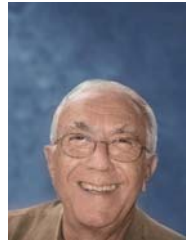
Memet Fuat onun yazı serüveni, anlatırken, "Öykülerinde gittikçe dille, sözcüklerle daha fazla oynar olmuştum. Ama aslında anılarıydı, çocukluğunun insanlarıydı onu yazarlığa iten. (...) Anlattıkları daha çok çevresinden dinledikleriydiler. Bir kültür dönüşümüne girilen yılların arkada bıraktığı son kişileri tanımış, onları tanımış, onların arasında büyümüşü. (...) Biçime ağırlık verir gibi göründü, oysa içerikti, insanlardı asıl ilgilendiği, demiştir." Sevim Burak'ın kendisi de, ABD'deki oğluna yazdığı bir mektupta, konumunu şöyle açıklamıştır: "Buradakiler homurdanıyorlar 'ne biçim edebiyat?' diye ama işte, ben onlara kabul ettirinceye kadar çalışacağım. Toplumsal öykülere, başı sonu ortası olan ezber gibi okunacak ya da ille de Türkiye'nin bir gerçeğini ortaya çıkartacak idealist öyküler geçerli. Ben böylesini yazamam... Onun için lütfen ve lütfen anla ki, çok zor bir ortamla karşı karşıyayım."

Sevim Burak öyküde alışılmış kalıpları kıran, farklı anlatım biçimlerine yönelen, dil karşısında özgürce davranan yeniliğin öncülerindedir. •

konurertop@butundunya.com.tr

TIP DÜNYASINDAN KISA KISA

Prof. Dr. Yürük İyriboz

NAR

Nar ve nar suyu, akciğer ve prostat kanserine karşı korur, yaşlılığı, bunamayı geciktirir, kötü kolesterolü azaltır ve yüksek tansiyonu düşürür.

Izgara Et

Eti uzun süre kızartmak kansere yol açan maddeleri artırmaktadır.

Siyah çikolatada ettekenden daha fazla demir bulunur.

Yeşil çay

Yeşil çayı fazlaca tüketmek kanı sulandırır ve kanamaları artırır.

RÜYA

Rüya görmek sorunların çözümüne yardımcı olabilir.

Balıkyacağı

ruh hastalıkları riskini azaltmaktadır.

Prostat & Saç

Saçları 30'lu yaşlarda dökülen erkeklerde prostat kanseri riski azalmaktadır.

Koyu yeşil renkli sebzeler süttten daha fazla kalsiyum içermektedir.

Aşırı spor

Orta yaşlarda yapılan aşırı egzersiz eklem romatizmasına yol açabilir.

SPORUN DÜNYASI

Metin Gören

Kutsal Emanetler

Dikmen sırtlarının sisli yamaçlarında sıra dışı bir hazırlık vardı. Karasal iklimin egemen olduğu İç Anadolu'nun mütevazı yerleşim alanı, gelecekte kaderlerini değiştirecek Mustafa Kemal'ini bekliyordu. **Takvim yaprakları 27 Aralık'ı gösteriyordu.** Yörenin simgesi Seymenler davul zurna eşliğinde coşku ile oynarken, kahramanlarını görebilmek için sabırsızlanıyorlardı.

Mustafa Kemal bir güneş gibi doğdu sisli yamaçlardan. Mavinin tüm güzelliklerini taşıyan gözleri, Seymenlerin parlayan cepkenlerinde yansıdı. Keklik Pınarı'nın sesiz akan suyu Mustafa Kemal'in gelişiyi birlikte Ankara'ya hayat verecek bir çağlayan oluverdi. Ankara sonsuza dek yaşayacak Türkiye Cumhuriyeti'nin ebedi başkentiydi artık. İşte bu nedenle her yıl 27 Aralık Koşusu yapılır Ankara'da.

Dikmen sırtlarından aşağıya doğru uçup giden genç atletler bu anlamlı yarışın parkur metrelerini uyar ve Türk olmanın yüce bir değer olduğunu duyumsar. Hem koşar hem de göz uçlarıyla kentin sarsılmaz birimlerini izlerler. Emniyet Genel Müdürlüğü sağ yanlarındadır. Kara Harp Okulu sol tarafta uzayıp gider. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin önünden gururla geçerler. Kuvvet Komutanlarının ve Genel Kurmay Başkanlığının tarihsel yapılarına el sürerek, Kızılay Meydanı'nda toplanan vatandaşlarıyla tek yumruk olurlar. Uzayıp giden metreler, Anıt Kabir'in silüetini Opera Binası'nın tepesine indirir. Gençlik Parkı'ndan Ulus'a doğru yöneliş, bir tarihin ebediyen yaşatıldığını gösterir görüntülerle doludur. Cumhuriyetimizin ilan edildiği tarihi Millet Meclisi binası, Ankara Palas, bir ulusun yoktan nasıl var olduğunu gösterir, gurur verici

müze ve on metre ileride duran Atatürk'ün tunçtan yapılmış görkemli heykeli. Atının üzerinde gerekirse bir kez daha "Ordular ilk hedefiniz Akdenizdir " diyecek gibi. 27 Aralık Koşusu, bu ülke insanı için bir "kutsal emanet"tir. Her geçen yıl üzerine koyarak ve görkemli bir şekilde organize edilmelidir.

Gençlik ve Spor Bayramı da kutsal bir emanettir. Dünyada bir benzeri olmayan bu anlamlı bayramda düzenlenen etkinlikler ne yazık ki

kaybolmaya başlamıştır. Uluslararası 19 Mayıs Maratonu nerede?

27 Aralık Koşusu, ülkemiz insanı için bir "kutsal emanet"tir.

Samsun'dan, Ankara'ya yönelik bir anlamlı yarışın ötesinde, uluslararası atletizm takvimlerinde yer alması gerekli yarışa ya da yarışlara gereksinim duyulmalıdır. Kutsal Emanetlerin; 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gibi çok önemli bir günde var oluşunu anımsatmak Türk gençliğinin varlığıyla eş değerdir. 19 Mayıs bir şölen olmalıdır. 19 Mayıs ülkenin bölünmez bütünlüğünü simgeleyen tarihi bir gündür.

Kırkpınar. Yer yüzünün en eski spor organizasyonlarından biridir.

Kırkpınar yeryüzünün en eski spor organizasyonlarından biridir.

Nice pehlivanlar geldi, geçti. Ve nice-leri dünyaya nam saldı. Koca Yusuf- lar, Kel Aliçolar, Adalı Haliller. Peşrev çeken güreşçiye moral veren cazgır dizeleri: "Pehlivan pehlivan. Altta kaldım diye üzülme. Üste çıktım diye sevinme." Davulların zurna eşliğindeki kulağa hoş gelen ritimleri. Ve asırlardan bu yana süregelen Kutsal Emanetin gövde gösterisi. Kırkpınar; şanlı tarihimizin bir spor gösterisi içindeki geleneksel sunumu. Küçük boydan başlayarak, orta boy, deste ve baş pehlivanlığı doğru giden uyumlu bir yükseliş. Kırkpınar Ağası olabilmenin sorumluluğu ve yaşatılan tarihin kare kare yansıması.

Kırkpınar; Türk soyunun yıkılmaz heykeli ve kutsal emanetidir. Kırkpınar için yeni projeler üretilmelidir.

Gazi Mustafa Kemal'in atlara olan ilgi ve sevgisini yıllardan beri yaşatanları kutla-

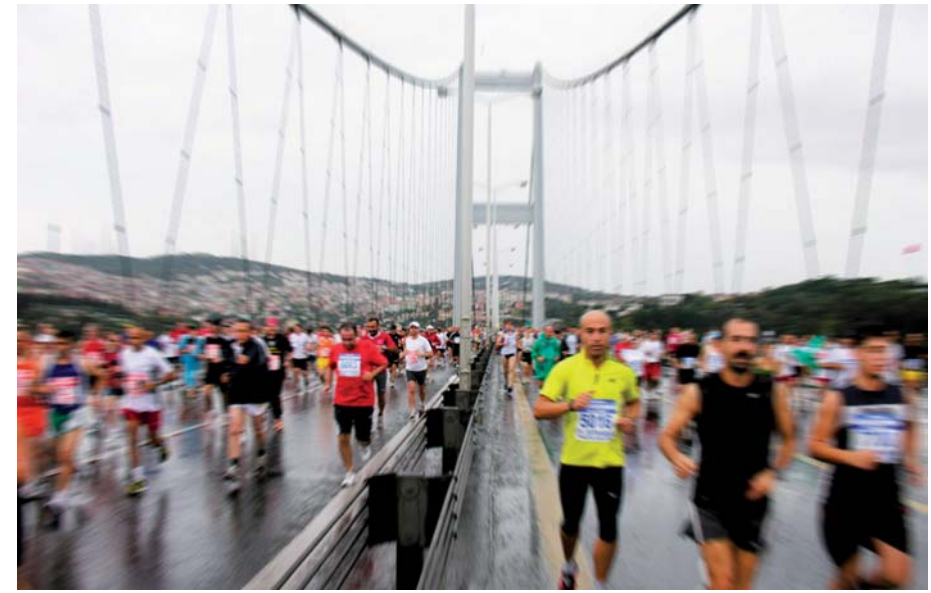
malıyız. Ankara'dan İstanbul'a taşınmasını uygun bulmadığımız Gazi Koşusu'nun yüce Atatürk'e bir şükran organizasyonu olduğunda bilincindeyiz. Türk Atcılığının gelişmesinde, yaşamasında ve de yaşatılmasında yadsınamaz katkıları olan büyük kurta- rıcının at yetiştiriciliği için verdiği talimatların ne denli doğru olduğunun ayır- dında mıyız, bilemiyorum? Gazi Koşusu Atatürk'ün varlığını yaşatan kutsal bir

emanettir.

Cumhurbaşkanlığı Bisiklet Turu, her geçen yükselen değerleriyle, ül- kemizin sesi soluğu oldu...

Modern çağın tüm olanaklarını ül- kemize getirebilmek ve onu çok sevdi- ği insanına sunmak isteyen Atatürk'ün gayretleri, sporun her dalında hamle yapmayı gerektiren düzeye ulaşmıştı. Türkiye de ilk bisiklet üretimi yapan ünlü sporcu Cavit Cav'ın yıllar önce bir söylemi ilginçti; "Atatürk, Gazi Çiftliği'nde zaman zaman bisiklete binermiş. Kimseden ders almamış. İlk

Yüce Atatürk'e bir şükran organizasyonu: Gazi Koşusu.

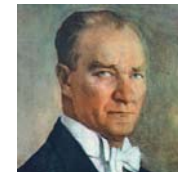
kez bindiğinde biraz yalpalamış ve daha sonra ustalar gibi bisiklete yön vermiş. Rahmetliye nasıl öğrendiğini sormuşlar. Yanıtı; "Türk insanı zekidir, çabuk öğrenir olmuş "

Ve de Avrasya Maratonu... Bu orga- nizasyonu da sporun kutsal emanet- lerinden biri gibi değerlendirmeliyiz. Bir takım aksaklıklara karşın, ortaya konulan hedefin Türk varlığının ulus- lararası düzeydeki konumuyla örtüşü- yorsa ve siyasal kimliklerin ötesinde bir yere koyabilme düşüncesi egemen- se, bu Türk halkına büyük mutluluk verir. On binlerce insanın bir kıt'adan diğerine geçişi, üç kıt'aya hükmeden bir geçmişin sanki izlerini yansıtır. Ülke sporunun giderek yoğunlaşan ve yükselen değeri, sporun kutsal ema-

Avrasya Marato- nu'nda on binlerce insanın bir kıt'adan diğerine geçişi, üç kıt'aya hükmeden bir geçmişin sanki izlerini yansıtır.

netlerine sahip çıkılmasıyla kuşkusuz daha önem kazanacaktır. Türk insanı sporun gücünü özümseyerek sunuma başladığında, Kutsal Emanetlerin parlak ışığı, Dikmen sırtlarından bir güneş gibi doğacak ve ülkenin her santimetre karesine bir kez daha yansıtacaktır. •

metingoren@butundunya.com.tr

Öğretmenler her fırsattan istifade ederek halka koşmalı, halk ile beraber olmalı ve halk, öğretmenin çocuğa yalnız alfabe okutur bir varlıktan ibaret olmayacağını anlamalıdır.

M. Kemal ATATÜRK

07.071927, Dolmabahçe Sarayı, Öğretmenler Heyetine Demeç.

AKILLA BESLENMEK

Prof. Dr. Kenan Demirkol

Sütten Çıkmış Ak Kaşık

Geçen ay et yemeli mi, yememeli mi? sorusunu yanıtlamaya çalışırken ister istemez süte de bulaşmış oldum. Bu ay süte biraz daha yakından bakalım.

İnsanoğlu-insankızının süt ve süt ürünlerini besin olarak kullanması çok eskilere dayanmamaktadır. Avcılık 450 bin yıl gerilere götürülebildiği halde süt bulaşmış kâselerin en eskisi 5000 yıl önceye tarihlenmektedir. Sütün hayvanın yavrusunu beslemek için olduğu düşüncesi ağır basmış olsa gerek.

Süt ve süt ürünlerinin kullanımını kısıtlayan bir etmen de süte bulunan laktoz şekeridir. Bu şekere karşı tahammülsüzlük dünyada çok yaygın olarak görülmektedir. İnsanlarda

karın şişliği, karın ağrısı ve ishal gibi yakınmalara yol açan laktoz intoleransı özellikle Güneydoğu Asya halklarının süttten uzak durmasına neden olmaktadır. Bu rahatsızlığa neden olan şey süt şekerini insan bedeninde metabolize edecek laktaz enziminin eksikliğidir.

İnsan sütünde de laktoz vardır. Bu nedenle yenidoğan bebeklerde bol miktarda laktaz enzimi olduğu halde yaşın ilerlemesi ile bedendeki laktaz üretimi azalır ve süte karşı tahammülsüzlük artar. Yenidoğan döneminden itibaren ara vermeksizin süt ve süt ürünlerini bolca yiyen insanlarda yaş ilerlese bile laktaz üretimi devam eder.

atılmasına neden olan karbondioksitli (gazlı) meşrubat içmektedir. Kemik kemiklikten çıkıp neredeyse süngere dönüşmektedir..

Süt önemli bir protein kaynağıdır. Hayvanın etini protein kaynağı olarak gördüğümüz zaman onun yaşamını sonlandırmamız gerekmektedir. Halbuki protein kaynağı süt olduğunda bir hayvandan yararlanma süremiz çok daha uzun olabilmektedir. Tarım politikasızlığımız nedeniyle son yıllarda çiftçiler hayvanlarına yem satın alamadıkları, diğer bir ifade ile sattıkları süt yem masrafını karşılayamadığı için hayvanları genç yaşta kesmek zorunda kalmışlardır. Günümüzde yaşa-

Genç insan süt ya da ayran içip kemiklerine kalsiyum depolayacağına, kemiklerden kalsiyumu söküüp idrarla atılmasına neden olan karbondioksitli (gazlı) meşrubat içmektedir.

Süt önemli bir besin kaynağıdır. İçerdiği proteinin yanı sıra, özellikle kalsiyum içermesi besin değerini artırmaktadır. İleri yaşlarda kemik erimesi hastalığına maruz kalınıp kalınmaması 14 yaşına kadar kemiklerimizde ne kadar kalsiyum depoladığımızla ilgilidir.

Bu bilgiyi edindikten sonra bir okul kantininde beslenen çocukları izleyelim: Bir elinde hamburger ya da beyaz ekmeğin içine konmuş kızarmış patates diğer elinde köpüren bir meşrubat. Genç insan süt ya da ayran içip kemiklerine kalsiyum depolayacağına, kemiklerden kalsiyumu söküüp idrarla

nan et darlığının en önemli nedeni budur. 2010 yılının başından ülkemizde bir litre süt çiftçi tarafında 80-100 Kuruş fiyatına satılmaya başladı. Bu miktarla çiftçi ancak maliyetini ve asgari geçim standardını elde edebilmektedir. Halbuki Yeni Zelanda 15 Cent'e (ABD Cent'i) çiğ sütü Tokyo Havaalanı'na teslim ediyor, bundan da kâr elde ediyor. Aradaki bu fark nereden kaynaklanıyor. Yeni Zelanda'da tek bir yem fabrikası yoktur. Hayvanlar yazkış merada otlar. Merada serbest dolaşan hayvanın beslenme maliyeti çok düşüktür. Ayrıca ahırlarda tıktık kendi dışkıyla içiçe yaşamadığı için hayvanlar çok daha sağlıklı olmakta;

Daracık alanlara tıkmış hayvanlar enfeksiyon hastalıklarına çok daha fazla maruz kalmaktadır.

zararları nelerdir?

1. GDO'lu yemlerle beslenen hayvanların sütlerini tüketen insanların ne gibi sağlık sorunlarıyla karşılaşabileceğine cevap veremeyeceğim; çünkü henüz araştırılmış değil ve yakın zamanda da araştırılmasına izin verilmeyecektir.
2. Sürekli antibiyotik pompalanan ineklerin sütü, insanlarda zamanla antibiyotik direncine yol açmaktadır. Bu; insanlarda gelişen enfeksiyonlu has-

zarlıkların tedavi edilememesi sonucuna yol açmaktadır ve açacaktır.

3. Mısır silajı, pancar küspesi, tahıl, patates, pirinç gibi karbonhidratlardan yani nişastadan zengin beslenen hayvanların süt ve süt yağı içeriğinin kalitesi bozulmaktadır.

a. %100 merada otlayan hayvanın sütünde insan sağlığı için en önemli yağ asidi olan omega-3 yağ asitleri varken, endüstriyel yemle beslenen hayvanların sütünde hiç omega-3 yoktur.

b. %100 merada otlayan hayvanın sütünde damar sertliği yapıcı doymuş yağ asitleri azken, endüstriyel yemle beslenen hayvanların sütünde damar sertliği yapıcı yağ asitleri çoktur.

c. %100 merada otlayan hayvanın sütünde tüm hücrelerin yenilenmesini sağlayan insüline benzer büyüme hormonu varken, endüstriyel yemle beslenen hayvanların sütünde yoktur.

d. %100 merada otlayan hayvanın sütünde dünyadan bilinen en güçlü

veteriner maliyetleri de düşmektedir. Bu hayvanların sütünde bakteri üremediği için antibiyotik masrafı da yoktur. Halbuki endüstriyel hayvancılıkta daracık alanlara tıkmış hayvanlar enfeksiyon hastalıklarına çok daha fazla maruz kalmaktadır. Kontrollerde sütte bakteri sayısının yüksek çıkması için önlem olarak hayvanlara sürekli antibiyotik pompalanmaktadır.

antikoksidan CLA varken, endüstriyel yemle beslenen hayvanların sütünde hiç yoktur.

CLA'dan zengin beslenen kadınlarda %60 oranında daha az meme kanseri görülmektedir. CLA, karın tipi şişmanlığı önler ve metabolik sendromu dolayısıyla şeker hastalığı, yüksek tansiyon, kan yağlarının bozulması, kalp krizi gibi hastalıkların gelişmesini de önemli ölçüde engeller. Karın tipi şişmanlığı engellediği için güzellik enstitülerinde CLA kapsülleri satılmaktadır. Ancak bu tip CLA aspir çiçeğinden elde edildiği için, doğal inek, koyun ya da keçi sütü CLA'sından çok farklıdır. Şişmanlamayı engelleyebilir

sağlığını koruyabilmenin tek yolu hayvanı yeniden özgürleştirmek ve milyonlarca yıldır alıştığı beslenme sistemine geri dönmelerini, yani sadece meralarda beslenmesi sağlamaktır. Ucuz, sağlıklı et ve süt ürünlerine ancak bu şekilde ulaşmak mümkündür. Bu cümleme itirazları duyar gibiyim. "75 milyon insana bu şekilde hayvansal ürün nasıl yetiştireceksin? Biz endüstriyel yem kullanmaya mecburuz."

Sevgili okurlar bunlar sizin içtiğiniz süttten para kazanmak isteyen emicilerinin yalanlarıdır. İnsanı ve hayvanı düşünen (sermayeyi değil) bir politika ile rahatlıkla sadece Türkiye'yi değil komşu ülkeleri de doyurmak

İnsanı ve hayvanı düşünen (sermayeyi değil) bir politika ile rahatlıkla sadece Türkiye'yi değil komşu ülkeleri de doyurmak mümkündür.

fakat kalp yetersizliğine yol açtığı için asla kullanılmamalıdır.

3 yıl önce İstanbul'da gerçekleştirilen birinci Dünya Süt Kongresi'nde SETBİR'in (Türkiye Süt Et Gıda Sanayicileri ve Üreticileri Birliği) o dönemki başkanı Sn. Bahçıvan, Tarım ve Köyişleri Bakanı Mehdi Eker'e hitaben "Artık Bakanlığın adının değiştirilip Tarım ve Gıda Bakanlığı denmesinin zamanı gelmiştir" demiştir. SETBİR böylece köylüden duyduğu rahatsızlığı dile getirmiş, tüm hayvansal üretimin sanayileşmesinin önünü açmak istemiştir. Ne yazık ki bakanlık bu değişikliği gerçekleştirmek için çalışmalarına başlamıştır. Oysa ki insan

mümkündür. Unutmayın ülkemizde en önemli ölüm nedeni kalp-damar hastalıklarıdır. Bu hayvancılıkla daha çok canımız yanar.

Sütten çıkan kaşık ak mı bilmiyorum; ama süttün ak olmadığı gerçek. İnek ne diyor? "Siz beni ahıra tıkarırsanız ben de sizin çanınıza ot tıkarım."

kenandemirkol@butundunya.com.tr
Gelecek ay: Sütün ve diğer gıdaların ambalajlanmasındaki tehlikeler

UFAK TEFEK BİLGİLER

Derleyen: GÜLÇİN ORKUT

AVRUPA'DA YAKALANAN EN BÜYÜK TATLISU BALIĞI

Fotoğraftaki balık, Avrupa'da yakalanan en büyük tatlısu balığı unvanına sahip. Yaklaşık 2,5 metre uzunluğunda ve 114 kilogram ağırlığındaki bu yayın balığını göl kenarına çıkarabilmek için tam 45 dakika uğraşıldı.

İLGİNÇ TASARIMLAR

Saldırılarından korunmak için tasarlanmış, elin altındaki kumandayla yönetilen bu ceket, kendisini tutana elektrik şoku veriyor.

BOYA VE DOĞA

Doğaya bırakılan atıkların %60'ı boya ve boya ürünleridir.

BAYKUŞ

Mavi rengi görebilen tek kuştur. ▶▶

EN ESKİ BAYRAK

13 Yüzyılda Dannebrog bayrağı olarak kullanılan, günümüzdeki Danimarka bayrağı dünyanın en eski bayrağı olarak kabul edilmektedir.

Bir zeytin ağacı 2500 yıl yaşayabilir

Dünyanın en büyük şelalesi Angel Falls' tır Venezuela'daki şelale, Niagara Şelalesinden 16 kat daha büyüktür. ▶▶▶

Meyvesini gövdesinden veren ağaç: JABUTICABA

Jabuticaba ağacı, gövdesinden meyve veren tek ağaç. Bir diğer ismi Brezilya üzümü... Anavatanı Güney Amerika. En çok Arjantin, Brezilya ve Paraguay'da yetişiyor... Ağaç yılda iki kez meyve veriyor. Bu meyveden marmelat, reçel ve meyve suyu yapılabilir.

58 harfli ismi olan köy

Llanfairpwllgwyngyllgogerychwyrndrobwlllantysiliogogoch

köyü Büyük Britanya'nın Galler bölgesindeki Anglesey adasının güneyinde bulunuyor. Avrupa kıtasındaki en uzun yer ismi olma ünvanına sahiptir. Köy halkı azap çekmesin diye köyün bir de kısa adı var. Llanfair PG, Llanfair P. G. veya Llanfair.

SALYANGOZ

3-4 yıl boyunca beslenmeden uyuyabilir.

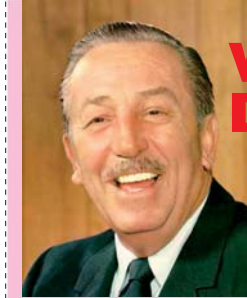
Dünyanın en güzel sözcüğü Türkçe:

YAKAMUZ

Berlin'deki Dış İlişkiler Enstitüsü tarafından düzenlenen, 60 ülkeden yaklaşık 2 bin 500 kelimenin göz önünde tutulduğu yarışmada, "Yakamoz" sözcüğü, 3 kişilik jüri tarafından dünyanın en güzel sözcüğü olarak belirlendi.

Walt Disney

Aralık doğumlu ünlü çizgi ustası

Walter Elias Disney (5.12.1901-15.12.1966), Prodüktör, yönetmen, senarist, ses aktörü ve animatör. 1928'de otel odasındaki bir delikten çıkan fındık faresinin verdiği ilhamla Mickey Mouse tiplemesini yarattı. Bu serüven Pluto, Goofy, Donald Duck gibi kahramanların eklenmesiyle devam etti ve yarattığı tiplerle büyük bir imparatorluk kurdu. Disney Şirketi, günümüzde yıllık 30 milyar dolar geliri olan bir medya devi haline geldi. 30'lu yıllarda çizgi film kahramanları ile oyuncak ve reklam sektöründe çok büyük kazançlar elde etti. Grimm Kardeşler masalında, 570 ressam bir milyonu aşkın resmi tek tek çizmiş. Disney, sadece bu filmi ile 8 milyon dolardan fazla para kazanmış. Disney'in vizyonu, çizgi film denilen bütünsel sanatta; renk, müzik ve dansın birbiriyle kaynaştırılmasıdır... Disney'in vizyon gücü, yarattığı kahramanlarla dolu Disneyland'lar ile devam etmiştir. Gırtlak kanserinden ölen Walt Disney; bedenini özel bir tank'a koydurarak dondurtmuştur.

İran'da recm -taşlanarak öldürülme- cezasına çarptırılan Sakine Aştiyani'nin cezasının infaz kararı tüm dünyada protestolara neden oldu.

şeyden çok kıymet verdiğimiz şeyi, kocalarımızı paylaşmayı öğrenmek olduğunu anladım. Bu yüzden kocam ikinci bir eş almak istediğini söylediğinde kendisini destekledim ve evlenmek istediği kişiye teklifi ben götürdüm.'

Dilim tutulmuştu.

Fakat Endonezya'da doktor Gina'nın görüşlerine şiddetle karşı çıkan kadınlar da var. Endonezya yasaları çok eşliliğe izin vermekle birlikte, erkeklerin birden fazla kadınla evlenmesine çok sıkı kurallar getirmiş.

Norm olan, asıl olan tek eşlilik, çok eşlilik ise istisna sayılıyor.

***

Çarşafın altında iki tel saçlı görünen kadınların, kıyafet polisi tarafından sert biçimde uyarıldığı, tekrarı halinde şiddetle cezalandırıldığı İran'da, iki çocuk annesi Sakine Aştiyani, kocası-

nın ölümünden sonra iki kişiyle birlikte olduğu gerekçesiyle, recm -taşlanarak öldürülme- cezasına çarptırılıyordu.

Cezanın infaz edileceğinin duyurulması tüm dünyada tepkilere neden oluyordu.

Bunun üzerine İran yönetimi, Aştiyani'nin idam cezasının askıya alındığını bildiriyor, Avrupa Parlamentosu genel kurul toplantısı sonunda, "bu tür bir cezanın asla haklı görülme-yeceğini" açıklıyordu.

Genel kuruldaki oylamaya bazı parlamenterler, üzerlerinde İranlı Aştiyani'nin resmi bulunan "Sakine'yi kurtaralım" yazılı tişörtlerle katılıyordu.

Oybirliğiyle alınan kararda ayrıca, yine İran'da idama mahkum olan 18 yaşındaki İbrahim Hamidi'ye verilen cezasının kaldırılması isteniyor, İran yönetimine, "barışçıl bir şekilde görüşlerini açıkladıkları için mahkûm edilen tüm tutukluların salıverilmesi" çağrısı yapılıyordu.

Kararda, din ve vicdan özgürlüğü ile, ifade özgürlüğünün garanti altına alınması da isteniyor, AB Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso genel kurulda yaptığı konuşmada, İranlı kadına verilen recm cezasını "barbarca" olarak niteliyordu.

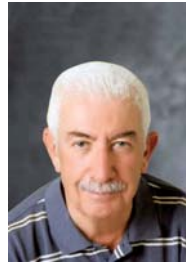
***

İdeolojik dayatma simgesi olan "türban" için "özgürlük" diye söze başlayıp, cümlenin ortasına gelince, "ninelerimizin başörtüsü" aldatmacasına sığınan "demokratlar" ve başına neler geleceğinin farkında olmayanlar için verdik bu örnekleri! •

mehmetmuhsinoglu@butundunya.com.tr

ANADOLU'NUN
DÜNYASI

Bekir Özgen

Yük, taşıdıkça ağırlaşır.

Daha öykünün başındayken yüküm ağırlaşır gibi oldu.

"Canım, öykü değil mi şunun şurasında? Kulak ardı edip geçseniz de olur; bıyık kıvrıp boş verseniz de!" demeyin sakın. Balözü ölümcül bir hastayı nasıl sağaltırsa; bakarsın bir öykü de yaşamınızı yaşam yapabilir. Yeter ki, sırtınıza bindirilen yük taşıyamayacağımız kadar ağır olmasın.

Bir zamanlar, babam anlatmıştı iki inşaat işçisinin başından geçenleri.

"Oğul!" demişti. "İşçiyen iki şey önemli olur senin için. Yapacağın iş ve vereceğin emek!.. Üstlendiğin işi yerine getirebilirsen, anlaşlığın ücreti alır cebine indirirsin. Emeğın, yemeğine ortak olur, katkı olur. Bunu yerine getirirken de önünde iki temel engel çıkar çoğu kez. Biri sırtlayacağın yükün ağırlığı; öteki, bunu senin yapabileme gücün. O nedenle tuttuğun her işe emek verirken

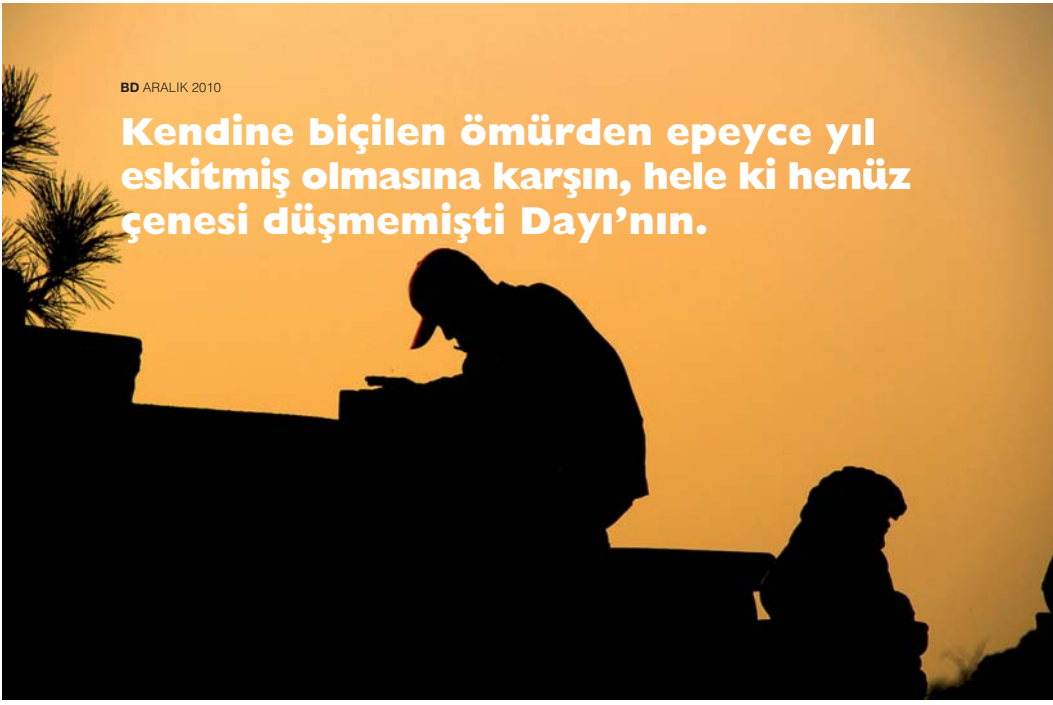
sana yapılan uyarılara kulak ver, değer ver; ama tuttuğun işe boş verme."

Anımsayabildiğim kadarınca şöyleydi öykü:

Bir gün, sabah kahvesinde, neredeyse babam yaşındaki biriyle aynı masaya oturmuş bir yandan çayımızı

Kendine biçilen ömürden epeyce yıl eskitmiş olmasına karşın, hele ki henüz çenesi düşmemişti Dayı'nın.

yudumlıyor, bir yandan da yapabileceğimiz bir iş bekliyorduk. Bu, onunla ilk birlikteliğimiz değildi. Birkaç kez, yanımda çalışmış, getir götür işi yapmıştı. Kırıçlı bıyıklı, sert bakışlı, soğuk yüzlü, kemikli, zayıf, uzunca boylu bu adamla bir kan bağım yoktu ama ben ona Hasan Dayı diyordum. Kendine biçilen ömürden epeyce yıl eskitmiş olmasına karşın, hele ki henüz çenesi düşmemişti Dayı'nın. Az ve öz konuşur, insana güven verirdi. Bir huysuza, bir uğursuza benzer yanını da görmemişim doğrusu. Daha ilk tanıştığımızda, içimden bir ses, "Bu adamda iş var," demiş, sözünü bana dinletmişti.

Ben kafamda Hasan Dayı için bunları biçimlendirirken içeri, eli yüzü düzgün, beyefendi kılıklı biri girdi. Bana döndü; gözlerinin içi gülererek,

"Biraz ileride küçük bir inşaat işimiz var. Çalışmak ister misin?" diye sordu. Dayı'yı gösterdim. "Biz bir ekibiz. Birlikte çalışacaksak, geliriz," dedim. Adamın gözü onu tutmamış olsa da, içeride başka amele olmadığı için umarsız kaldı. İkimizi arabasına aldı, çalışacağımız yere doğru yola çıktık.

Sabahın serinliğini yara yara ilerlerken, içimi bir sıkıntı kaplamış, yüzümü ateş basmıştı. "Ya!" diyordum içten içe. "Yapacağımız iş ağırsa, bizimki altından nasıl kalkacak. Zavalının ahı gitmiş vahi kalmış. İtsen yıılır. Sirtına yük vursan altında kalır."

Uzun lafın kısası vardık düştük işin olduğu yere. Geniş çaplı bir binanın kaba inşaatı bitmiş, ince işi kalmıştı. Bizi yanında getiren beyefendi, yolun kenarına yığılmış içleri dolu yüzlerce çimento ve kum torbalarını, se-

ramik paketlerini, kiremit demetlerini, keresteleri, demir profilleri gösterdi. "Bunlar, birinci kat merdiveninden yukarı taşınacak. Bir kısmı ikinci kata, kalanı çatıya çıkacak," dedi. Sonra da "Günlük ücretle mi çalışmak istersiniz, yoksa işi götürü mü alırsınız?" diye sordu. Ben hiç duraksamadan: "Götürü alalım," diye sesimi yükselttim. İsteddiğimiz ücretin adını koydum.

"Tamam," dedi, işveren. "Buyurun başlayın. Kolay gelsin."

"Haydi bismillah," deyip daldık işin içine. Daldık dalmasına da, üç dört seferden sonra Hasan Dayı zorlanmaya başladı. Oysa benim sırtımdaki yükün dörtte biri, onunkinde ya var ya yoktu. Bu kez içime bir kurt düştü. "Şu işin altından alın akıyla çıkabilirsek elimize beş on kuruş geçecek geçmesine de, ya bizim babalık çok geçmeden kıvrılır kalırsa? Ya titreyen bacakları çekmez de yanına aldıklarıyla çöker kalırsa? Elimiz boş mu döneceğiz zor kötek bulduğumuz bu işten?" diye hayıflanmaya başladım. Sonra da kendime gelip "Bin yılın bir başı iyilik yapacağın tuttu. Onu da sulandırıp durma," diye kızdım kendime. "Böyle bir olumsuzluk doğarsa, elim ayağım tutuyor nasıl olsa. Onun yükünü de ben taşıyım, olur gider. Yeter ki o da evine beş on kuruş götürebilsin!.." diye avunmayı yeğledim.

Hele ki, işverenimiz başımızda durmuyor, yaptığımız işi kolaçan etmiyordu.

Tahminimde yanılmamıştım. Daha ben deyim on sefer, siz deyin on beş, Hasan Dayı dedi ki: "Mola vaktidir. Gel biraz olsun dinlenelim!.."

"Ne molası Dayı!" dedim ona hayretle. "Ben daha terlemedim bile!.."

Sözüme aldırmadı. Durdu. Uygun bir yer bulup çöktü. Elindeki eldiveni çıkarmaya çalışırken, "Sen de dinlensen iyi olur," dedi.

İçime derin bir üzüntü çöktü. Onun güçsüzlüğüne mi acısam, yitireceğimiz zamana mı yansam, bilemez oldum. Gençtim, güçlüydüm. Tuttuğumu koparabiliyordum. Bunun karşılığını da almalıydım. Hakkımdı bu benim. Üstelik paraya gereksinmem de büyüktü. Hasan Dayı gibi işin gücün düşmüş biriyle yola çıkarak, elimi kolumu kendim bağlamış olmuyor muydum?..

O benim ne düşündüğüme bile aldırmadan oturduğu yerde kılını kıpırdatmadı. Bir bacağını uzatmış aylak aylak dinleniyordu. Ben ise huzursuz bir biçimde bir süre ayakta dolanıp durdum. "Dayı, ikide bir böyle yan gelip yatacaksa, bu işin ne ucu, ne bucağı görünür," diye hayıflanmadan edemedim. Sonunda dayanamayıp "Hasan Dayı, yekin bakalım!" diye uyardım onu. "Adam bize güvendi. Atmaca gibi başımızın ucunda kanat çırpıp durmuyor. Üç günlük işi, üç haftaya yayarsak, bize duyulan güveni kötüye kullanmış oluruz," dedim.

Gönülsüzce kalktı, işinin ucundan tuttu.

Daha bir saat bile geçmemişti ki, yine yavaştan alarak önceki yerine oturdu, dinlenmeye başladı. Bana da kızgınlıkla onun çevresinde dolanıp terimi soğutmak düştü. Bir yandan onu tepeden tırnağa süzerken, bir yan-

Uyumuş da uyanmış mıydım yoksa bayılmış da ayılmış mıydım? Hiçbiri belli değildi.

dan da, bu işin daha böyle ne kadar süreceğini merak ediyordum.

Üçüncü kez de, oturup "Gel sen de biraz olsun dinlen. Bu can sana daha çok gerekli," deyince tepem attı. Kanım yüzüme hücum etti. "Ne oldu Dayı?" diye sordum. "Yan çizmek hoşuna gidiyor sanırım."

Ses etmedi ihtiyar. Kızardı. Pişkinliğe vurdu. Söylenmemiş saydı duyduklarını.

Dört, beş, altı...Hasan Dayı, neredeyse her yarım saatte bir duruyor,

oturuyor, dinleniyor, benim de kendisine uymamı sağlık veriyordu. Ben ise artık onu dinlemez olmuştum. Ne zaman, "Haydi gel, otur yanıma!" dese, "Olmaz!" diye başımı sallıyor, aksi aksi gözüne bakıyor, sözüm ona gülüp geçiyordum.

Bir yandan, "Nereden satın aldık bu belayı?" diye kendimi suçlarken, bir yandan da, "Adam şu yaşta aç susuz mu kalmalıydı? O zaman, için huzur bulur muydu?" diye kendimle çekişiyordum.

Ben kafamda bu sorular, sırtımda Hasan Dayı'nın yarı yükü, oflaya, pufloya yukarıdan aşağı, aşağıdan yukarı çıkıp inerken, nasıl oldu bilmem, birden dizlerimin bağı çözüldü. Ayaklarımın altından yer kaydı gitti sanki. Beynimde uçuşan karasinekler çıkıp yok oldu. Sus pus oldum. Olduğum yere çöküp kaldım. Sırtımdaki yükün kayıp indiğini, yeğnilerek derin bir uykuya daldığının ayrımına bile varamadım. Ne kadar zaman geçti aradan bilmiyorum. Yavaş yavaş kendime geldiğimde sersem gibiydim. Uyumuş da uyanmış mıydım yoksa bayılmış da ayılmış mıydım? Hiçbiri belli değildi.

Anımsadığım tek şey, gözlerimi açtım ki, Hasan Dayı, masmavi gözleri olmuş masmavi iki alev, karşımda duruyor. Sevinçle hüznün birbirinin yerini almaya çalıştığı bakışlarla beni izliyor. O an, garip bir ürpertiye kapıldım.

Bir uzaklardaki puslu dağlara baktım, bir de karşımda eli ayağı titreyen Hasan Dayı'ya. Kendi yükünün üzerine eklediği benimkinin bir kesimini bir yana yıkımsı, elindeki küçük tasla bana su içirmeye çalışıyor.

Derine kaçmış gözlerindeki sevinç ışığını görür gibi oldum. Dudağıma dayadığı suyu içtim. Hafifledim. İçimi ılık bir rahatlık kapladı.

"Nasıl?" dedi kadifemsi sesiyle. "Öteki dünyadaki işler de buradaki gibi ağır mı?"

"Ne oldu, Dayı?" diye sordum. "Başıma bir iş mi geldi?"

"Ne olacak kuzum," diye mırıldandı. "Kuş oldun uçtun, sonrasında da yere kondun sanki. Gitti-geldi oldun, anlayacağın." Koluma girdi. "Haydi kalk," dedi. "Onu bunu boş ver de biraz daha kendine gel."

Damarlarıma dizilmiş yorgunluğa aldırmadan, yekindim kalktım. Dayı'nın omzuna yaslandım. İyiydim. Elim, ayağım tutuyordu. Ben de erkeklığe toz kondurmak istemedim.

"Paydos bitti Dayı!" diye horozlandım. "Her şey bekler de iş beklemez."

"Ne bu Tanrım başımıza gelenler? Gölgemiz, bir gün olsun doğrulmayacak mı?" diye dertlendi Dayı. Ardından da boynunu yana kırıp "Acele işe şeytan karışır. Arkamızdan ağanın atlıları gelmiyor. Ağırdan ağırdan çekeriz bu yükü. Bir süre sonra gene dinleniriz," dedi.

Dediğini yaptım. Bana dokunan ellerinden güç aldım, ama doğruyu söylemek gerekirse, beni bana getiren asıl Dayı'nın sözleri oldu:

"Ben yılların amelesiyim. Nice peh-

livan yapılı adamlar gördüm. Senden daha güçlü, daha çevik, daha istekli. Çoğu, nerede, nasıl çalışılacağını; nerede, ne kadar dinleneceğini kestiremediği için, sırtladığı yükün altında ezilip kaldı. Kendi gitti, yükünü başkaları taşıdı. İş bitmez evlat! Biri bırakır, arkasından gelen tutar."

Durdu, derin bir soluk aldı. İçlenmişti besbelli. "Sana bir şey daha diyeyim mi kara yeğenim," diye mırıldandı. "İşi görmek bizim görevimiz, altında ezilmek değil.. Unutma ki bir yük, taşındıkça ağırlaşır. Hele bir de gücün yerinde değilse, yaptığını severek yapmıyorsan, işte o zaman vay anam vay!..."

İşi görmek bizim görevimiz, altında ezilmek değil! Unutma ki bir yük, taşındıkça ağırlaşır.

"Sanırım doğru söylüyorsun Dayı," diyebildim. "İnsan çalışmasını bildiği kadar, yeri geldiğinde dinlenmesini de, yükünü hafifletmesini de bilmeli!"

"Evet," diye onayladı Hasan Dayı. Ardından da, "Aman ha!..." diye ekledi. "Daha önemli bir şey var unutmaman gereken. Sen sen ol, yükü kafanın içinde taşıma... İş sonrasında onu defet gitsin. O olduğu yerde kalsın. Sen hafife çık... Akşam oldu, güneş sana el salladı mı, yerine yurduna yeğnilmiş olarak dön. Sabah, dinlenmiş olarak yenedentamamlarsın eksik gedik ne

kaldıysa. Bizim işimiz, bugünü yarına taşımak. Bugünün altında yok olmak değil. Çünkü yarınlarda bizi bekleyenler var, taşıdıklarımız kadar taşımadıklarımızla birlikte. Gerçek şu ki, hepimiz bu yaşamın emekçileriyiz.“

Gün kavuşup evlerimizin yolunu tutarken, bu ders, bana yetmiş de artmıştı bile. “Sana söz veriyorum Dayı,” diye kekeledim. “Bundan böyle yükümü en doğru biçimde taşıyacağım ve yaşamın altında ezilmemeye çalışacağım.”

Gittim, Hasan Dayı'nın elini öptüm, alınma koydum.

“Babamın uyarılarının ne denli yerinde olduğunu kavrayabilmek için, yukarıdaki öyküyü yutarcasına okumak mı gerekiyordu?” diye sormadan edemedim kendime. Varıp babamın elini de öpmek geçti içimden. Geçti geçmesine de o öleli yıllar olmuştu.

Yine de, öykünün sonu yükümü yeğnilmiş, yeniden doğmuşa çevirmişti beni. •

bekirozgen@butundunya.com.tr

GERÇEKLERDEN KAÇILMAZ

Londra'ya son gidişimde, yıllardır görmediğim bir İngiliz hanım arkadaşşıma rastladım. Bir puba girip sohbet başladı.

“Margareth, hiç yaşlanmamışsın; hâlâ fıstık gibisin” dedim. O, “Sen de öyle” dedi. “Görüşmeyeli nerede ise otuz sene oldu ama yüzünde pek bir fark yok.” Margareth, acı gülerek “Sen öyle san” dedi ve anlatmaya başladı...

“Bundan üç ay önce bir dişçiye gitmiştim. Beklerken, dişçinin duvarda asılı olan diplomadaki ismi gözümde ilişti. Birden kırk yıl geriye, okul dönemime gittim... Acaba bu diplomanın üzerinde ismi yazılı olan Alfred Walker, benim bir zamanlar aşık olduğum, uzun boylu, gür sarı saçlı, mavi gözlü sınıf arkadaşım Alfred olabilir miydi?”

Dişçinin yanına girince bunun cevabını almış oldum. Karşımdaki bu yaşlı ve şişman adam, benim Alfred'im olamazdı. Her şeye karşın işim bitince sordum;

“Siz hiç Woodford County High School'a gittiniz mi?”

Adam gururla “Evet” dedi, “Ben oradan mezunum.” Sordum, “Hangi yıl?” “1967 mezunuyum” cevabını verdi ve “Neden sordunuz?” dedi.

Ben heyecanla “Siz benim sınıftıydınız!” diye bağırdım.

O kel kafalı, kırışık suratlı, şişko herif bana baktı, baktı ve “Kusura bakmayın hocam hatırlayamadım, acaba hangi derse gelirdiniz?” diye sordu.

Gönderi: METE TİZER

1-Roma hangi tarihte kurulmuştu?
a-MÖ.723 b-MÖ.479
c-MÖ.338 d-MÖ.238

2-Birleşmeden önceki “Doğu Almanya”nın para birimi nedir?
a-SUP b-PDPA
c-SPO d-GDR

3-Romen rakamlarının yerine geçen Arap rakamlarının nerede yaratıldığı kabul edilir?
a-Yemen
b-Hindistan
c-Mısır
d-Türkmenistan

4-Tek bir çeşit atom içeren moleküllere ne denir?
a-Element b-Madde
c-Karışım d-Katalizör

5-“İnsan Anlayışı Üzerine Deneme” hangi düşünürün eseridir?
a-Pascal b-Locke
c-Rousseau d-Kant

6-Auguste Comte tarafından temeli atılan görüş nedir?
a-Feodalizm
b-Stereotip
c-Pozitivizm
d-Fenomenoloji

7-Manş Denizi altından geçecek tüneli ilk kim düşünmüştü?
a-Stalin b-Napolyon
c-Hitler d-Mussolini

8-Budizm kitaplarına verilen “Pitakas” adının anlamı nedir?
a-Ahlâk b-Günah
c-Sepet d-Yol

9-Kişisel karar verme ünitelerinin incelenmesine ekonomide ne ad verilir?
a-Ekonometri
b-Mikroekonomi
c-Devalüasyon
d-Makroekonomi

10-Altı Akademi Ödülü kazanan “Gandhi” filminin yönetmeni kimdir?
a-Sir Richard Attenborough
b-Franklin J.Schaffner
c-George Roy
d-Oliver Stone

11-İnsan başlı “Büyük Sfenks” hangi ülkenin sanat eseridir?
a-Hindistan
b-Afganistan
c-Mısır
d-Ruanda

12-Sovyet liderlerinden Chernenko'nun özelliği neydi?
a-Sanayi plancısı
b-Propaganda uzmanı
c-Kimyager
d-Piyonist

13-Gana'nın eski adı nedir?
a-Surinam
b-Lesotho
c-Guyana
d-Altın Sahil

14-Helmut Kohl Alman Başbakanıyken neyle suçlanmıştı?
a-Rüşvet almak
b-Evrakta sahtecilik
c-İmar yolsuzluğu
d-Örtülü ödenek hırsızlığı

15-Japonlar Filipinler'i hangi tarihte işgal etmişti?
a-Nisan/1941
b-Haziran/1942
c-Ocak/1942
d-Ocak/1943

16-“Avrupa Serbest Ticaret Birliği” hangi tarihte kuruldu?
a-1960
b-1961
c-1962
d-1963

17-“Baba” filminin başrol oyuncusu kimdir?
a-Clark Gable
b-Paul Newman
c-John Wayne
d-Marlon Brando

18-Kişinin kendi yaşamını yazmasına ne ad verilir?
a-Otobiyografi
b-Biyografi
c-Fantezi
d-Hikâye

Hazırlayan: BİRSEN ERKUTUN

SAKLI TARİH

Sinan Meydan

Vahdettin 8

Dosyası

Kırk Bin Altın Yalanı

Cumhuriyet tarihi yalancılarının sıkça söyledikleri yalanlardan biri de Atatürk, Kurtuluş Savaşı'nı başlatmak için Anadolu'ya giderken Vahdettin'in Atatürk'e 40.000 altın verdiği iddiasıdır.

Örneğin, Nihal Atsız, "Vahdettin, Mustafa Kemal Paşa'ya teşkilat yapması için 40.000 altın vermiştir. Bu paranın önemli kısmı, eskiden beri beslediği değerli yarış atlarını satmak suretiyle elde edilmiştir." [1] demiştir. Ancak Vahdettin'in at beslediğine ilişkin en ufak bir belge veya bilgi yoktur. [2] İyi bir binici olduğu da (bu at besleme hikayesi için) sonradan kurgulanmıştır. [3]

Vahdettin'in, Atatürk'e, 40.000 altın verdiği iddiası, Necip Fazıl'dan,

Kadir Mısıroğlu'na kadar bütün Vahdettinci yazarların dört elle sarıldıkları bir yalandır. [4]

Vahdettin'in, Atatürk'e 40.000 altın verdiğini iddia eden Vahdettinci yazarların her şeyden önce matematik biliminden ve fizik kurallarından habersiz oldukları anlaşılmaktadır. Bu matematik ve Fizik cahili yazarlara Turgut Özakman, "40.000 altının nasıl taşındığını" sormuştur? Bir altın 7.6 gram olduğuna göre 40.000 altın 304 bin gram, yani 304 kilo eder. Doğal

Atatürk Anadolu'ya geçtikten sonra büyük para sıkıntısı çekmiştir.

olarak altınların sandıklara yerleştirilmesi gerekir. Her sandık 50 kilo olsa, 304 kilo altın 6 sandık eder. "Altı sandık dolusu altın saraydan Şişli'deki eve, Şişli'den Galata rıhtımına, rıhtımdan motora, motordan Bandırma gemisine, gemiden Samsun rıhtımına, oradan Mıntıka Palas oteline, oradan Havza'ya, Amasya'ya, Erzincan'a, Sivas'a, Erzurum'a, Kırşehir'e, Kayseri'ye, Ankara'ya nasıl taşınır? Kimler taşır? Hiç kimsenin ilgi ve merakını çekmez, biri bile 'bunlar nedir' diye sormaz mı? Mesela Refet Paşa, K. Karabekir Paşa, Rauf Bey, bu esrarlı sandıklardan neden hiç söz etmiyorlar? Mustafa Kemal sandıklarda altın olduğunu arkadaşlarına söylediyse neden hiçbiri bugüne kadar bu altınlar konusuna değinmedi? Neden gerektikçe altınları

harcamayıp da ona buna muhtaç oldular?" [5] Atatürk ve arkadaşlarının yanında üç küçük döküntü otomobil vardır. Sadece 3-4 kişinin binebildiği bu araçlara, ayrıca özel eşyaların, tüfeklerin ve dosyaların da konulduğu düşünülecek olursa 40 ton, yani 6 sandık altın nereye nasıl konulmuştur? [6] Bandırma vapurunu arayan İngilizler bu altınları neden görememiştir? Bandırma vapurunda bulunan 23 kişiden herhangi biri ve daha sonra Kurtuluş Savaşı boyunca Atatürk'ün yanında yakında yer alan yüzlerce kişiden hiçbiri neden bu altınlardan söz etmemiştir?

Atatürk'e verildiği iddia edilen 40.000 altın yalancı tarihçiler tarafından açık artırma misali sürekli artırılmış ve en sonunda çok uçuk bir rakama, 400.000 altına kadar çıkmıştır.

Şehzade Mahmut Şevket Efendi, 1967 yılında Murat Sertoğlu'na verdiği bir röportajda, Vahdettin'in Atatürk'e 400.000 altın verdiğini iddia etmiştir. [7]

Atatürk'e Dahiliye Nezareti ödeneğinden 1000 lira ile 23 karargâh mensubunun 3 aylık maaşları, yollukları ve yüzde 50 zam verilmiştir. [8] Ayrıca değişik ihtiyaçlar için de 25.000 lira verilmiştir. [9]

Atatürk ve 23 kişilik kuruluna verilen bu paranın ne kadar yetersiz olduğunu anlamak için bir örnek verelim: 1920'de Sadrazam Damat Ferit, birkaç kişilik heyetiyle Paris Barış Görüşmeleri'ne giderken kendisine 70.000 lira verilmiştir. [10]

Atatürk, Anadolu'ya geçtikten sonra büyük para sıkıntısı çekmiştir.

Örneğin, Erzurum'dan Sivas'a giderken yaşanan para sıkıntısı Binbaşı Süleyman Bey'in verdiği 900 lirayla çözülmüştür. [11] Erzurum Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti üyeleri de kendi aralarında topladıkları 1000 lirayı Atatürk ve heyetine vermişlerdir. [12] Otomobillerin benzini Sivas-Amerikan okulunca karşılanmıştır. [13] Sivas Osmanlı Bankası Müdürü'nden 1000 lira ödünç alınmıştır. Hacı Bektaş Dergâhi Şeyhi Cemalettin Efendi de Atatürk'ün heyetine bir miktar yardım yapmıştır. [14] Atatürk ve heyeti Sivas'tan

Atatürk'ün mali işlerine bakan arkadaşı Mazhar Müfit Kansu

Ankara'ya hareket ederken tam anlamıyla "yoksulluk" içindedir. Bu yoksulluğu, Mazhar Müfit Kansu, "Bütün paramız, yol için yirmi yumurta, bir okka peynir ve on ekmeğe yettiğinden bunları aldırдық." diyerek ifade etmiştir. Ayrıca, aylarca sabahları bir bardak çay ile bir dilim ekmeğe yediklerini belirten [15] Kansu, "Ekmeğe bile verecek paramız kalmamıştı... Benim bir kürküm vardı. Erzurumlu Nafiz

Bey'e müracaat ederek sattırılmasını rica ettim. Nafiz Bey, 'Ocak ayı içindeyiz, ne giyeceksin?' diye satmamakta ısrar ettiyse de ne olursa olsun kulağıma giremezdi. Aç mı kalacaktık? Nihayet onu da sattık. Kimsede satılacak bir şey kalmadı. Paşa ile bu hususta bir çare bulamayarak, 'Hele sabah olsun' diyerek odalarımıza çekildik. Ankara'ya geldiğimiz zaman hemen bir hafta bizi belediye besledi" diyerek yaşadıkları "yoksulluğu" gözler önüne sermiştir. [16]

Atatürk, Samsun'a çıktuktan yedi buçuk ay sonra Ankara'ya geldiğinde yaşadığı "para sıkıntısından", Ankara Müftüsü Rıfat Börekçi'nin Ankara tüccarından toplayıp kendisine verdiği 1000 lirayla biraz olsun kurtulmuştur. [17] Paranın geldiği gün et ve helva ziyafeti verilmesine karar verilmiştir. Her zaman çorba içilmesine alışık olanlar, et yemeği gelince şaşkınlıklarını gizleyememişlerdir. Atatürk, Ankara'da TBMM açılırken yeni sivil elbisesi olmadığı için Erzurum Valisi Münir Bey'in sivil elbiselerini giymiştir. Ancak elbise biraz üstünden akar gibidir. İstanbul'den uzun ceket biraz büyük gelmiştir, reye pantolon uzun ve iğreti durmaktadır. En kötüsü de pek sevilmeyen ciğer rengindeki festir. [18]

Atatürk'ün, yeni Türkiye'nin kuruluşunu simgeleyen TBMM'nin açılışına, "emanet" elbiseyle katılması yaşadığı ekonomik sıkıntının en açık kanıtlarından biridir. Atatürk, 3 Mayıs 1920'de Kazım Karabekir'e çektiği telgrafta "Elde beş para bulunmadığı

malum-u devletleridir. Şimdilik içerde bir kaynak da bulunmuyor" demiştir. [19]

Rauf Orbay anılarında, Atatürk'ün İstanbul'dan hareketinden önce kendisine, "Para meselesini ne yapacağız? Girişeceğimiz işlerde şüphesiz ki paraya ihtiyacımız olacak. Fakat biliyosun bende biraz para vardı, hepsini Minber (gazetesi) yuttu. Sen de benden farklı değilsin. Aylıklarımızla ne yapabiliriz" dediğini anlatmıştır. Rauf Orbay bu "para meselesini" Topçuoğlu Nazmi Bey'e açmış, Nazmi Bey de hiç tereddüt etmeden Rauf Bey'e 5000 lira vermiştir. Rauf Bey, "Biz Amasya'dan itibaren her işimizi bu para ile gördük. Bu para bitince, Sivas Kongresi'ne giderken Erzurum Müdafaa-i Hukuk Heyeti bize bin lira kadar para temin etmişti" diyerek para sıkıntısına dikkat çekmiştir. [20] Ayrıca Kılıç Ali de, Ali Galip olayında el koydukları 6000 altını Atatürk'e teslim etmiştir. Atatürk, o para yokluğunda

Kılıç Ali Bey

duyduğu sevinci, "Bu çok büyük bir para. Bizimkilere öyle birdenbire söyleme yüreklerine iner!" diyerek ifade etmiştir. [21]

Atatürk, Anadolu'da bir ara konuklarına kahve ikram edemez derecede parasız kalmıştır. Kurtuluş Savaşı'nın hangi ekonomik güçlüklerle kazanıldığını görmek isteyenlerin Atatürk'ün, Sakarya Savaşı öncesinde 8 Ağustos 1921 tarihinde yayınladığı Tekalif-i Milliye Emirleri'ne bakmalarını öneriyorum: Atatürk, ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için, çarıktan çoraba, iç çamaşırdan iğne ipliğe, ekmekten çiviye kadar her şeyi halktan istemiştir. [22]

Atatürk, ordunun ihtiyaçlarını karşılamak için, çarıktan çoraba, iç çamaşırdan iğne ipliğe, ekmekten çiviye kadar her şeyi halktan istemiştir.

Siz bütün bu gerçekleri bir yana bırakarak utanıp sıkılmadan hangi 40.000 altından söz ediyorsunuz? Siz bu milletle dalga mı geçiyorsunuz?

Turgut Özakman'ın dediği gibi, "İstanbul'dan o kadar altınla yola çıkılırsa neden oradan buradan yardım almak zorunda kalmışlar? Mustafa Kemal ne yaptı o kırk bin ya da yüz binlerce altını? Sakın Samsun'daki otelin bodrumuna ya da Havza'daki termal hamamın havuzunun altına gömmüş olmasın! Definecilere duyurulur!" [23]

Atatürk Anadolu'ya giderken kendisine sadece 1000 lira verenler, Atatürk'ü yok edip Milli harekete son ver-

Atatürk Anadolu'ya giderken kendisine sadece 1000 lira verenler, Atatürk'ü yok edip Milli harekete son vermek için kurdukları Kuvayı İnzibatiye'ye tamı tamına 1.250.850 lira ödenek ayırmışlardır.

mek için kurdukları Kuvayı İnzibatiye'ye tamı tamına 1.250.850 lira ödenek ayırmışlardır. [24]

Vahdettin'in İngilizlere sığınması

Vahdettinci yazarlarca, “Kurtuluş Savaşı kahramanı” olarak gösterilen Padişah Vahdettin, Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından derin bir üzüntüye kapılmış, Türk ulusunun kazandığı bu zaferden fena halde rahatsız olmuştur. Bu öyle bir rahatsızlıktır ki, Padişah Vahdettin, yapılan tüm önerilere karşın Mustafa Kemal Atatürk'e “kutlama telgrafi” göndermeye karşı çıkmıştır. [25]

İngiliz Yüksek Komiseri Rombald, 26 Eylül 1922 tarihinde Londra'ya gönderdiği bir yazıda, “Padişah, Mustafa Kemal'e bir kutlama telgrafi göndermeye zorlandığını ama bunu reddettiğini dolaylı biçimde bilgileri sun-

muştur” demiştir.[26] Ancak yakınlarının ısrarı üzerine, “son savaşta” yaşamalarını yitirmiş olanların ruhuna Fatiha okumak amacıyla 15 Eylül 19-22'de Fatih Sultan Mehmet Camii'nde yapılan dini törene katılmıştır.[27]

TBMM, 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Ateşkes Antlaşması'nı imzalararak, kesin zaferi perçinlemiş, dahası İstanbul, Boğazlar ve D.Trakya'yı savaş yapmadan kurtarmıştır. Barış görüşmelerinin İsviçre'nin Lozan şehrinde yapılmasını karar verilmiştir. O günlerde Sadrazam Tefik Paşa'nın meşru hükümet olarak Türkiye'yi Lozan'da İstanbul Hükümeti'nin temsil edeceğini belirtmesi üzerine harekete geçen TBMM 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra Sadrazam Damat Ferit, 22 Ekim 1922'de İngiliz polislerinin koruması altında Orient Ekspresi ile Avrupa'ya kaçarak Fransa'nın Nice şehrine yerleşmiş ve İstanbul'un kurtarıldığı 6 Ekim 1922'de orada ölmüştür.

Sadrazam Tefik Paşa, 5 Kasım 1922'de görevinden çekilerek yönetimi İstanbul'da bulunan TBMM temsilcisi Refet Paşa'ya bırakmıştır.

Damat Ferit'in ve işbirlikçilerin kaçarak İngilizlere sığınması, saltanatın kaldırılması, Tefik Paşa'nın istifa ederek İstanbul'u TBMM temsilcisi Refet Paşa'ya bırakması, İzmit'te Ali Kemal'in linç edilmesi, İstanbul'da tramvaylara “Kahrolsun Vahdettin” yazılması ve gibi gelişmeler Padişah Vahdettin'i korkutmaya başlamıştır. [28]

“Büyük zafer İstanbul'da büyük

şenliklerle kutlanıyordu. Halk gündüzleri meydanlara toplanıyor, her yerde heyecanlı nutuklar söyleniyordu. Padişaha karşı yer yer en ağır sözler sarf ediliyor, hakaretler yağdırılıyordu. Aynı gün kalabalık bir grup Yıldız Sarayı'nın önüne gelip Padişah ve padişahlık aleyhine gösteriler yapmıştı. Mevlit gecesi ise tramvayların üzerine tebeşirle, ‘Kahrolsun Vahdettin’ sözleri yazılıyordu. Saraydaki görevlilerin, memurların çoğu korkudan gelmiyordu.”[29]

Padişah Vahdettin Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasına ve saltanatın kaldırılmasına karşın önceleri hâlâ İngilizlerden “yardım” beklemekte, İngilizlerin Kemalistleri etkisizleştireceğini düşünmekte ve hâlâ tacını ve tahtını koruyacağını zannetmektedir. Ancak bir süre sonra tacını ve tahtını bir kenara bırakarak “canının” derdine düşmüştür.

Son İhanet

Vahdettin, 6 Kasım 1922'de İngiliz Yüksek Komiseri Rombold ve Baştercüman Ryan'ı kabul ederek onlarla uzun bir görüşme yapmıştır. Vahdettin, bu uzun görüşmenin sonunda İngiliz makamlarının yakın bir tehlike halinde şahsını korumak için her şeyi yapacaklarına dair 1920'de verdikleri sözü hatırlatmıştır. Kendisini, güvenli bir yere götürüp götürmeyeceklerini, götürceklerse Mısır'a mı, Kıbrıs'a mı götürceklerini sormuştur. Rombold Mısır'a gitmesinin imkânsız olduğunu ama geçici olarak 10-15 kişiyle

birlikte her yere gidebileceğini söylemiştir.[30]

Vahdettin, bu görüşmede, Bolşevik olarak tanımladığı Kemalistlerin bir azınlık oluşturduklarını, bunun bir Kemalist darbe olduğunu ve İtilaf devletlerini de ilgilendirdiğini iddia ederek, İtilaf devletlerinin Ankara hükümetinin meşruluğunu tanıyıp tanımayacaklarını, barış sonuçlanıncaya kadar Ankara Hükümeti'nin İstanbul'la ilgili iddialarını kabul edip etmeyeceklerini ve İstanbul'u sıkıyönetim altına alıp almayacaklarını sormuştur.[31]

Bu soruya Rombold, İstanbul Hükümeti'nin ortadan kalkmış olduğu, İtilafların konferansta bir “güçle” görüşmeleri gerektiği; bunun da ancak Ankara yönetimi olacağı cevabını vermiştir.[32]

Bu sırada İngilizler bir kere daha Padişah Vahdettin'i kullanmayı denemişlerdir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı yetkililerinden Ronald Lindsay, 6 Kasım 1922 kaleme aldığı bir yazıda şöyle demiştir:

“Fırsattan yararlanarak Padişaha Kıbrıs'ta siyasi barınak önersek veya ona görevinden istifa etmemesini telkin ederek, İslam ülkelerinin gözünde saygınlığımızı yükseltme olanağını incelemekte yarar olabilir. Halifenin, İngiltere tarafından Türkiye'deki ulusçulara ve cumhuriyetçilere karşı korunması, Hindistan ve öteki İslam ülkelerinde pek etkili olabilir.”

İngiltere Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Crowe, bu öneriyi şöyle yorumlamıştır: “Padişaha siyasi barınak verme önerisi dikkatle incelenmelidir. Ona barınak olarak belki Hindistan'ı öne-

rebiliriz; ama bu denli bir öneri Hindistan'da Halifeye karşı bir soğukluk yaratabilir.”

L. Curzon da bu konuya kafa yormuştur: “Padişaha siyasi barınak veririm; ama ona bu nerede verilebilir? Lütfen bu konuyu tartışınız.”[33]

Bu yazışmalardan açıkça görüldüğü gibi İngiltere, kaçacak delik arayan, kullanılmaya çok müsait bir durumda bulunan Padişah Vahdettin'i, daha doğrusu Vahdettin'in “Halifelik” yetkilerini kullanmak istemiştir. Halifenin, özellikle Hindistan'daki Müslümanların ayaklanmalarının bastırılmasında işe yarayacağını düşünen İngiliz yetkililer, bir ara ciddi ciddi Vahdettin'i Hindistan'a götürmeyi düşünmüşlerdir. Ama yine karşılıklarına Mustafa Kemal Atatürk çıkmıştır; çünkü biraz incelediklerinde Hindistanlı Müslümanların halifeden çok Atatürk'e bağlı olduklarını görmüşlerdir. Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlığından dolayı Mustafa Kemal Hindistan'da, “Allah'ın kılıcı!”, “İslamın son mücahidi!” gibi adlarla anılmakta ve büyük saygı görmektedir.[34]

Bu gerçeği, Hindistan Kral Naibi, 10 Kasım 1922'de Hindistan Bakanlığı'na bir gizli telgrafla şöyle bildirmiştir: “Padişahın halifelîği dışında, kendisi Hindistan'da pek az tanınmıştır ve Türkiye'nin işgali sırasında, onun İngilizlerin aleti olduğundan kuşkulıdır. Dolayısıyla, genel eğilime göre onun tahttan indirilmiş olması Hindistan'da ilgisizlikle karşılanmıştır. Mustafa Kemal ise ülkesinin kurtarıcısı ve İslamın şampiyonu olarak görül-

mektedir.” [35]

Kurtuluş için Atatürk'e bir “kutlama telgrafı” çekmeyen Vahdettin, iyice sıkışınca Atatürk'le temas kurmak istemiş ama başarılı olamamıştır.[36]

sinanmeydan@butundunya.com.tr

Kaynakça

- [1] Atsız, Türk Ülküsü, s.86. [2] Özakman, age, s.275. [3] age, s.276. [4] Kısakürek, Vatan Haini Değil, Büyük Vartan Dostu Sultan Vahdettin, s.204. [5] Özakman, age, s.276. [6] age, s.276. [7] Tercüman, 6 Temmuz 1967; Özakman, age, s. 277. [8] Özakman, age, s.279; Selek, age, s.137. Atatürk'ün imzaladığı bu 1000 liralık makbuzun klîsesini, eski Dahiliye Nazırı Mehmet Ali yayınlamıştır. Ayrıca, Atatürk'ün bu paranın sarfi ile ilgili telgrafı 28 Mayıs 1919'da Vekiller Heyeti'nde görüşülmüş, gereğine karar verilmiş, karar tutanağına yazılmış, yani devletin kayıtlarına geçmiştir. Ortada gizli saklı hiçbir şey yoktur. Gökbilgin, Milli Mücadele Başlarken, C.I, s.84. [9] Selek, age, s.137. Ancak bu 25.000 lira iddiası da şimdiye kadar belgelenememiştir. Özakman, age, s. 281. [10] Inal, age, s.2059; Özakman, age, s. 278; Gökbilgin, age, CII, s.403. [11] Kansu, Erzurum'dan Ölümine Kadar Atatürk'le Beraber, C.I, s.173. [12] Cevat Dursunoğlu, Milli Mücadele'de Erzurum, Ankara, 1964, s. 138. [13] Atatürk, kendisine ayrılan üç otomobilin Anadolu'da benzini bitince İstanbul'dan benzin istemiştir. Bunun üzerine alınan 1000 kilo benzin Samsun'a gönderilmemiş ya da gönderilememiştir. Yücer, age, s.135. [14] Doğan Avcıoğlu, Türkiye'nin Düzeni, C.I, 4.bs, İstanbul, 1969, s.204. [15] Kansu, age, s.449, 481, 487. [16] age, s.506-508. [17] age, s.506-508; Selek, age, s.136,137. [18] age, s.40,41. [19] Karabekir, İstiklal Harbimiz, s.658. [20] Feridun Kandırmacı, Hatıraları ve Söylemedikleri İle Rauf Orbay, İstanbul, 1965, s. 33 [21] Turan, age, s.219. [22] Meydan, age, s.545. [23] Özakman, age, s.280, dipnot 227. [24] Berber, age, s.75. [25] Sonyel, Gizli Belgelerle Mustafa Kemal Vahdettin ve Milli Mücadele, s. 189. [26] FO, 371/7901/E 10729: Rumbold'tan Curzon'a gizli ve özel mektup, İstanbul, 26.9.1922; Sonyel, age, s.191. [27] İkdam, Sabah, 16.9.1922. [28] Özakman, age, s.61. [29] Çetiner, age, s.258. [30] Jaeschke, age, s.248, 249. [31] age, s.248,249. [32] FO, 371/7912/E 12647: Rumbold'tan Curzon'a yazı, 7.11.1922; Sonyel, age, s.197. [33] FO, 371 /7910/E, 12293; Sonyel, age, s.198. [34] Mustafa Kemal'in Kurtuluş Savaşı sırasında ve sonrasında İslam dünyasındaki saygınlığı hakkında bkz. Sinan Meydan, Atatürk ile Allah Arasında, “Bir Ömrün Öteki Hikayesi”, 3.bs, İstanbul, 2009, s.374 vd.[35] FO, 371/7913/E 12699; Kral Naibi'nden Hindistan Bakanlığı'na ivedi, özel ve gizli telgraf, 10.11.1922; Sonyel, age, s.198. [36] Jaeschke, age, s.250.

Bahar Duası

Yazan: EKMELE DENİZER

Baharın bir günü adalardan birinde elbisesi başka, şapkası kocaman, kunduraları nazik, garip bir adam yokuş aşağı denize doğru inerken bir sözcüğün iki kez kendisine göz kırptığını görür... Duyar, koklar ve insanları, yaşamayı, doğayı, her şeyi sevdirmenin umuduyla oturup bir öykü yazar.

“Hişt hişt” adlı bu öyküyü ilk okuduğumda bunun bir öykü değil de bir dua olduğunu anladığımı hatırlıyorum. O zamanlar, yani otuz kırk yıl önce

yaşlı sayılmazdım; hatta gençtim desem de yanlış olmazdı. Dışarı çıktığım böyle bir günde, ılık bir mutluluk hiç nedensiz sanki tenimde dolaşmış, her zamankinden çok sarıp sarmalamıştı beni. Böylece, -o yıl, bu yıl- “Hişt hişt” öyküsünü okuyup baharı daha çok duyumsar, daha bir bahar yaparak varsıllaştırırım...Gözlerim fıldır fıldır dönmez ama bir şeyeyle ilişmeden de duramaz. Duvardaki takvimimdeki “hişt hişt” notumu görmeyeyim hele; kitabı her zaman durduğu raftan kapar, üzerimden ıslak, ağır bir paltoyu çıkarıyormuşçasına kışın tüm ağırlığını evde bırakır dışarıya seğirtirim. Mevsimin taze, karışık kokularını burnuma taşıyan baharı, kapının eşliğinde beni bekler bulurum. Sonra gider bir ağacın altında “Alemdağda var bir yılan”dan “Hişt, hişt”i okurum.

Bahar, yeni bir yaşamdır ama

İşte bu nedenle her bahar, en az bir kez okunmalıdır. Okunmadan geçirilmiş baharlar bahar sayılmaz; eksik kalır. Bu nedenle, (haydi, kiraz çiçeklerini saymayalım) kırlangıcın da, melengecin de ayrılmına varılmaz...

İlkbahar, her yıl bir kez okunan duasıyla uzayıp gider ve sonbaharda size ekşi, tatlı, kekre, mor böğürtlenler verir. Nasıl ki, "Ezgiler ezgisi, Süleyman'ındır"; "Bahar Duası"

duasını da okumak gerekir. Baharın duası mı olurmuş demeyin. Neden olmasın? Her şeyin, karıncanın bile duası varken, baharın olmaz mı? Vardır...

"Hişt hişt"i bir kez okuyan, dünyanın en güzel öyküsünü okuduğunu düşünse de o bir öykü değildir. Tüm dualar kadar güzeldir ve o da diğerleri gibi okunmayı bekler.

da o, elbiseleri başka, şapkası kocaman, kunduraları nazık, denize doğru yürüten garip adamındır.

O'nu sevmek, yaratılmış her şeyi herkesi sevmek demektir...

Söyleştüğünüz, bir mihalaki kuşu, yoksul bir köpek, bir kayın ağacı, isterse bir bahçıvan olsun -neyle ya da kimle söyleştiyerseniz- ayrılırken "Bizim fakirhaneye de bekleriz..." diye buyur etmeden duramazsınız... •

CENNET BAHÇESİNDE

Bir Fransız, bir Alman ve bir Türk müzede "Adem ve Havva Cennet Bahçesinde" tablosunun karşısına geçmişler.

Alman: "Şu vücutların mükemmelliğine bakın. Adem ile Havva Alman olmalı."

Fransız: "Havva ne kadar feminin, Adem ne kadar maskülin. Bu kadar seksi olduklarına göre Fransız olmalılar."

Türk: "Yok, yok, bunlar kesin Türktür. Baksanıza, üstte yok, başta yok, elmadan başka yiyecek yok. Zavallılar kendilerini hâlâ cennette sanıyorlar!"

YAKIN TARİHİMİZ

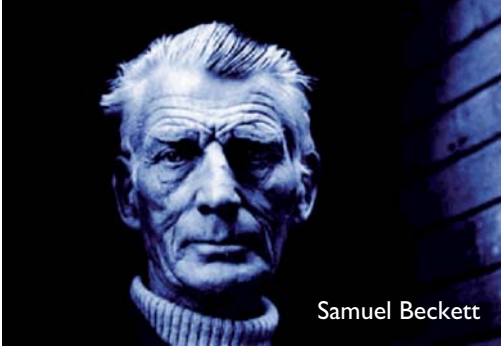
Yaşar Öztürk

"Var olmanın dayanılmaz durağanlığı, acı ve umutsuzluk" üzerine bir absürd tiyatro başyapıtı.

Yaklaşık altmış yıl önce o sıralarda adı samı pek bilinmeyen Samuel Beckett'in ilkin Fransızca sonra İngilizce yazdığı tiyatro yapıtı, Paris'te yönetmen Roger Blin tarafından sahnelendiğinde, insanlar İkinci Dünya Savaşı'nın yıkıntıları arasından başlarını yeni yeni kaldırmışlar, ancak uyandıkları kâbusun etkilerinden kendilerini henüz kurtaramamışlardı. İnsanlığın büyük bir emekle

var ettiği maddi dünya büyük bir yıkıma uğramıştı. Manevi anlamda da insanlar büyük bir çöküntü içindeydiler. Dinsel, siyasal, ulusal, ailevi değerler uçmuş, hayatın anlamı yıkıntılar arasında kaybolmuş, insanların tutunacak dalları kalmamış gibiydi. Hayatın tüm renklerinin soluklaştığı, herşeyin bittiği, umutların tükendiği bir dünyada insanlar "hiç"liği yaşıyordu. Ortada büyük haksızlıklar vardı. Çalacak ka-

Samuel Beckett

pılar kapalı tutulduğu gibi “boşunluk, bekleyiş, bırakılmışlık ve yalnızlık” duygu ve düşüncesi içinde olmaktan koşullandıkları durumdan kurtulamıyorlardı. Bunalıma düşmüş insanların ağızlarından çıkan oyundaki ilk sözler, “Yapacak bir şey yok!” oluyordu.

Yapacak birşey yoktu ama, tüm bu yokluğa karşın umut vardı. Bu umut, küller arasından sanat kurumlarını bir bir ayağa kaldırıyordu. İnsanlar, sanat etkinliklerine koşuyorlardı. İzlemeye akın ettikleri iki perdelik bu oyunun perde arasında herkes, büyük bir şaşkınlık içindeydi. Kimisi oyundan hiç bir şey anlamadığını, kimisi oyunu çok beğendiğini söylerken, bir bölümü de suskunluk içindeydi. Oyunun anlamı ve anlamsızlığı üzerine çıkan tartışmalar kavgaya yol açtı. Taraflar birbirini yumrukladı. Oyun bittiğinde tartışmalar önce sokağa, sonra

kağıtların üstüne, daha sonra da bugüne ve geleceğe taşıtı.

Oyunun adı, “Godot’yu Beklerken” idi. Tiyatro tarihi açısından oyun bir dönüm noktasıydı. Yıllar sonra bu tür oyunlara Macar Tiyatrobilimci Martin Esslin “Absürd Tiyatro” (Türkçede saçma/uyumsuz tiyatro) adını verdi. Çok eski örnekleri olmasına karşın “Godot’yu Beklerken” Absürd Tiyatro’nun baş yapıtı, saçmalığı, uyumsuzluğu, anlamsızlığı dile getiren “Godot’yu Beklemek” de insanlığa mal olan bir deyim oldu.

Oyun değişik yerlerden değişik tepkiler aldı. Martin Esslin’in yorumu ile, “Bir zamanlar Fransa’da siyasal yanı yok diye saldırılan ‘Godot’yu Beklerken’, Cezayir’de oynandığında ‘devrimci’ bir oyun olarak kabul edilmişti; çünkü topraksız köylüler bu oyunun toprak reformu beklentisi simgelediği biçiminde yorumlamışlardı. Polonya’da da, bu oyun bir türlü gerçekleşmeyen Rus boyunduruğundan kurtulma olarak anlaşılmıştı.

Toplumların farklı özellikleri bir-

birinden değişik siyasal algılamalar sağlamıştır...”

Paris’te ilk sahnelenmesinin ardından “Godot’yu Beklerken”in yurtdışında sergilendiği ilk ülkelerden biri Türkiye’ydi. Oyunu, Muhsin Ertuğrul Küçük Sahne Tiyatro’sunda sahneye koydu. İki hafta içinde 9 temsil veren oyun “ne hikmetse, kim tarafından ne sebeple sakıncalı olduğu hiç bir zaman anlaşılmamış olsa da afiştten indirildi.” Yıllar sonra bir döneme damgasını vuran AST (Ankara Sanat Tiyatrosu), ilk perdeyi Ferit Edgü’nün dilimize çevirdiği “Godot’yu Beklerken” ile açtı. İki buçuk ayda Godot’yu Beklerken 68 kez oynadı.

En dikkat çekici sahnelenme 19 Kasım 1957 günü San Quentin cezaevinde 1400 mahkumun izleyici olduğu ortamda gerçekleşti. 1913 yılından bu yana hiç bir oyunun sergilenmediği cezaevinde herkes merak içindeydi. “Godot’yu Beklerken” içinde kadın oyuncu bulunmadığından dolayı yeğlenmişti. Perde açıldığında heyecan doruklardaydı. Oyunu en iyi anlayan

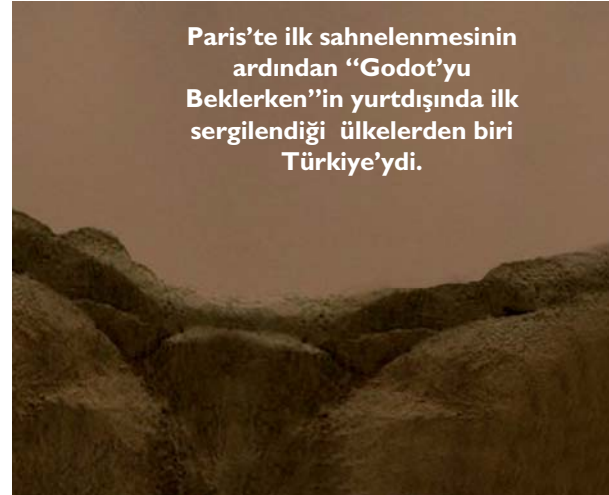
Oyunu en iyi anlayanlar mahkumlar oldu. Çünkü onlar Godot’yu bekleyenlerdi. Oyun onların yaşamı, oyuncular da kendileri.

ve izleyenler mahkumlar oldu. Çünkü onlar Godot’yu bekleyenlerdi. “Boşunluk, bekleyiş, bırakılmışlık ve yalnızlık” duygularını, itilmiş kakılmışlığı en yoğun biçimde yaşayan onlardı. Oyun onların yaşamı, oyuncular da kendileri. Onlar bu oyunu oynamıyorlar, yaşıyorlardı.

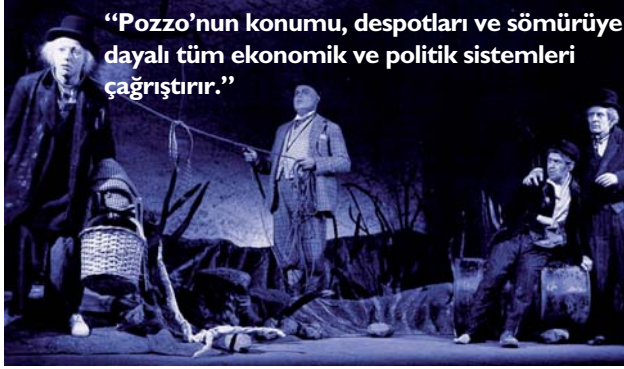
Estragon, Vladimir ile Lucky, Pozzo ve adsız bir çocuktan oluşan beş kişilik oyuncu kadrosu olan oyun bomboş bir sahnenin ortasında kurumuş bir ağacın yanında akşamüstü saatlerinde geçer.

Palyaço/Şarlo kılıklı Estragon ile Vladimir gelip gelmeyeceği belli olmayan Godot adlı birini beklemekteler. Ne gün için sözleştikleri ya da sözleşmedikleri Godot’ya ne diyeceklerini, ne isteyeceklerini de bilmemekteler. Bekleme eylemi sürerken bunları konuşurlar aralarında. Zaman öldürürken birbirlerine kendi öykülerinden söz ederler. Tartışır, ayrılmaya hatta birbirlerinin canlarını kıymaya kalkışır. Gitmek isterler ama, gidemezler. Çünkü Godot’yu bekliyorlardır.

Oyundaki Pozzo ve Lucky

Paris’te ilk sahnelenmesinin ardından “Godot’yu Beklerken”in yurtdışında ilk sergilendiği ülkelerden biri Türkiye’ydi.

“Pozzo’nun konumu, despotları ve sömürüye dayalı tüm ekonomik ve politik sistemleri çağırıştırır.”

karakterleri için Ayşegül Yüksel şu tanımlamayı yapmıştır:

“Pozzo’nun konumu, sadece dünyayı kana boyayan Hitler değil, aynı eylemi tarih sahnesinde yüzlerce kez yinelemiş iktidar tutkunu tüm despotları, dahası gücü insanın insan eliyle sömürülmesinden kaynaklanan tüm politik-ekonomik sistemleri çağırıştırır. Lucky ise beynini, ruhunu ve emeğini zorba güçlerin ya da sistemlerin kullanımına düşüncesizce sunan, sonra da kendi yarattığı canavara köle olduğunu fark eden bilimadamının, sanatçının dili tutulmuşluğunu dile getirir. Lucky bir anlamda da “sömürü düzeni”nin baskısı altında ezilmiş işçi, politik baskılarla susturulmuş halk kitlesidir.”

Oyun üzerine diğer yorumlara gelince, Esslin şöyle diyor: “Oyun insan varoluşunun değişmezliği, aynılığı üzerine bir mecazdır. Bunu vurgulayan dokunun bir imgesi, zamanının ‘beklemek’ ile geçip gitmesi, insanoğlunun birbirine gereksinimi, buluşma ve ayrılımların tartımudur. “Hiçbir şeyin olmadığı” bu oyundaki merak, imgenin giderek açılmasıyla ortaya çıkar. Bu

bir çiçeğin yavaş yavaş açmasına duyduğumuz merak gibidir. Bu oyunda dikkatimizi çeken şey önceden varolan bir dokunun adım adım yayılmasıdır.

Böyle bir dramatik yapının getirdiği soru öncelikle ‘bundan sonra ne olacak?’ değildir. Ama, yalnızca ‘ne oluyor?’ ‘Burada açılan imge nedir?’ sorularındır.”

“İnsanı özüne indirmeye çalışan” Samuel Beckett yapıtları ve tiyatrosu üzerine önemli çalışmalar yapan Ayşegül Yüksel, Godot’yu Beklerken’i “Var olmanın dayanılmaz durağanlığı” “Acı çekme ve sabırlı bir beklemeyle kurtuluşa ulaşılma olanağının bulunduğu bir dünya.” olarak tanımlıyor.

Savaşın, insan kıyımının, atom bombasının her şeyi yok ederek çorak bir toprak parçasına indirmediği dünyada kalmış son iki canlı gibidirler. Ne geçmişleri vardır, ne gelecekleri.

Sonuç olarak, “Absürd tiyatro acı ve umutsuzluk ifade eden bir tiyatrodur.” Konusunu, kendini hayranlıkla seyrederek oyalanan bir dünyanın yıkılışı oluşturmaktadır.

“Batı dünyası ölmektedir ve can çekişirken de kendi ölümünün görkemli eğlencesiyle keyif çatabilmektedir.”

yasarozturk@butundunya.com.tr

**YAŞAMDAN
YANSIMALAR**

Nuray Bartoschek

Bir Yılbaşı Akşamı

Yılbaşına bir gün vardı. Annem ve kardeşlerimin evde olmadığı bir anda yatağımın altına gizlediğim küçük çantayı çıkararak içindeki bozuk paraları yatağımın üzerine döktüm. Tam bir yıl boyunca sabırla hep bu anı beklemiştim. >>

Annemin her gün okulda simit almam için verdiği parayı yıl boyunca gizlice biriktirmiştım ve şimdi ona güzel bir yılbaşı armağanı almak için paraları sayarken kendimle gizli bir gurur duyuyordum. Okuldaki arkadaşlarımdan birine anneme yapacağım sürprizden söz ettiğimde biraz alaycı bir biçimde “Simit paralarını toplasan ne olur ki? O parayla hiçbir şey alamazsın” demişti. Onun bu sözleri beni yıldırma. Simit paralarının üzerine bayram harçlıklarını da ekleyince, yıl sonunda neredeyse bir aylık ev kiramızı verebilecek denli param olmuştu. Doğrusu bu kadarını ben bile beklemediğim.

Şimdi yapmam gereken şey, okul çıkışında tüm dükkânları dolaşarak annem için en güzel armağanı almaktır. Bu da işin en zevkli yanındı. Yıllardır büyük bir özveriyle bize bakan annemin alacağı ilk armağan olacaktı bu. Armağanını eline aldığı anda gözlerinde belircek ışıltıyı görebilmek için sabırsızlanıyordum. Belki de duygulanıp, gözlerinden birkaç damla gözyaşının sü-

zülmesine engel olamayacaktı.

O gece, anneme neler alabileceğimi düşünerek daldım uykuya. Sabah okula giderken içim içime sığmıyordu. Okul çantam madeni paralar nedeniyle birkaç kilo daha ağırlaşmıştı. Öylesine mutluydum ki, o anda değil birkaç kilo, birkaç tonu bile rahat-

lıkla taşıyabileceğime inanıyordum.

Heyecanla simit parasını küçümseyen arkadaşımın yanına giderek “Başardım!” dedim. “Sen simit parasını küçümsemiştin ama ne kadar param oldu söylesem inanamazsın.”

Arkadaşım, biriktirdiğim paranın tutarını öğrenince çok şaşırıldı. “Ama nasıl olur?” dedi. “Bir simit parasıyla nasıl bu kadar birikimin olabilir ki?”

Arkadaşıma, okul çıkışında anne-

me neler almayı düşündüğümü anlattım. Teneffüslerde çantamdaki paraya bir şey olabilir korkusuyla, bahçeye bile çıkamadım. Arkadaşımdan, bahçede büyük sınıflarda okuyan erkek çocuklara beni göstererek heyecanla bir şeyler anlattığını görünce kendi kendime gülümsedim. Sanırım, bir simit parasının nasıl büyük bir birikime dönüşmesini anlatıyordu onlara.

Son ders zili çalınca heyecanla koştum sokağa.

Annemin armağanını hızlıca alıp, hava kararmadan hemen eve gitmeliydim. Dondurucu soğukta, neredeyse koşar adımlarla yürüyordum. Evlerin çatılarından aşağı sivri uçlu buzlar sallanıyordu. Annem sıkı sıkı tembihlemişti çatı altlarından yürümemem için. Üşüyen ellerimi ovuştururken “Keşke eldivenlerimi evde unutmasaydım” diye düşünüyordum ki bir ses duydum:

“Hey, baksana sen biraz.”

Sesin geldiği yöne bakınca bugün okulda arkadaşımın konuşan büyük sınıflardaki erkekleri gördüm. Ağzımdan doğal bir biçimde “Efendim ağbi, bana mı seslendiniz?” sözü çıktı. Büyük sınıflarda okuyan öğrencilerden hep “abla” ya da “ağbi” olarak söz ediyorduk. Ama doğrusu o anda “ağbilerin” bakışları hiç dostça görünmemişti bana.

Kendi kendime bir yandan “Sakin ol, korkacak bir şey yok, sen hiç kim-

seye bir şey yapmadın, o halde kimse sana kötülük yapmaz” diye düşünüyordum.

Gruptaki oğlanlardan biri alaycı bir biçimde gülerek “Evet, sana seslendik küçük hanım” dedi. “Duyduk ki çantan çok ağırmış, taşımakta zorlanıyormuşsun; biz de sana yardıma geldik.”

Bir anda dizlerim titremeye başladı.

Korkuyla çevreme baktım. Sokakta bizden başka hiç kimse yoktu. Dudaklarım titreyerek “Benim yardıma ihtiyacım yok. Lütfen bırakın yoluma gideyim” dedim. Sonrasında her şey o denli büyük bir hızla gelişti ki, var gücümle karşı koymaya çalışsam da, on dakika sonra kitaplarım dört bir yana savrulmuş, üstüm başım çamura bulanmış, ağzımda hafif bir kan tadı ile yer-

de yatıyordum. Aralarında konuşurlarken adının Recep olduğunu öğrendiğim oğlan çantasından bir makas çıkararak yüzüme doğru yaklaştı ve “Eğer bizi birilerine şikayet edersen uzun saçlarını kökünden keseriz, bir daha da okulun kapısından içeri girmene izin vermeyiz” dedi.

O yüzü hayatım boyunca unutmamak üzere belleğime kaydettim. Öfkem öylesine büyüktü ki, ne gözlerimden bir damla yaş aktı, ne de bir şey söyleyebildim. Orada, gri gökyüzünün altında ne kadar yattım bilmiyorum. Gözlerimi açtığımda sınıf arkadaşım Hulki'nin annesi Hülya teyze anneme “Zavallı yavrucak, öyle korkmuş bir hali vardı ki, kendisini bulduğumda yerde karlı çamurların üzerine yatmış,

kıpırdamadan gökyüzüne bakıyordu. Sorduğum hiçbir soruya yanıt vermedi.” diyordu.

Annem gözlerimi açtığımı görünce şefkatle yüzümü okşadı, sarıldı, öptü.

“Yavrumsun, ne oldu sana, kim seni bu hale getirdi?” dedi kuşluyla. “Bir yerin acıyor mu?”

“Hiç kimse” dedim. “Eve gelirken başım döndü ve düştüm. Hiçbir yerim acımıyor, merak etme anneciğim.”

Oysa içimden çığlık çığlığa “Evet, acıyor anneciğim. Yüreğim çok acıyor. Hani iyi insanlara bir şey olmazdı?” diye haykırmak geliyordu.

Annemi o yılbaşı günü daha fazla üzmemek istemedim. O akşam, anneme özel bir armağan veremedim ama yine de sağlıklı ve hep birlikte olduğumuz için şükrederek girdik yeni yıla.

Bu olaydan sonra hiçbir şey olmamış gibi okuluma devam ettim ama ilk okulu bitirinceye dek hiç yakın dostum olmadı. Yaşamın ne denli acımasız olduğunu, bazı insanların vicdanlarının olmadığını, yüreklerinde sevgi yerine bencilik tohumları beslediklerini henüz dokuz yaşındayken, bir yılbaşı günü acı bir biçimde öğrendim. Yaşadıklarımı bugüne değin hiç kimseyle paylaş-

madım. Ama yıllar sonra yine bir yılbaşı akşamı gazetede okuduğum bir haber beni yeniden çocukluğumun o karanlık yılbaşı akşamına götürdü ve artık bu karanlık anıları gün ışığına çıkartma zamanı geldi diye düşündüm. Arkadaşı ile alacak yüzünden tartışırken vurulan “Recep” isimli adamın fotoğrafına bakarken “Bak, şu elimdeki makası görüyor musun?” diyen bir ses duydum kulaklarımda bir anda...

Yıllar sonra tanımıştım onu. Evet, yaşam kimi zaman fazla acımasız görünüyor belki, ama gerçek olan bir şey var ki biz affetsek bile yaşam gerçek suçluları asla affet-

miyor. Adaletin yerini bulması kimi zaman yıllar sürse de, herkes ektiğini biçiyor. Sevgi tohumları ekenler yeni sevgilere doğru yol alırken, yüreğinde sevgiye yer olmayanlar bir gece vakti, her şeyin bedelini en ağır biçimde ödüyorlar. Yeter ki yere düştüğümüz zaman ayağa kalkıp yola kaldığımız yerden devam etmeyi başarabilelim. Adaletin eninde sonunda yerini bulacağına inancımızı yitirmeyelim. Geleceğe olan umutlarımızı yok etmek isteyen kara bulutların çekildiği, aydınlık bir yıl dileğiyle.

Yüreklereğimizden sevgilerimiz eksilmesin. •

KAYIP ARANIYOR !

Nefes nefese karakola gelen kişi, yalvarıncasına yardım istedi: “Ne olur yardım edin bana” dedi. “Karım kayboldu. Lütfen, yardım edin.”

Komiser, adamı sakinleştirip, birkaç soru sormak istediğini söyledi: “Boyunu tarif edin eşinizin?” dedi. Adam bir süre düşündükten sonra:

“Pek emin değilim komiser bey.” dedi. “Gözleri ne renktir?” dedi komiser.

“Bilmem. Hiç dikkat etmemişim.” dedi. “Peki, saçlarının rengi?”

Adam: “Değişir.” dedi. “Bazen sarışın, bazen esmer, kızıl da olur arada.”

“Karınız bugün ne giymişti üzerine?” dedi. “Hatırlamıyorum, komiser bey.”

“Pekiii, yanında biri var mıydı?”

“Labrador cinsi köpeğimiz vardı yanında... Adı Romeo dur. Deri bir tasması

ve altın bir zinciri vardır. Işığa göre zaman zaman kahverengiye dönüşebilen koyu bej, uzun ve parlak tüyleri vardır. Boyu 75 santimdir. Gözleri koyu mavidir. Sol ön ayak tırnağında hafif bir çatlak vardır. Hiç yüksek sesle havlamaz, kızartma sevmez, haşlama et sever. Yemek masamızda bizle oturur, sabah yürüyüşünü birlikte yaparız.”

Adam birden, içini çeke çeke ağlamaya başladı.

“Çok seviyorum komiser bey” dedi. “Onsuz yaşayabilmem mümkün değil !”

Komiser, aldığı notları yardımcısına uzattı. “Derhal bir ekip çıkarın !” dedi. “Hemen başlasınlar burada tarifi yazılı köpeği aramaya...” •

			8		1	9		
			9	5	7		8	3
8		9		3		1		
7		6						
			7	6		3		9
			5		4			2
2				8		4		7
9		7	6	4	5			8
4		1		7	3	5	9	6

Sudoku Yapamayanlar İçin

					8	2	5	
3				6			9	
2		1		9				
			6				7	
9				3				4
	8				5			
				4		3		9
	3			5				2
6	9	1						

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Bir Avuç Umut

Yaprakların dökülmeye başladığı, güneşin sokakları daha yatay bir ışıkla aydınlatığı sonbahar günlerinden biriydi. Arkadaşımınla çıktığımız alışverişimizi bitirmiş, dönüşte büyükannesini huzurevinde ziyaret etmek isteyen arkadaşımın birlikte gitme isteğini kabul etmiştim.

Asırlık çınar ağaçlarının gölgesine sığınmış huzurevine, ulaşmamız fazla vaktimizi almamıştı. Acelenin, telaşın girerken kapıda bırakıldığı tüm huzurevleri gibi burasının da insanı sarıp sakinleş-

tiren bir havası vardı. Arkadaşım büyükannesini bahçeye almak için bina girişine yöneldiğinde, ben de köşedeki bir banka ilişip çevreyi seyretmeye koyulmuşum. Bahçe, yeni biçilmiş çimlerin arasına belirli aralıklarla yerleşti-

Değerli bir şeyi saklarmışçasına sıkı sıkı yumduğu avucunu sürekli göğsünün üzerinde tutuyordu.

rılmış dolgun kasımpatı öbekleriyle oldukça bakımlı görünüyordu. Bu dingin manzara sanki rüzgarı bile etkilemiş, sokaktaki hırçın esinti, burada kendini hissettirmeyen sakin bir melteme dönüşmüştü. Etrafta yaşları epey ilerlemiş bir kaç huzurevi sakini ve onlara göz kulak olan bakıcı kadından başka kimse göze çarpmıyordu.

Sağımdaki bankta oturan dik duruşlu yaşlı kadın nedense daha girişte dikkatimi çekmiş; ilgimi kendiliğinden ona yönelten şeyin ne olduğunu kavrayamamıştım.

Yüzünü, giysilerini meraklı kaçamak bakışlarla incelerken gözüm sol eline takıldı. Sıradışı olan şey oydu. Değerli bir şeyi saklarmışçasına sıkı

sıkı yumduğu avucunu sürekli göğsünün üzerinde tutuyordu. Görüldüğü kadarıyla bedensel bir sorunu yoktu.

Dikkatimi yeniden yeşillikler arasında dolaşan güvercinlere ve bahçenin diğer ayrıntılarına yönelterek bir süre vakit geçirdim. Arkadaşım biraz gecikmişti. Hem arkadaşımı bumak hem de tarihi binanın içini görmek amacıyla kapıya doğru yürümeye başladım..

Kıvrılarak giden yolda ilerleyip kadının önünden geçtiğimde yaşlı kadının seslendiğini duydum:

”Sizdan bir ricam olabilir mi?” Geri dönüp gülümseyen aydınlık yüzüne baktım.

”Buyurun.” dedim. ”Yapabileceğim bir şeyse...”

Kadına yaklaştım. Biraz tedirgin bir şekilde sağa sola bakındı ve yumduğu avucunu uzatarak açtı. Elinde sıkı sıkı sakladığı şey, silinmeye yüz tutmuş bir dizi rakamdı.

”Kalemınız varsa bu sayıların üzerinden geçer misiniz lütfen? Artık silinmeye başladılar.” dedi.

Şaşırmış yüz ifademi pek dikkate almamış, açıklamalarıyla merakımı nasıl olsa gidereceğini düşünmüş olmalıydı. Konuşmasına kaldığı yerden devam etti.

”Oğlumun telefon numarası... Kağıtlara yazdırdığımda kaybediyorum. Ezberime de güvenemiyorum artık. Benim için en güvenli yol bu... Aylardır her gün arıyorum ama oğluma ulaşamıyorum. Çok meşgul biridir. Bir kez ziyaretime gelebilse çok mutlu olacağım...”

Kısaca da olsa anlattıkları, özlemle dolu ağır yalnızlığını hissetmeme yetmişti.

Kalemimle avucundaki rakamların üzerinden tekrar geçerken sıradan bir şeyler söyleyip teselli ettiğimi anımsıyorum. Yapabileceğim fazla bir şey yoktu...

Nazik teşekkürüne karşılık verip yanından ayrıldıktan sonra, ilk bakışta anlam veremediğimiz davranışların

ardında ne denli yoğun deneyimlerin olabileceğini düşünmeye başlamıştım.

Evladının vefasızlığını anlayışla karşılayan, saygısızlıkları sevgisinin içinde eritip yok edebilen, sevgiye ve sadakate olan inancını hiç yitirmeyen annelerden biriydi. Hiç gelmeyecek bile olsa, avucundaki rakamlar oğluna olan sevgisini yaşıyor; o nedenle elini göğsünden uzaklaştıramayıp yüreğine en yakın olan yerinde tutuyordu. Bu yaşında, yitip gitmemesi için avucunda her gün yenilediği şey, yazılan rakamlardan çok daha fazlasıydı...

O; yenilgilerden sonra ayağa kalkmamızı sağlayan, bize güç veren, mucizeler yaratan ve hepimizde olduğu gibi onun da inancını ve sevgisini yansıtan ”bir avuç umut”tu. •

EN GERİDEKİ ADAM

O sabah acelem yoktu.

Tramvaydan indim, yavaş adımlarla etrafi izleyerek yürümeye başladım. Benimle birlikte tramvaydan inmiş üç kişi önümde yürüyorlardı.

En öndeki sanki arkasından biri kovalıyormuş gibi hızlı adımlarla yürüyordu. Arkasından gideni bir hayli geride bırakmıştı. Kendi kendime:

”Bu adam hayatta mutlaka başarılı olur...” diye düşündüm.

Onun arkasından giden, sakin adımlarla ilerliyordu.

”Belki bu adam da hayatta bir şeyler başarabilir.” diye mırıldandım. En arkadan giden ise sanki nereye gideceğini bilmiyormuş gibi sallana sallana ve etrafi seyrederek yürüyordu. Onun içine:

”İşte! dedim, Hayatta hiçbir işe yaramayacak tam bir serseri!”

Bir de baktım ki, ben hepsinin de arkasında yürüyordum...

Mankafa Poldi

- Bu yaz eşiniz hiç ortalıklarda görünmedi.
- İneğimiz hastalanmıştı, onu dışarı çıkaramadığı için kendi de hep evde kaldı.
- Umarım ineğiniz iyileşir de eşiniz normal yaşamına kavuşur.

- Bay Poldi, bir şey mi kaybettiniz?
- 1 TL düşürdüm.
- Burada mı?
- Hayır ileride... Fakat orası öyle karanlık ki, orada hiçbir şey bulunmaz!

- Bu çirkin çirkin öten şey nedir?
- Sis borusu...
- Bunu öttürmenin ne anlamı var, gürültü sisi dağıtamaz ki...

- Boş yere uğraşıyorsun... İçinde bir dakika dolaşmadan, ayaklarım bu ayakkabıya sığamaz...

YAZAR DEDE VE TORUNLARI

Muzaffer İzgü

Masalçı Dede

Ülkenin birinde bir Masalçı Dede varmış. Öyle çok masal, öyle çok masal bilirmiş ki, onun bildiği masalları kimse bilemezmiş.

Anlattırırken sanki ağzından bal akarmış. Başına toplanan çocuklar onu ilgiyle dinler, düşlere dalarlarmış. Herkes Masalçı Dede'yi evine çağırarak istemiş. Ama her eve sıra öyle zor gelirmiş ki, günlerce beklerlermiş. Dede hangi evdeyse, o sokağın çocukları başına toplanır, dedenin

ağzının içine bakarlar, masalın bir sözcüğünü bile kaçırmak istemezlermiş.

Masalçı Dede de çok mutlu olurmuş. Çünkü çocukları çok severmiş. Her masalında onlara güzel örnekler verirmiş. Dedenin masalını dinleyen çocuklar bir daha ne yaramazlık yaparlarmış, ne de tembellik. Söz din-

lerlermiş, paylaşmasını bilirlermiş, güçsüze yardım ederlermiş. Masal dinlerken dedeye yakın olmak için ona yaklaşırlar, dedecik ortada, bir yığın çocuk yöresinde, kocaman bir çocuk çiçeği oluştururlarmış.

Uyumak, konuşmak ne demek, çocuklar soluksuz dinlerlermiş Masalcı Dede'yi. Dede de her gün yeni masallar bulurmuş.

“Çocuklar, bakın bugün size öyle bir masal anlatacağım ki... Masalı dinledikten sonra öyle güzel düşler kuracaksınız ki...” dediğinde çocuklar daha çok yaklaşır, Masalcı Dede'nin bir an

Ama sonraları birşeyler olmuş. Masalcı Dede'yi dinleyen çocukların sayısı azalmış. Çocuk sayısı azaldıkça, dede masalları unutmaya başlamış.

önce masala başlamasını isterlermiş. Dede masalı anlatırken elindeki çekirdeği çitmek, leblebiyi yemek, yağlı ekmek dilimini ısırarak, ı-ıh, bunların hiçbirini olmazmış. Niye mi? Çünkü dede masala başladığında çocuklar öyle dalar, öyle masalın içine girerlermiş ki, ellerindeki yiyecekleri, ceplerindeki şekerlemeleri unutulmuş.

Ama sonraları birşeyler olmuş. Masalcı Dede'yi dinleyen çocukların sayısı azalmış. Çocuk sayısı azaldıkça,

dede masalları unutmaya başlamış. Unuttuğu zaman, gözlerini bir noktaya dikiyormuş. Bazen de havaya bakıyormuş. Çocuklar “Haydi dede, sonra ne oldu?” diyorlarmış. Dede, karşısında oturan üç beş çocuğa, boynunu büküyor, “Unuttum çocuklar” diyormuş.

“Niçin unuttun dede?”

“Bilmem, unuttum işte...”

“Biz oturur bekleriz, haydi masalın gerisini anımsa dede.” diyorlarmış. Ama dede anımsayamıyormuş. Bazen çocuklar dedeye yardım etmeye çalışıyorlarmış:

“Şimdi dede o kurnazlık yapan çoban var ya, o çobanın yalan söylediğini anlamışlar...”

“Unuttum çocuklar...”

“Uf, uf, uf!..”

Masal seven çocuklar, dede masalları unuttuğu için çok üzülüyorlarmış. Kendi aralarında konuşuyorlarmış:

“Niçin unuttu Masalcı Dede?”

Çocuğun biri, “Önemli olan çocuklar” demiş. “Nereye gitti o çocuklar? Niçin Masalcı Dede'yi dinlemeye gelmiyorlar?”

Bir çocuk, “Evet” demiş, “Dede çocuklar gelmeyince masallara küstü.”

“Aaa” demiş bir kız çocuğu, “Hiç masallara küsülür mü?”

Kırmızı yanaklı bir çocuk, “Soralım mı dedeye?” demiş.

Masalcı Dede parkta oturuyormuş. Üh, üh, üh eskiden olsa Masalcı Dede'nin başına bir yığın çocuk toplanır, hep bir ağızdan, “Haydi Masalcı Dede, başla dede, seni dinliyoruz dede, masallarını çok özledik dede” derlermiş. Dede ne yapsın, parkta kedilere, kuşlara, köpeklere mi anlatsın masalları-

nı? Onun için suskun, ağaçlara bakıyormuş. Yanına çocukların toplandığını görünce, hemen, “Unuttum çocuklar, benden masal istemeyin” demiş.

Kırmızı yanaklı çocuk, “Masal istemiyoruz dede... Size masallara küsüp küsmediğinizi sormaya geldik” demiş.

Dede, çocukların gözlerine bir bir bakmış, sonra başını sallamış. Çocuğun biri bağırırmış:

“Ben size söylemedim mi, dede masallara küsmüştür diye...”

“Cık” demiş dede, “Ben masallara küsmedim, masallar bana küstü ve beni bırakıp gittiler.”

Çocuklar bakakalmışlar. Dedeye ne diyeceklerini bilememişler. Hepsi birden içlerini çekmişler. Bir kız çocuğu, “Ama niçin masallar size küstü dede?” diye sormuş.

Dede içini çekmiş, “Çocuklar, masallar dinlenmek isterler. Eğer dinlenmiyorsa, küserler.”

Oradaki çocukların hepsi birden, “Biz sizi dinliyoruz ya dede” demişler. Dede, çok yavaş bir sesle,

“Peki ya öteki çocuklar nerede? O ağzımın içine bakanlar, gözlerini kırpmadan beni dinleyenler, ağzındaki lokmasını çiğnemeyi unuttular...”

Çocuklar sessizce başlarını sallamışlar. Evet, nerede o çocuklar? Masalları

küstüren çocuklar nerede?

“Nerede o çocuklar dede?”

Dedenin sesi vızıltı gibi çıkmış:

“Bilmem ki çocuklar...”

Çocuklar kendi aralarında konuşmaya başlamışlar:

“Fırat nerede, top oynamaya da gelmedi.”

“O şimdi bilgisayarın başında, belki de internete girdi.”

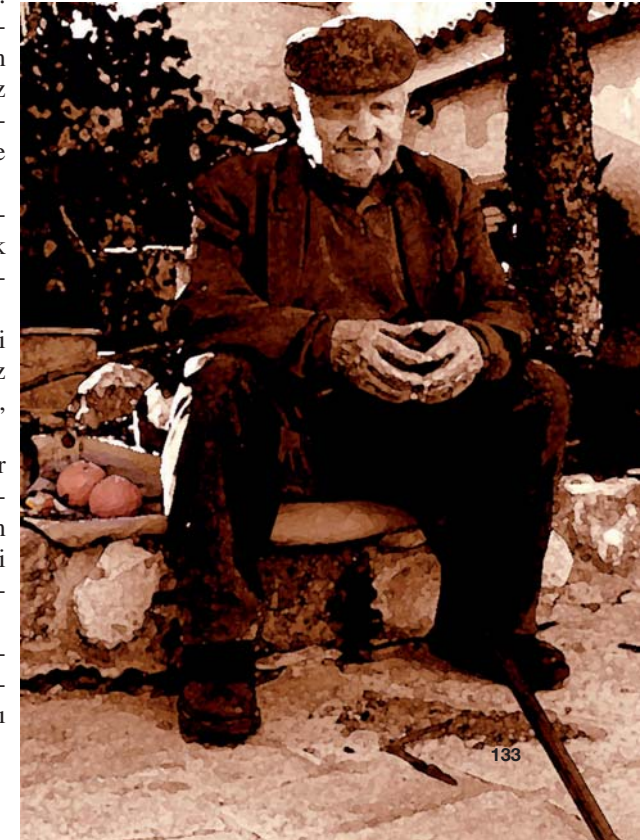
“Peki, Sevil nerede?”

“O şimdi dizi izliyor.”

“Peki, Mert nerede?”

“O şimdi maç özetlerini izliyor.”

Çocuğun biri poflar gibi konuşmuş: “İyi, o onu izliyor, öteki bunu izliyor, tamam, masallarla bizi kim barış-

tıracak?” Hepsi dedeye bakıyorlarmış. Dede hiç konuşmuyor, ağaçlara, kuşlara bakıyormuş. Oysa ki son anlattığı o kuşlu masal ne güzelmiş. İnsana ne güzel düşler kurduruyor, ne çok sorular sorduruyormuş.

Ah, canları nasıl çok masal dinlemek istiyordu. Nasıl aç bir çocuğun canı yemek, ekmek isterse, öyle... Biri “Haydi dede, bize lütfen bir masal anlat” demiş.

“Unuttum çocuklar, masalların hepsi bana küstüler.”

Çocuğun biri, “Aslında masallar bize küsmüş arkadaşlar... Biz çocuklara küsmüşler” demiş.

Hep bir ağızdan, “Nasıl barışalım onlarla, nasıl barışalım?” demişler.

Masalıcı Dede ayağa kalkmış, “Ben gideyim çocuklar” demiş. Çocuklar sormuşlar:

“Yeni masallar bulmaya mı dede?”
“Yooo uyumaya...”

Dedenin arkasından bakmışlar, çok üzölmüşler. Ve çocuklar anda karar vermişler. Sürekli bilgisayar karşısında duran, dizi izleyen, futboldan başka şey düşünmeyen arkadaşlarıyla konuşacaklarmış. Hepsinin düş kurma hakkı varmış. Çocuklar düşlerle gelişir, düşlerle düşünür, düşlerle duygulu insan olurlarmış. Hem masallar çocuklara neler öğretiyormuş neler...

“Haydi bakalım arkadaşlar, bundan sonra hep televizyon, hep bilgisayar, hep futbol yok, düşler var” demişler.

Peki ne yapalım, ne yapalım?

Öğretmenlerimize söyleyelim, annelerimize söyleyelim, bakkal amca-

lara söyleyelim, görevlilere söyleyelim. Söyleyelim, söyleyelim. Masallar bizimle barışsın. Çocuklar masal dinlesinler, öykü dinlesinler, okuyanlar kitap okusunlar. Kim diyor bunları? Öğretmenlerimiz diyor, annelerimiz balarımız diyor, sokaklara asılan afişler diyor.

“Masal dinleyin çocuklar, kitap okuyun çocuklar, düş kurun çocuklar...”

Haydi Masalıcı Dede’ye gidelim. Çocuklar Masalıcı Dede’ye koşmuşlar, bağırılmışlar:

“Masalıcı Dede, Masalıcı Dede!...”

O denli çokmuş ki çocuk, bir okul bahçesindeki denli çok, bir bayramdaki denli çok...

Eve varmışlar, bağırılmışlar:

“Masalıcı Dede, Masalıcı Dede!...”

Masalıcı Dede’nin karısı pencerede görünmüş, “Evide değil, parkta” demiş.

Çocuklar parka koşmuşlar. Aman aman bu denli çok çocuk... Bir anda parkın içi doluvermiş.

Hep bir ağızdan bağırılmışlar:

“Masalıcı Dede, Masalıcı Dede, bize masal anlat dede...”

Dedenin gözleri parlamış. Kanepenin üzerine çıkmış, “Şimdi size öyle güzel bir masal anlatacağım ki çocuklar” demiş.

Dede anlatmaya başlamış. Bir park dolusu çocuk, tek kulak olmuş dinlemiş, tek göz olmuş bakmış. Yine eskiden olduğu gibi, dürümler elde kalmış, şekerler cepte... Dondurmalar külahında erimmiş, kuru incirler torbada...

Dede masalın sonunda, “Çocuklar masallar sizle barıştı artık... Bundan sonra yine eskiden olduğu gibi size masallar anlatacağım, hem de hepsi birbirinden güzel!”

demiş. Çocuklar dedeyi alkışlamaya başlamışlar. Kuşlar dururlar mı, onlar da hepsi birden ötmeye başlamışlar. Çünkü Masalıcı Dede’nin anlattığı masallar onların da çok hoşuna gitmiş. •

muzafferizgu@butundunya.com.tr

SEVİLMİYEN BAKAN

Ülkenin birinde bakan, kendisini gazetecilere hiç sevdirememişti. Basın hergün kendisiyle uğraşıyordu. Sonunda “Öyle bir şey yapayım ki, gazeteciler hakkımda olumsuz şey yazamasınlar” diye düşündü. Bir basın bildirisıyla Pazar günü saat onda denizin üzerinden yürüyerek geçeceğini duyurdu. Pazar sabahı saat onda tüm basın deniz kenarında toplandı. Bakan geldi ve denizin üzerinde yürümeye başladı. Karşı kıyıya kadar da yürüdü geçti. Herkesin gözleri dehşetle açılmıştı. Ertesi günü tüm gazetelerde şu başlık vardı “Bakan yüzme bilmiyor!”

HER YAŞTAKI ÇOCUKLAR İÇİN

Ali Murat Erkorkmaz

Konu malum. Dünya'nın varoluşundan beri tüm canlılar acıkıyorlar, etraflarına şöylece bir bakınıyorlar ve en yakınlarındaki bir başka canlıyı gözlerine kestirip canını alıveriyorlar.

Hani, sorup izin almak da yok. Diğer canlı zoraki bir doğumdan sonra, anacığının babacığının ve tüm sevenlerinin türlü emekleri sonucu büyüymeyi başarmış, o kadar yıl güçlüklerle yaşamış, tam keyfini süreceken komşusu bir aslanın öğle yemeği ol-

vermiş... Demez misiniz şimdi; "O yenen mahluk da o zamana kadar öğle akşam demeden, her karnı acıktıkça bir başka canlının canını almamış mı ki?" diye. Dersiniz elbette.

Bu canlı illa bir hayvanı katletmek zorunda da değil hani. Menüde bitkiler

de var ve haydi bakalım hep birlikte hatırlayalım, neymiş bitkiler? Onlar da birer canlıymış. Durun bir dakika, bitkiler de canlı da onlar neden bir başka canlıyı yemiyorlar ki? Yiyenleri var diye kurnazlık etmeyin, yiyenler milyonlarca cinsten sadece bir kaç.

Beslenme zinciri denilen "şey"e asla akıl, sır erdirememişimdir. İnek otu yer, insan ineği götürür, aslan insanı mideye indirir, virüs de aslanı hazmeder. Afiyetler olsun da, böyle midir bu dünyanın kuralı?

Doğanın dengesini bozmak ne had-dimize? Sistem kurulmuş, sıkır sıkır işliyor. Türlü canlılar çapraz çapraz çiftleşip yeni tip canlılar üretiyorlar. Bir üreyenden bir tane daha yok. Ana baba değişik oldukça kısa alanda top çevirmeye bile kalksalar sonuçta üreyenler farklı oluyorlar. Sistemin çeşit arama yöntemi bu olsa gerek.

Demek üreyen hiç bir canlıdan tam memnuniyet sağlanamamış ki, arama devam etmekte. Burada bir kaç canlıyı meclisten dışarıda tutmakta yarar var. Örneğin solucanlar. Herhalde ideal so-

lucan bulunmuş olmalı ki yeni çeşitler aramak için farklı iki solucancığın çiftleşmesine gerek duyulmamış. Aynı solucan kendi kendine sürekli üreyebilmekte.

Aslan geyiği yer dedik de, geyik bu duruma ne der? Hayvancık her an ısırılıp bir öğle yemeğine dönüşme korkusu yaşamakta. Bir an huzur yok. Otlarken, zıplarken, uyurken aklı hep çevredeki dişlerde. Çıt olsa kulaklar dikiliyor. Yaşamak mı bu? Her an savaş, her an savaş... Üstelik düşmana yapabileceği hiç birşey yok. Koşmak ve boynuz göstermek dışında tam anlamıyla korunmasız. Üzüldüm geyiğe. Ama aslanıcığın da karnı aç. Yavruları mağarada yemek beklerler. Yemeseler ölecekler. Zaten nesilleri tükenmek üzere. Ne yapsın garipler? Doğa onlara gidip geyik meyik avlayıp yiyin demişse kabahat onlarda mı?

National Geographic ve benzeri kurumların çektikleri doğa belgesellerini izlerken en çok gücüm giden şey, aslan yavru ceylanı yakalayıp parçalarken kameramanın müdahale etmemesidir. Meslek önce gelir mazeretinin arkasına sığınan gaddar film ekibi, o pırl pırl gözlü minik geyiğin vahşi hayvanlarca acımasızca katledilişini keyifle filme alıp üstünden para kazanırlar. Bizim halkımızın kurban bayramlarında hayvanların kanlar içinde ölümlerini içleri sızlamadan izlemeleri gibi birşey olmalı bu.

Bilim uğruna yapılan vahşeti gündeme getirmiyorum. Küçük büyük demeden binlerce, milyonlarca hayvana laboratuvar koşelerinde türlü hastalığı bulaştırıp sonrada kesip biçip "tüh,

yine olmadı” diyen bilim insanları acaba o hayvan-cıkların fikrini alıyorlar mı ki? Tıpta bugüne kadar gelinen aşama o hayvanlar ölmeden olabilir miydi ki diyenler, kendilerini ve ya çocuklarını o deneylere tabi tutarlar mıydı acaba?

O felaket bir yana, bugün konumuz açlık nedeniyle öldürme. Yazılarımda arada sırada dokunmadan geçemediğim bir konu vardır: Tek hücreli canlıların da birbirlerini yemeleri beni çok şaşırtmıştır. Ne ağızları var ne de mideleri. Topu topu tek bir hücreleri var, hepsi o kadar. Ama o tek hücreleriyle başka bir tek hücreliyi kıstırıp sararak yiyip bitiriyorlar. Bu konuda İnternet’te bol miktarda video var. Merak edenler baksınlar. Akıl sır ermiyor doğrusu.

İnsanlar da acıkınca canlı birşeyler yemek zorundadırlar. Bu bir tavuk, bir balık da olabileceği gibi, bir patlıcan, bir kabak da aynı sistem içinde tüketilir. Hatta bazı insanların başka insanları yediğini düşünmek çok rahatsız edici olabilir.

İnsanlar yediklerinde seçici davranabilmeyi isterler. İlk çağlardaki gibi ne bulsalar mideye yollamazlar. Medeniyetle gelen beğenme güdülerini sonucu bazı yiyeceklere öncelik vermek isterler. Bu çeşitler nedeniyle mutfaklar oluşur, restoranlar açılır. Çin mutfakları, Fransız mutfakları, İtalyan mutfakları ve Türk mutfakları gibi oluşumlarda benzer malzemelerle farklı lezzetler yaratmaya çalışılır.

Tıpta bugüne kadar gelinen aşama o hayvanlar ölmeden olabilir miydi ki diyenler, kendilerini veya çocuklarını o deneylere tabi tutarlar mıydı acaba?

Bu alanda da aşırı zorlamalara gitmeleri bazen insanın midesi kaldırabilmekte. En uç mutfaklardan örneklerle durumu biraz açıklığa kavuştururalım derim.

Canlı balıkların restoran havuzlarında veya akvaryumlarında seçime tabi tutularak sizden gelecek evet ile katledilerek tabağınıza yerleştirilmesi fikrine asla ısınmamışım. Sırf bir lezzet nedeniyle gözümün içine bakan bir canlının ölüm emrini verebilmek hiç bana göre değil. Bahçede çimlenirken öldürülecek tavuğun hangisi olması konusu da aynı bağlamda. Cıvcivken bakmaya başladığınız bir hayvancık sırf o akşam yemeğe bir dostunuz geldi diye hayatından olmalı mı ki? Dostunuz hayvanınızı yemese çok mu üzülür acaba?

Uzak doğuda güya artık yasaklanan ”vahşi yemek biçimleri” saymakla bitmez.

Et yemiyor muyum? Yiyorum. Eee, nedir sorun? Danacıkların diğer

hayvanlardan farkı nedir ki? Kurban bayramı olmasa hayvanlar kesilmeyecek mi? Acaba tipik bir çifte standard uygulamıyor muyum? Yirmili yaşlarıma kadar zorla bile et yemeyen ben şimdilerde sadece dana etine evet diyebiliyorum ve nasıl dediğimi ben de bilmiyorum. Teknik olarak vejeteryanlığın insan vücuduna uygun olmadığına olan inancım nedeniyle yılda birkaç hayvan da benim yüzümden canından oluyor.

Sistem bana uymuyor. İnsan sadece doymak için yemek yemediğinden her türlü olasılığı denemeden geçmiyor. Öyle yiyecekler var ki, normal koşullarda yanına yanaşılması gerekirken, ne yapıp edip menüye dahil etmişler. Hiç yenemeyecek şeyleri de kızartıp haşlayıp yenebilir hale getirmişler.

Yıllar önce, Bodrum- Gökova sularında elimde zıpkın diplerde balık peşinde dolaşmaktaydım; önüme gökkuşağının renklerini giymiş, ışıl ışıl bir balık düşüverdi. Gelip az ötemde yemlenmeye başladı. Ben yüzyıllardır aç kalmış bir homosapien becerisiyle hayvancığı şişe geçirivermiş; onu teknede her türlü yemek olmasına rağmen vu-

rup öldürmüştüm. Neredeyse bin kilometre yol gidip, körfezin mavi sularının dibinde bularak canını almıştım. Dişimin kovuğuna gitmeyecek bir damla et için yapmamıştım bunu. Milyonlarca yıldan beri genlerimize yüklenmiş öldürme hevesimi gidermek için işlemiştim bu cinayeti.

Tekneye çıkıp hüngür hüngür ağlamış, bir erkeğe yakışmayacak bu hareket nedeniyle arkadaşlarımla alaylarına maruz kalmıştım. Bir daha asla hiç bir hayvan öldüremeyeceğimi bilmeme karşın, olan olmuş, o renkli balıklık yaşamını yitirmişti.

Şöyle bakalım: Diyoruz ki bir canlı ancak ve ancak başka bir canlıyı yiyerek yaşayabilir. Öyle mi acaba? Bir hayvan diğer hayvanı yerken ister istemez öldürür. Canlı canlı yutsa bile, yemek konumundaki hayvan yiyen konumundaki hayvanın midesinde ölmek zorundadır. Eee, ölünce yediği şey canlı mı oluyor hâlâ? Hayır. Artık o bir et ve kemik parçasıdır.

Pekala, nedir et ve kemik? Neden yapılmıştır? Karbon, su, protein, vs. Yani gıdaların temelini baktığımızda, yediğimiz şey laboratuvarlarda kimyasal ve fiziksel açılımı olabilen moleküller yığınıdır. Peki, canlı bir hayvan yemek yerine bu maddeler yapay olarak üretilse, yemek yerine geçmez mi?

Bal gibi geçer. Aslıolan, sindirim sistemine yolladığınız atomlar, moleküller yığından farklı birşey değildir. Diyeceksiniz ki gerçek etin içinde yüzlerce madde var. Tamam. Diyelim ki yaptık bu karışımı. Yüz gram karbon, elli gram su, onyediy gram potasyum,

şu kadar sodyum... Protein, yağ gibi malzemelerin de içeriklerini ekledik. Et yerken midemize girecek ne varsa, hepsini topladık ve pırzola yerine afiyetle yedik. Olmaz mı? Olamaz mı? Neden?

Çok da uzak olmayan bir gelecekte yapay gıda fabrikaları pıtırak gibi yaşamımızı saracak. Her yiyecek türü, hiçbir hayvanın canına kıyılmadan üretilecek ve cicili bicili paketler içinde sofralarımıza gelecek. Üstelik gerçek etteki zararlı maddeleri içermeyen, yağ oranı düşük, vitamini ve faydalı mineralleri yüksek gıdalar olacak bunlar.

Hatta köşe bakkalına gidip "Bakkal amca, bana içeriği şöyle şöyle olan, iki kilo biftek üretir misin?" diyeceğiz. Bakkal amca da bir makinenin düğmelerini kurcalayıp bize istediğimiz bifteği iki dakikada üretebilecek. Hatta bu bifteği pişirmek zorunda bile kal-

Çok da uzak olmayan bir gelecekte yapay gıda fabrikaları pıtırak gibi yaşamımızı saracak. Her yiyecek türü, hiçbir hayvanın canına kıyılmadan üretilecek ve cicili bicili paketler içinde sofralarımıza gelecek.

mayacağız. Hazır pişmiş çıkacak. Sonra da o yemekleri eleştiren sofracı uzmanları restoran restoran dolaşarak televizyon programları yapacaklar. "Bu yediğiniz bonfile, Antep yöresine ait bir makinede üretilmiştir. Erzincan dolaylarında kekik kokulu etler üreten makineler yapıldığından onların tadı daha farklı olmakta.." diyecekler.

Kimyasal yiyecekler veya insan zekasıyla fabrikalarda üretilmiş gıdalar eninde sonunda yaşamımıza girecekler. O zamana kadar canlarını kurtabilecek hayvancıklara ne mutlu! • alimuraterkorkmaz@butundunya.com.tr

AMERİKALI TURİST

Avusturalya'ya giden bir Amerikalı turist, yerli bir rehber tutar. Dolaşırken bir inek gören Amerikalı rehberine sorar:

"Bu nedir?"

"İneek..."

Amerikalı küçümser bir tavırla;

"Siz buna inek mi diyorsunuz? Bizim kuzularımız bile bundan büyüktür..."

Yerli rehber bu olaya çok bozulur ama belli etmez. Gezi sürerken bu kez de bir tavuk gören Amerikalı;

"Peki bu nedir, bu?" diye tuhaf tuhaf sorar. Rehber yine yanıtlatır.

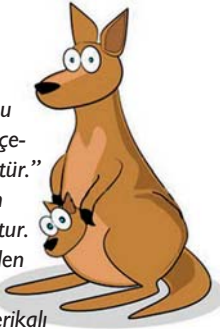
"Tavuk..."

"Siz buna tavuk mu diyorsunuz? Bizim serçelerimiz bundan büyüktür."

Rehber, bütün olan bitene fena bozulmuştur. Tam o sırada önlerinden zıplayarak geçen bir kanguruyu gören Amerikalı heyecanla,

"Bu da ne böyle?" diye sorunca, dersini almış olan rehber yanıtı yapıştırır:

"Çekirgee..."

İNSANLAR
YAŞADIKÇA

Mehmet Ünver

DELİ SARAYLI DEDİKLERİMİZ

Küçük bir çocukken alındığı saraydan kapı dışarı edildiğinde koskoca bir genç kızdı. Yüreği sudan çıkartılıp, bir köşeye atılmış balık gibi çırpınıyordu o sabah.

Anneannem İffet Hanımefendi'nin anısına.

Ben onlara; “talihsizler” diyorum. Çünkü saraylı olmayı kendileri seçmedikleri gibi günün birinde ‘deli saraylı’ diye anılacaklarını da akıllarına bile getirmemişlerdi. Üstelik hiç kimse geri kalanını isteksizce sürdürdükleri yaşamları boyunca neler görmüş, neler geçirmiş olduklarını anlamak istemedi. Nedense herkesin gözüne battılar.

Hatta alay konusu oldular. Nasıl olmasınlar? Bir kere dışavurumcu giyim tarzları ve takıp, takıştırdıkları sıradan vatandaşlara çok tuhaf geliyordu. Aksanları mahalle aralarında konuşulana hiç benzemediği gibi farklı yaşam alışkanlıkları da o kalabalıklara çok yabancıydı. Ve bu insanlar bir yerlerden gelip, yerleşivermişlerdi o fakir mahallelere. Her halleriyle özellikle göze batmak istiyor gibiydiler. Diğerlerinden o kadar farklıydılar ki, tüm ilgiyi ve şüpheyi üstlerine çekmek için fazlaca bir şey yapmalarına da gerek yoktu.

Zaten birbirinin üstüne yıkılacakmış gibi duran ahşap evlerin dizildiği

sokak aralarında yayılan dedikodular pek de açıklamak istemedikleri kimliklerini bir anda yayıvermişti perdelerin, tüllerin ardından merakla neler olup bittiğini izleyen yeni komşularına: Onlar saltanatın lağvedilmesiyle kendilerini bir anda o görkemli kapının dışında bulan saray hanımlarıydılar. Çoğunun gidecek yeri, sığınacak akrabaları olmadığı için evvelce bir kez bile geçemedikleri bu semtlerde kendilerine yeni bir hayat kurma peşindeydiler.

Önceleri biraz saygı görseler de mahalle aralarında ‘deli saraylı’ diye yaftalanmaları öyle çabuk olmuştu ki kimselelere kırılmaya dahi vakit bulamamışlardı. Zaten onlar kadere kırgındılar sadece.

Kendilerini böyle sudan çıkmış bir balık gibi yaşamaya mahkûm ettiği için. Yine de hüznün ve özlemlerle biten ömürlerini çoktan yıkılıp gitmiş olan o eski, o şaşaalı günlerdeki gibi sürdürmeye çalıştılar umutsuzca.

Bildiklerinden, kendilerine öğretilmiş olanlardan hiç vazgeçemediler. Sarayların, konakların ulu duvarları

ardında bir zamanlar nasıl giyinmişlerse hiç taviz vermeden yine öyle giyindiler. Paşaların, şehzadelerin, hanım sultanların, sefirlerin, vekilharçların huzurunda nasıl konuşulursa günlük rızkını zor çıkaran fakir fukarayla da aldıkları saray adabını yansıtan o nezaketle konuşular.

Ne yazık ki toplumun önemli bir kısmına komik geliyordu o parlak günlerini sanal olarak da olsa yaşama ısrarları. Oysa onlar aldıkları terbiye gereği sokaktaki dilenciyle bile:

“Affınızı dilerim, sizi pek anlayamadım efendim” diye konuşurlardı. Hele öyle ilginç bir alışkanlıkları vardı ki, mahalle bakkalına veresiye yazdırarak ay sonunu anca getirebilen diğer vatandaşlara çok tuhaf gelirdi. Neydi

Paşaların, şehzadelerin, hanım sultanların, sefirlerin, vekilharçların huzurunda nasıl konuşulursa günlük rızkını zor çıkaran fakir fukarayla da aldıkları saray adabını yansıtan o nezaketle konuşular.

bu alışkanlıkları biliyor musunuz? Hemen yanıtlayayım: Yiyecek ekmeği zor buldukları zamanlarda bile akşam yatmadan önce tahta kurtlarının her yanını kemirdiği maun büfelerinden çıkarttıkları minicik kadehlerle ahududu likörü içmek. Gel de şimdi deli saraylı deme. Şaka gibiydiler. Ekmekleri yokken nereden buluyorlarsa pasta yiyorlardı adeta. Hem de İstanbul’un çoğunlukla dar gelirli emekçilerinin yaşadığı kenar mahallelerinde zar zor bulup, başlarını soktukları viraneye dönmüş evlerinde yaptılar bunu. Kadere kırgındılar, meteliksizdiler. Yine de hiç unutmadıkları bir şey vardı:

Onlar diğerlerinden farklıydılar. Bunu hiç unutmadılar.

Sedef kakmalı kutularda hala muhafaza ettikleri değerli kemanları vardı. Bir zamanlar tatlı yürek çarpıntılılarıyla hazırladıkları çeyizlerinden kalma nadede porselen çay takımlarını, göz alıcı kristalleri o maun büfelerinde özenle saklıyorlardı. Ecdat yadigarıydı onlar. Ellerinde son kalan. Gözleri gibi koruyorlardı. Komşu evlerden bangır bangır türküler, gazeller dışarı taşarken onlar burukluklarla dolu odalarında taş plaklardan eski opera aryaalarını dinliyorlardı. Pek çok hanede radyonun olmadığı yıllarda pencerelerinin

kenarında oturup, mahalle sakinlerinin; “gıygıdı” diye alaya aldıkları bir şeyler çalarlardı kemanlarıyla. Bu tür müziklere hiç alışkın olmayan komşular Firuzan’ın insanın içini burkan öyküsünde anlattığı gibi: “Bizim deli saraylılarda yine şenlik var” diye gülerlerdi hallerine.

Dedim ya: Saraylı olmayı kendileri seçmedikleri gibi deli saraylıya dönüşmeyi de hiç istememişlerdi. Kaderdi onları beyzadelerin yok yokluk bilmez konaklarından ve “haşmetlilerin” seslerinin gümbürdediği görkemli saraylardan İstanbul’un kenar mahallelerine atan. Bir sabah uyanmışlar ve daha çocuk yaşlarda girdikleri saraydan kapı dışarı edilecekleri onlara bildirilmişti.

Çünkü saltanat lağvedilmişti. Saray törenleri, kabuller, musiki geceleri, dillere destan iftar davetleri, bayram bahşişleri, şatafatlı salonlar, o salonları ışıldatan görkemli avizeler, atlas perdeler, saten örtüler, nadide mermerlerden banyolar, altın kaplama şamdanlar... Hepsi ama hepsi bir anda geride kalmıştı. Bir balıkçının oltasından çıkarıp kenara atıverdiği balıklardan

daha çaresiz durumdaydılar.

Nasıl olmasınlar ki? Anneannem İffet Hanımefendi’nin de başına geldiği gibi çocuk denecek yaşta girdikleri sarayda dış dünyayla en küçük bir temasları olmadan ulu duvarların ardında yaşamışlardı yıllar boyu. Ta ki o kapkara gün gelene kadar. Tek bildikleri uğraş: Saray hanımlığı

yolunda eğitim almak, devlet protokolünü öğrenmek, az konuşmak, soru sormamak, adap, edep, erkân sahibi olmaktı. Onlar da kendilerinden istenileni yerine getirmişlerdi. Nereden bileceklerdi, bir sabah kanatları koparılmış kuşlar gibi o güne kadarki yaşamlarını sürdürdükleri, yurtları yuvaları bildikleri “devletlü” kapının dışına konulup, evvelce hiç görmedikleri yerlerde, hiç tanımadıkları ve asla anlaşamayacakları insanlarla aynı sokaklarda iç içe yaşamak zorunda kalacaklarını.

Yine de yılmadılar, mücadele ettiler. Alışmaya, kendilerine yeni bir yaşam kurmaya çabaladılar. Kimileri anneannem gibi halktan insanlarla evlendiler. Kimse onları birbirine yakıştıramadı. Çarşıda, pazarda çocuklarının babası için: “Hanım, hanım bu adam senin uşağın mı?” diye sordular. O ise hiç bıkmadan: “Beyefendi benim kocamdır” diye yanıtladı. Yeni muhitinin insanları onun sırık hamallarıyla bile: “Peki efendim, haklısınız efendim” diye konuşmasını gülünç buldu. Kenar mahalleler için fazla kibardı. Oysa o başka türlü olduğunu bilmiyordu ki. Böyle öğretilmişti. Saray adabıydı. Komşuları

has ipekten elbiselere, çeyiz sandığındaki koca kehribar tanelerinden oluşmuş tespihlere, camilerde bile göremedikleri güzellikteki seccadelere, gümüş şamdanlara sahip olan bu kibar kadının aynı zamanda beş parasız oluşuna çok şaşırılmışlardı. Saraydan ayrılırken verilen çeyizinden kalan son eşyaları o gördükleri. Halıları ve tespihleri mahalle camisine bağışlamıştı sonraları. Böyle güngörmüş, asaletli bir hanımın doğurduğu çocukların sokak aralarında diğer çocuklarla alt alta üst üste oynamasınaysa kimse akıllı sır erdirmemişti. Yoksa bu çocuklar onun değil miydi?

Kendisini doğururken ölen annesini hiç tanımamış olan anneannem, saray muhafızı olan babası vasıtasıyla daha üç yaşındayken Dolmabahçe Sarayı’na girmiş, koskoca bir genç kadın olana kadar da dışarı hiç çıkartılmadığı gibi babasını da bir daha hiç görememişti. Bildiği dünya saray ve muhteşem bahçesinden ibaretti. Saltanat lağvedildiğinde Akaretlerde, şimdi otel, kafe, butik olan eski saray lojmanlarında bir süre kaldıktan sonra mahalle bekçisi olan dedemle evlenip tam anlamıyla halka karışmıştı. En azından şanslıydı. Çünkü sevilmişti.

Ya diğerleri? O diğerleri ömürlerinin geri kalanını iç içe sürdürmek zorunda oldukları ve kendilerini hiç anlamayan ahali tarafından; ‘deli saraylı’ diye yaftalanarak kapılarının, perdelerinin ardında bildiklerince yaşamaya çalıştılar. Geçmişte alıştıkları bolluğu bir daha hiç bulamadılar. Çok yokluk

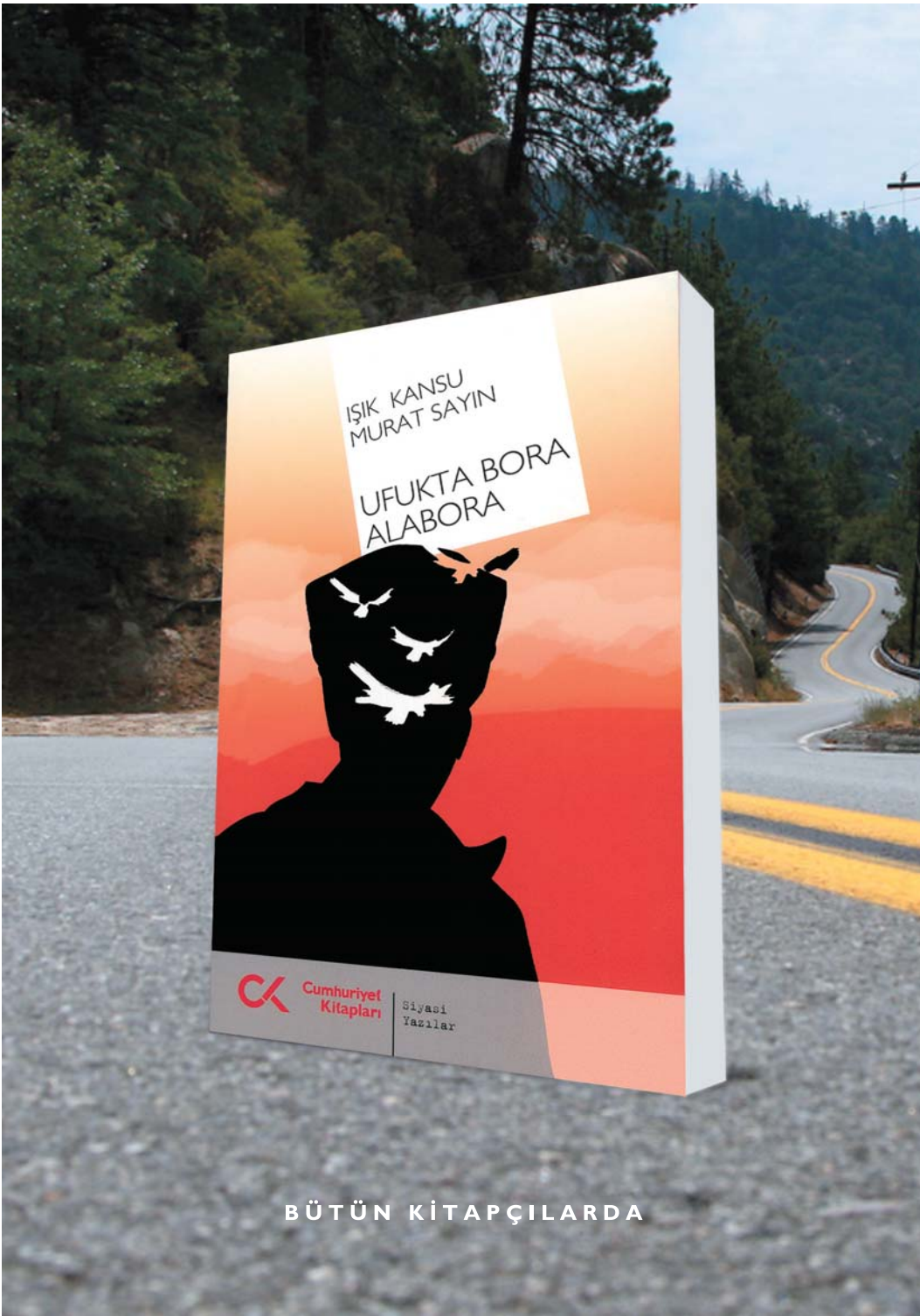
çektiler. Yine de son ana kadar direnip, ellerinde kalan ecdat yadigarı eşyalara sahip çıktılar. Yaşlılık, hastalıklar, parasızlık ve elbette kimsesizlik onları çaresizlikten kıpırdayamaz hale getirince yadigar gümüş takımlarını, nadi de kristallerini her nasılsa muhafaza edebildikleri birkaç parça mücevherlerini satıp ayakta kalmaya çalıştılar. Sonra kalın goblen perdelerinin ardındaki loş odalarında titrek birer mum alevi gibi sönüp, sonsuz suskunluklara

Sonra kalın goblen perdelerinin ardındaki loş odalarında titrek birer mum alevi gibi sönüp, **sonsuz suskunluklara kavuştular.**

kavuştular. Sonraları pek kimse de anımsamadı onları. Deli saraylıydılar işte. O kadar.

Unutulmuş bir dönemin son temsilcisi siz güngörmüş insanlar. Bir büyüklük gösterip, o sıradan insanları affedin. Haklısınız. Sizlere karşı çok ayıp ettiler. Keşke sizi birazcık olsun anlamaya çalışsalar. Keşke sizlerle aynı dönemlerde yaşayıp, ziyaretlerinize gelseydik. Büfelerinizden çıkarttığımız zarif fincanlarda bir acı kahvenizi içseydik. Eminim ki önümüze getirdiğiniz gümüş tepside sizlere kahvenin yanında ikram edeceğiniz kaliteli likörü koymak için oyuncak gibi billur kadehler de olacaktı. Ve bizler, o yokluk ve yoksulluk içindeyken bile bu güzellikleri onca zaman nasıl muhafaza edebildiğinize şaşıp kalacaktık. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

MEMLEKET ÖZLEMİ

İlyas Halil

*Kandilli'de, eski bahçelerde,
Akşam kapanınca perde perde,
Bir hatıra zevki var kederde.
Yahya Kemâl*

Baie St. Paul köyündeyiz. 2010 eylül başı. Tepemizde gök dev bir pencere. Menekşe moru. Nereye açıldığı belirsiz. Güneş alev alev saman. Evlerin tepesinde.

Köye Quebec City'den bir buçuk saatte vardık. Akide şekeri, oyuncak evler. İki katlı, yeşil pencere-li, mavi damlı. Yollar parke taşı. Kimi erik pembe. Kimi sarı elma. Üstünde yürünce. Limon sıkılmış gibi. Çocuk bağırtiları kapladı ortalığı. Sevinç dolu.

***

Çarşı kalabalık. Düşmemek için.

Eren'le el ele yürüyoruz. Oysa gençliğimiz düşe kalka geçmişti. Kimi gün o yirmisinde. Kimi gün ben. Ayağı kayınca. Kollarıma bayram. Yüzü, saçları gül. Buruna. Sevincin en güzeli. O an.

Düşmenin güzel olduğu da, zamanla unutuluyor anlaşılır.

***

Küçük tablasına on kitap dizili genç

bir adamın önünde durduk. Otuzunda olmalı. Kara sakallı. Saçlarında hâlâ geldiği dağın rüzgârı. Yorgun. Üzgün. Sözlüsü köyde kalmış gibi.

***

Satın almak ister misiniz? dedi. Adım Levesque.

Yazarı sen misin ? dedim. Evet dedi. Öykü kitabım. Şiir, sihir karışımı. Adı Il ya L'oubli *

Konusu? dedim

Unutmak var * dedi Bu kitapta burun ucunda kelebeği neden görmediğinizi, mutlu anları nasıl heder ettiğimizi anlatıyorum.

Mut döşeme deliğinde yitirdiğimiz bozuk para. Bulutlu havada vestiyerde unuttuğumuz yağmurluğa benzer diyorum.

Mut. Kötü bir gün için kıyıda köşede sakladığımız bir şey olsun.

Sevinç kumbaranızda olsun. Biraz daha açıklar mısın? dedim

L'oubli yani Nisyan. Unutkanlık değil. Sevinç için azık koyduğunuz sefertası olsun.

***

Baie St Paul köyünü. İki çocuk ele ele. Saçımızda kara az. kış sonu kar yığını. Zor yürüyorduk. Sanki parke taşların biri ova. Biri dağ.

Elimde Il ya L'oubli, köy çarşısında Mutlar bit pazarını arıyorum. Anıların kokudan mı renkten mi sestem mi olduklarını bilmeden.

***

Yazarın demek istediğini sezer

gibiym, dedi Eren. Kimimiz mutluluğu yad ellerde arar. Kimi ancak toprağın güneşin yağmurun huyunu bildiği bir köyde bulacağını sanır.

Kimi yağmurda komşuları gibi eşit islandığı köyde bulurum der.

Kimi de. Güneşten bir avuç aydınlık ile mut ülkesini arar.

***

İki yorgun. Eren ve ben. Minik sevinçler mağarasından içeri baktık. Muta benziyordu. Bir iki şey.

Bebek ağzında bir kaşık su... Komşu kızın güzelliğinden evinin yolunu şaşırın genç...

Bülbül'ün sesinden bülbülü görme-yen aşık...Mutludan çok şaşkına benziyordu o an.

***

Ağır yürüyoruz. Vakit değişiyor. Yer başka. Baie St. Paul sis içinde uzakta. Akdeniz kasabası burası. Kuzeyde yeşil Toroslar. Mavi uzak. Portakal bahçeleri. Her esintide üstümüz başımız koku. Saçımızda çiçek.

Portakal soyduğumuz yaşımızda.

Eren portakal.

Nisyanda bir nisan buldum. Anlaşılan. Göçten yedi yıl sonra güneşte mutlu gün.

Miami Yılı 1971. Temmuz yaşımızda. Yaz ortası terliyoruz güneşte. Fi tarihinde bir Mersinde. Toroslardan yine portakal rüzgârı. Nisamı boş balkonda arıyoruz.

*Oysa hâlâ Baie St. Paul kasabası burası.

***

Dizlerimde sızı olmasa. Elimde horozlu şeker. Mucize mucize bağırca-cak. Baie St Paul kasabasında bakın hem çocuk hem delikanlıyım.

Koşuyorum.

***

Sokak 31. Dondurmacı Haydarın yeşil seyyar arabası. Sütlü dondurma limonlu diye mırıldanır.

Benden başka dönüp bakan yok. Dondurması eriyip gidecek. Merhaba Haydar amca dedim. Beni tanıdın mı?

Haydar amca dondurmanı unutmadığımı bilmeni isterim. Şimdi dedemin yaşındayım. Yine de beş kuruşa dondurma yediğim günde-yim.

Beş kuruş verecek kimsem yok. Beni hatırladığını söylersen mutlu olurum. •

ilyas.halil@sympatico.ca

İNGİLTERE'DE TRAFİK NİÇİN SOLDAN AKAR?

Gönderi: MURAT SELÇUK

Bir zamanlar herkes İngilizler gibi yolun solundan gidiyordu. Bunun için de çok geçerli bir sebep vardı. Yüzyıllarca önce yolun karşısından gelenin dost mu, yoksa düşman mı olduğunu kestirmek mümkün değildi. İnsanların çoğu sağ ellerini kullandıkları için, yolun solundan, duvar dibinden (yaya veya atla) giderek sol taraflarını emniyete alır, sağ ellerini kılıçlarını hemen çekecek şekilde hazır bekletirlerdi.

Yolun solundan seyahat, ilk defa 1300 yıllarında, paşanın Roma'ya gelecek hacıların yolda karmaşaya sebep vermemeleri için, yolun solundan gitmelerini söylemesiyle resmileşti ve yüzyıllar boyu devam etti.

Kendisi de bir solak olan Napolyon, ordularındaki ikmal arabalarının yolların sağından gitmeleri emrini verdi ve zaptettiği her ülkede de bu uygulamayı hayata geçirdi. İngiltere hiçbir zaman Napolyon tarafından zapt edilemediğinden İngilizler yolun solundan gitme alışkanlıklarından vazgeçemediler. Avustralya, Hindistan gibi tüm eski sömürgelerinde de bu usulü devam ettirdiler. Zaten İngilizler de Amerikalılardan farklı olarak sürücü arabanın üstünde ve sağında oturuyordu.

İngiltere'de ve eski sömürgelerinde, trafik akışını sağ şeride almanın faturası o kadar yüküldür ki, artık isteseler de kolay kolay bunu yapamazlar.

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:
Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

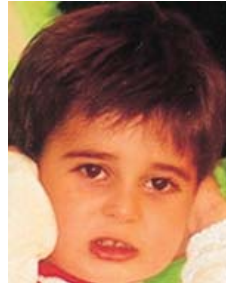
Emre Dursun ve Yunus Emre Altun, *Ankara*

İrem Mansuroğlu, *Hatay*

Dünya, Aşil ve Ada Su Karaca, *İstanbul*

Can Bilgiç Yıldırım,
İstanbul

Derin ve Doruk Samyeli, *Ankara*

Mümin Özdemir, *Kocaeli*

Sude Balkesen, *Ankara*

Alper ve Anıl Alpargu, *Mersin*

Helin Akalın, *Bartın*

Zeynep Güney, *Ankara*

Elif Özer, *Balıkesir*

Mustafa Sesliokuyucu,
Kilis

Ecesu ve Irmak Aytekin, *İzmir*

Doğukan Yıldırım, *Edirne*

Erolcan ve Ata Tekin, *Ankara*

ARALIK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

"Sudokunun Yanıtları"

6	5	3	8	2	1	9	7	4
1	2	4	9	5	7	6	8	3
8	7	9	4	3	6	1	2	5
7	4	6	3	9	2	8	5	1
5	1	2	7	6	8	3	4	9
3	9	8	5	1	4	7	6	2
2	6	5	1	8	9	4	3	7
9	3	7	6	4	5	2	1	8
4	8	1	2	7	3	5	9	6

Sudoku yapamayanlar için

6	9	4	3	7	8	2	5	1
3	5	8	2	6	1	4	9	7
2	7	1	5	9	4	6	3	8
5	4	2	6	8	9	1	7	3
9	1	6	7	3	2	5	8	4
7	8	3	4	1	5	9	2	6
1	2	5	8	4	7	3	6	9
4	3	7	9	5	6	8	1	2
8	6	9	1	2	3	7	4	5

Sudokusuz yapamayanlar için

"Bilginizi Denetleyin"

1-(a) MÖ 723	11-(c) Mısır
2-(d) GDR	12-(b) Propaganda
3-(b) Hindistan	Uzmanı
4-(a) Element	13-(d) Altın Sahil
5-(b) Locke	14-(a) Rüşvet almak
6-(c) Pozitivizm	15-(c) Ocak/1942
7-(b) Napolyon	16-(a) 1960
8-(c) Sepet	17-(d) Marlon Brando
9-(b) Mikroekonomi	18-(a) Otobiyografi
10-(a) Sir Richard Attenborough	

Satranç Çözümleri

PROBLEM: 1.Fc8 e5 2.Vd2+## (1...exd6 2.Ve4+## 1...e6 2.Fb7+##)

OYUN SONU: 1.Ff6!! exf6 2. f4 Kh8+ 3.Şg7! Kxh5 4.a4 Kg5+5.Şh8! Kg6 6.Şh7 Şh5 7.Şh8

Kareler ve Rakamlar

$$\begin{array}{r} 488 + 232 = 720 \\ 321 - 111 = 210 \\ + \quad - \quad + \\ 809 + 121 = 930 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 822 - 412 = 410 \\ 304 - 111 = 193 \\ - \quad - \quad - \\ 518 - 301 = 217 \end{array}$$

İlk dersimiz Türkçe

1-(b) 2-(d) 3-(c) 4-(d) 5-(a) 6-(d)- 7-(b) 8-(c)
9-(a) 10-(a) 11-(d) 12-(b) 13-(c) 14-(b) 15-(a)

1	S	A	F	İ	Y	E	A	Y	L	A	K	A	S	A
2	E	B	A	B	İ	L	A	İ	D	A	T	E	S	
3	L	A	L	İ	N	İ	H	S	A	N	A	R	A	
4	A	K	B	E	T	Y	A	K	A	M	O	Z		
5	H	A	K	İ	U	R	A	N	K	E	R	E	M	
6	A	N	K	U	R	A	L	M	A	R	T	İ	N	
7	T	A	F	A	S	İ	L	R	A	Ş				
8	T	O	S	K	A	N	A	A	R	A	A	İ		
9	İ	M	A	K	T	A	L	İ	A	K	İ	S		
10	N	A	V	İ	H	S	A	N	A	K	S	O	Y	
11	İ	H	M	A	L	A	Y	T	R	A	A			
12	Ç	E	L	İ	F	N	A	C	İ	O	R	A	N	
13	L	A	A	S	E	E	N	E	A	R				
14	İ	K	İ	L	E	M	T	R	T	A	Y	A	R	
15	L	İ	T	İ	V	İ	D	A	R	A				
16	M	A	T	T	A	T	V	A	N					
17	A	M	İ	N	E	A	N							
18	R	A	N	A	M	A	N	T	O					
19	E	K	A	D	E	T	E	V						
20	N	A	T	A	Y	İ	S	A						

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

- Sıfırdan, dokuza kadar olan rakamları kullanarak aşağıdaki işlemleri çözünüz.
- Her farklı şekil bir rakamı göstermektedir.
- 0-9 arasındaki rakamlar her iki grupta farklı şekillerle simgelenmektedir.

1

$$\begin{array}{c} \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} - \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \\ \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} - \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \\ \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} - \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \end{array}$$

2

$$\begin{array}{c} \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} + \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \\ \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} - \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \\ \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} + \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} = \text{[Yellow square with blue diagonal]} \text{ [Blue square with yellow diagonal]} \text{ [Yellow square with blue diagonal]} \end{array}$$

Çözümler 152. sayfadadır.

SATRANÇ

Mustafa Yıldız

ÜNLÜ SATRANÇ USTALARI: 17
İki Taçlı Şampiyon: Vasily SMYSLOV

Vasily SMYSLOV (1921-2010)

1921'de Moskova'da doğdu. 1938'de Sovyetler Birliği şampiyonu oldu. Sovyet Satranç Okulu'nun 1954'te Botvinnik'le Dünya Şampiyonluğu unvan maçı yaptı. 12-12 berabere biten maç sonunda unvan Botvinnik'te kaldı. 1957'de yine unvan maçı yapma hakkı kazandı ve Botvinnik'i +6-3 =13 yenerek 7. Dünya Şampiyonu oldu. 1958'de Botvinnik'e rövanş maçında yenildi ve ünvanı geri verdi. 1991'de deneyimli oyuncular Dünya şampiyonu oldu. Böylece iki kategoride Dünya Şampiyonu olan tek satranççı olarak tarihe geçti. Lasker ve Capablanca'dan etkilendiğini söyleyen Vasily Vasilyeviç Smyslov, konumsal oyun ve oyun sonu ustası olarak ünlenmiştir. Kombinezon ve etüd kuramcısı olarak da adını duyuran Smyslov, sadece satranççı değil tanınmış bir opera sanatçısıydı. 27 Mart 2010'da öldü.

Smyslov-Botvinnik, 1954

19.Vxe4! Beyaz, kale- fil matı temasına güvenerek siyaha göz açtırmıyor. 19...dxe4 20.Kb8 Fc8 21.Fb5 Vxb5 Siyah vezir de tahtadan çıkıyor. 22.Kxb5 Ae6 Yeni tema: serbest geçer piyonu vezire dönüştürmek. 23.Ff6 Kxg2 24. h5 Fa6 Siyah, filiyle kale istiyor ama h piyonunun vezirliğe gidişi önlenemiyor. 25. h6 1-0

İSTANBUL YAŞ GRUPLARI OYUNLARI'NDAN

Yunus Burneckas-Benan Kazdağlı, İstanbul

YG 2010, 18 Yaş, 6.3.Siyah Şah, mat ağına düşmüş durumda, çıkış kapısı yok. Hamle sırası beyazda. İki güçlü hamle ile siyahı nasıl terk ettirecek? 38.Kg5+ Şh6 39.Kg3! 1-0 40.Kh4+# hamlesi önlenemiyor.

Aydan Çelik - Ceylin Erdal, İstanbul YG 2010, 8 Yaş, 3.1.

1.e4 d5 2. exd5 Vxd5 3.Ac3 Va5 4.Af3 Fg4 5.h3 Fxf3 6.Vxf3 (Buraya kadar her şey normal ve kitaba uygun.) 6...e6 (Bir dikkatsizlik. 6...Ac6 veya 6...c6 oynanmalıydı. Şimdi, beyaz vezir kocaman bir aslana dönüşecek, önüne ne gelirse yiyecek. 7.Vxb7 (D) Ve5+ Tamam, şah çekerek bir hamle geciktirdik beyaz aslanın zavallı kalemi dışlarının arasına almasını. 8.Fe2 Vf5 Bu hamlenin altındaki gizli emel çok sonra anlaşılacak! Alttayız, gerideyiz ama yine de bir plan yapmamız lazım. 5 puanlık kalemi gitse ne olur ki oyun şahı mat edince bitecek değil mi arkadaşlar? 9.Vxa8 Şd7 Durum kötü, ne oynasak kötü. 10.Vxb8 Fc5 İşte şimdi, yine iki siyah taş beyaz şahı hedefine almış durumda. 11. 0-0! Bu, beyaz taşlarla oynayan çocuk her şeyi nasıl görüyor? Bu sefer rokla kurtuldu.11...Fd6 Yeni hedef: h2 karesinden mat, rakibim görmezse tabi. 12. Ke1 Ve5 Bataryam ateşe hazır.13.Fb5+ Her şeyi berbat eden bir açarak şah çekiş. 13...Vxb5 14.Axb5 c6 15.Vb7+ (15. Vxd6+ Şe7 16. Ac7+ ve mat.) 15...Fc7 16.Vxc7+ Şe8 17. Ad6+ Şf8 18. Vxf8+# 1-0

En küçük turnuva kategorisi için çok güzel ve düzeyi yüksek bir oyun. Her iki taraf da oyunun amacını, matı kavramış, açılışın önemini, taş istemeyi, taş korumayı, atak için plan kurmayı ve temel taktik motifleri öğrenmişler. Çalışınca oluyor, arkadaşlar.

PROBLEM

Pimenov, 1956

2#

mustafayildiz@butundunya.com.tr

OYUN SONU

Smyslov, 1938

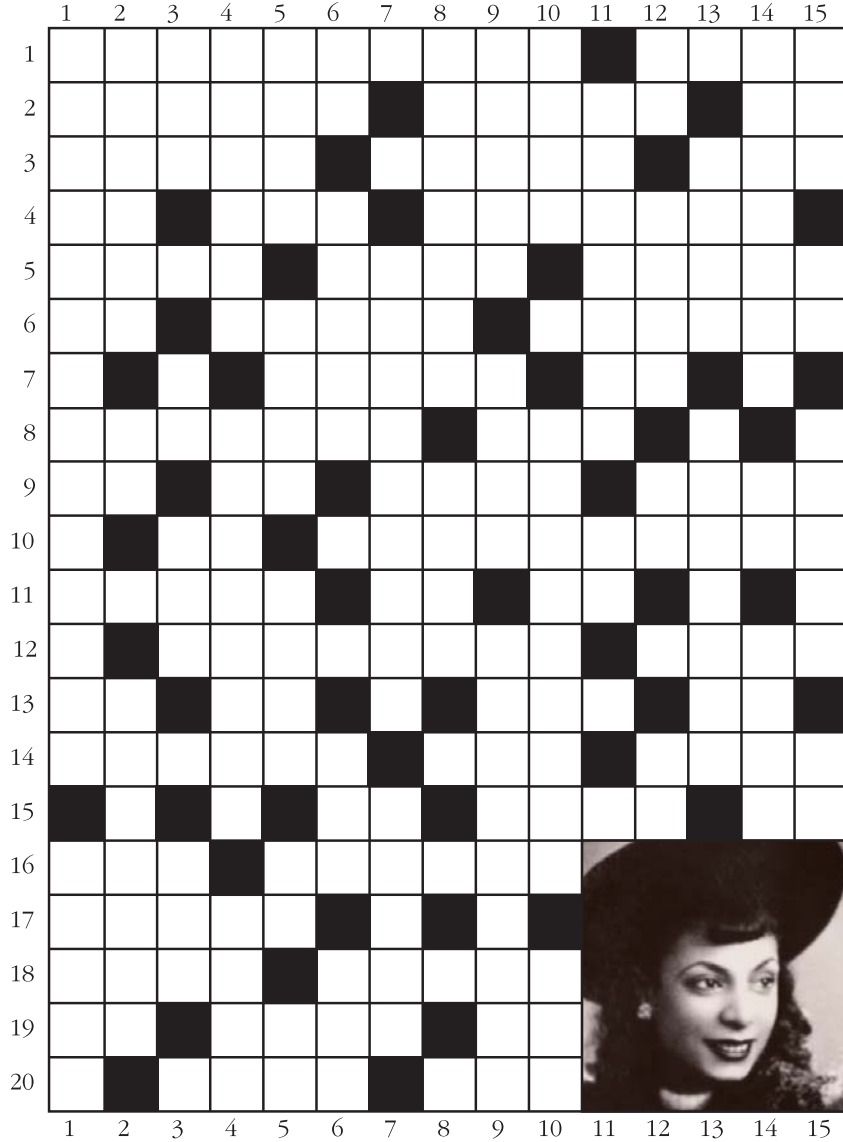

Berabere

Çözümler 152. sayfadadır.

BULMACA

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmacanın çözümü 152. sayfadır.

SOLDAN SAĞA: 1- Fotorafta görülen ses sanatçımız... İçine değerli eşyalar saklanan kilitli, madeni kutu. 2- Dağ kırlangıcı...Ödenek...Notada durak işareti. 3- Anadolu'da kimi yörelerde takunya, terlik anlamındaki sözcük...Lütuf... Fasıla. 4- Bir renk...Çok, pek... Biyolojik ışık üretme özelliğine sahip, akıntı ve rüzgârla sürüklenen, bir şeye dokunduğunda ışık veren deniz hayvanı. 5- Yeşile çalan toprak rengi...Sanayi.... "Bir başka ..... beklemeyiz artık gelecekten." (Y. K. Beyatlı.). 6- Tarla sınırı...Kaide... "..... Eden" (Jack London'ın bir yapıtı). 7- Bölüm, kısım... Eski Mısır'da güneş tanrısı. 8- Kuzey İtalya'da üzüm bağlarıyla ünlü bir bölge...Tüylü parlak bir cins papağan türü. 9- İşaret...Bazı yörelerde ayrına verilen isim...İkinci derecede olan... Eko. 10- Şikar...Ülkemizin ilk yontucusu. 11- Gereken ilgiyi göstermeme...Bir zaman birimi... Ülkemizin plaka imi. 12- 1898 - 1987 yılları arasında yaşamış ressam, müzeci ve yazarımız... Cezayir'de bir liman kenti. 13- Lantanın simgesi...Bir kürk hayvanı... Arapça'da ben...Güzel sanat. 14- Çelişki... Türkiye, Radyo Televizyon Kurumu'nu imleyen harfler...Değerli madenlerin saflık değerleri ölçüsü. 15- Boru sesi... Burmalı çivi... Arjantin'in plaka imi. 16- Donuk renkli... Van'ın bir ilçesi. 17- Hazreti Muhammed'in annesinin adı. 18- Güzel kadın... Kadınların kış giydikleri kalın üstlük. 19- İlave... Tane... Konut... "20- Oğuz ...." (Tutunamayanlar'ın yazarı) ..Bir peygamber.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- "Hüzün zaman zaman deli dalgalarla gelir", "Ayrılık var çıkan falda" gibi şarkıları bulunan bestecimiz... Konusu deniz olan resim. 2- Orta Asya'da Yenisey ırmağının bir kolu...Kemiklerin yuvarlak ucu...Temize çıkarmak. 3- Bakı...İskambilde bir kağıt...Bazı yörelerde hala, teyze anlamında kullanılan sözcük...Ruh. 4-Çavuşkuşu, hüt-hüt... "..... Mehmet Ali Paşa" (1769- 1848 yılları arasında yaşamış Mısır valisi)...Bir kimseyi övme. 5-Yeniden, bir daha...Cüsse olarak küçük boyutlarda olan...Yükseköğretime hazırlayan ortaöğretim kurumu... Bir cetvel türü...Rusça'da evet. 6-Yabancı...Türklerin Orta Asya'daki eski yurtları... Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kısa adı...İçki. 7- Gözlemevi...Kurallara uyma. 8- Kayseri iline bağlı ilçelerden biri...Bir kıta. 9- Dil...Osmanlılar'da şehzadelerin eğitiminden sorumlu kişi...Don Kişot'un yazarı.10- Adanılan şey...Red Kit'in köpeğinin adı... Çevresine göre alçakta kalan düzlük yer. 11-Kıta...Argonun simgesi. 12-Kıtanın kısa yazılışı...Otlak... Beyaz...Bir haber ajansının simgesi. 13-Kalbin sol karıncığından çıkan ve vücuda kırmızı kan dağıtan büyük atardamar...Bir ilimiz. 14- Yakınma:...Jüpiter'in bir uydusu...Türkiye'nin ilk araştırma gemisi. 15- Baston...Manganezin simgesi... "Elbet bir hinlik vardır seni sevişimde / ey kanıma çakıllar karıştıran ....." (İsmet Özel)...Radyumun simgesi.

filizoskay@butundunya.com.tr

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

A'dan Z'ye Kurtuluş Savaşı ve Atatürk Dönemi

Abdullah Özkan

Boyut Yayın Grubu

Değerli çalışmalara imza atan Abdullah Özkan'ın 3 cilt ve üç bin maddeden oluşan bu yapıtı o dönemde her hangi bir konuda doğru ve güvenilir bilgi almak için başvuru kaynağı. Ansiklopedik bir yapıt olmasına karşın bir roman gibi okunabilecek biçimde kaleme alınmış. Kitaptaki görsel malzemeler de bu okumaları bir film izlemeye keyfi veriyor. "Tarih sahnesinden silinmekte olan bir imparatorluğun enkazı üzerinde, Atatürk'ün önderliğinde başlatılan, halkın katılımıyla tüm yokluklara rağmen sürdürülen bu savaş ve sonrası yaşanan olaylar aynı zamanda çağdaş dünya değerleriyle bütünleşmeye çalışan Türkiye Cumhuriyeti'nin ve eserlerinin korunmasının yollarının da sergilendiği ibret verici dersler bütünüdür(...)

Direniş mitingleri, kongreler, ayaklanmalar, dernek ve partiler, Atatürk'ün silah arkadaşları, yeni Meclis'in tüm üyelerine dek ayrıntılı olarak Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş öyküsünün anlatıldığı bu ansiklopedide dönemin gazete ve dergileri yanı sıra Kurtuluş Savaşıyla ilgili romanlar ve özetlerine de yer verildi."

Fazla Kültür Göz Çıkarmaz

Judy Jones
William Wilson

Optimist
Kitap

İnsanlık tarihinin on bin yıllını nasıl özetleyebilirsiniz? Sanat tarihi, edebiyat, müzik, sinema, felsefe, psikoloji, din, bilim, iktisat, dünya tarihi ve siyaset bilimi alanlarında bilinmesi gereken temel bilgiler ve kavramlar. Ne gereği var, elimizin altında internet diyenlere yanıtla başlayan yapıt: "Çoğumuzun elinin altında, her halde bir ömür boyu uğraşarak ayıklayabileceğimiz kadar fazla veri tabanı, kablolu televizyon istasyonları, CD'ler, telefon mesajları, elektronik postalar, kitap-

lar, gazeteler ve post-it notları var... Kanımızca her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğumuz şey, geçmişe ve bugüne ait doğru malzemeyle sıkı ve kişisel ilişkiye girebilme, geçici de olsa bunlarla yakın bağ kurma olanağıdır. Ulus devletler aile içi kavgalara geri dönerken ve bundan bunalan her deliye on beş dakikalık hava alma süresi verilirken, çok değerli olan zamanı şu ya da bu nedenle ayakta kalmayı başarmış kitaplara, müziğe, güzel sanatlara, felsefeye ve buluşlara ayırmanın burjuva meşguliyetten çok koruyucu hekimlik olduğu anlaşılıyor. Kalıcı olan nedir? İşe yarayan nedir? İyi ile kötü arasındaki fark nedir? Varsa güvenebileceğiniz nedir? Kitapta anlatılan her şey üniversitede okumak zorunda olduğunuz konular değil, ama bunların 'okumuş' bir insanın bilmesi gerektiği düşünülen şeylerin sınırları içine girdiği söylenebilir." Kitapta yer alan şiirleri ise ünlü çevirmenimiz Cevat Çapan Türkçeleştirmiş.

Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü

Ertuğrul
Saraçbaşı

Yapı Kredi
Yayıncıları

1941 yılında Cumhuriyet'in 18. Yıldönümünde Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Dünya Edebiyatından Tercüme" adı altında satışa sunduğu 13 kitabı görmek ve satın almak için Ankara'daki satış yerine arkadaşlarıyla giden yazar M. Ertuğrul Saraçbaşı öğretmeni Ord. Prof. Esat Arsebük ile karşılaşır. Öğretmeni onlara: "Çocuklar bu kitapları okuyun, ama önemli gördüğünüz satırların altına çizerek okuyun" öğüdünü verdi. İyi ki de vermiş. 13.126 maddeden oluşan bu "Örnekleriyle Büyük Deyimler Sözlüğü" her maddesi için yazılan açıklamaya 2.667 edebiyat ve düşünce yapıtından çıkarılan 23.118 örnek tümce ile anlam kazandırılmasına zemin hazırlamış. Daha önce çıkan Örnekli ve Açıklamalı Türk Atasözleri Sözlüğü (İ. Minnetoğlu ile) ve Damıtılmış Sözcükler yapıtları gibi uzun yıllar alan bu özenli çalışma. "Dil, bir anlatma, anlaşma ve düşünme aracı, deyimler ise bu aracın zenginlik ölçütüdür. Dilin sıradanlığını bozan, ona güç katan deyimler, aynı zamanda edebiyatın da anlam ve renk derinliği kazanmasında etkili olur. Her dilde olduğu gibi Türkçede de söz zenginliğine bakarken deyimlerin dünyasında dolaşır, kendimizi bir hazine odasında hissederiz. İşlenmemiş hazine ile kullanılmadan bir kenarda unutulmuş deyimler arasında bağ kurulabilir. Türkçe deyimler üzerine çalışmak kolayına kaçınca pek de ürktücü değildir(...)

BİR FOTOĞRAF BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: Doğan Özgezgin, Bodrum

Prof. **HABERAL:**

GEREK- ÇESİZ TUTUKLU

Son yıllarda ülkemiz İFTİRA rejimine doğru hızlı bir şekilde gidiyor.

Bunun sonucudur ki

1.5 yıldan fazla bir süredir

hiç bir yasal gerekçe gösterilmeksizin

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın bütün özgürlükleri maalesef sivil bir yönetim döneminde gasp edilmiştir.

Böyle bir durumu sivil bir yönetim döneminde yaşamamızı Ülkemize ve Demokrasimize yakıştıramadığımızı, Yaptıran ve Yapanları kınadığımızı, Aziz Milletimize saygıyla sunuyoruz.

Bütün Dünya
2000

TÜRK RESSAMLARI: Yasemin AR KESKİN

ŞARAP VE KADIN

1965 Ankara'da doğdu. İlk-orta-lise eğitimini Eskişehir'de tamamladıktan sonra Eskişehir İktisadi İdari Bilimler Fakültesi İktisat bölümünden mezun oldu. Muhasebe Finansman Bölümü öğretmeni olarak görev yaptığı Ticaret Meslek Lisesi'nde 2004 yılında resim atölyesi açtı ve öğrencileri ile birlikte çeşitli sanat galerilerinde, kültür merkezlerinde sergiler açıp, birlikte turizm etkinliklerine katıldılar. Şu anda Resim Heykel Müzesi Turgut Pura Atölyesinde Cemal Varol ile yağlıboya resim çalışmalarına katılmakta ve evinde oluşturduğu atölyesinde çalışmalarını sürdürmektedir.

ISSN 1301-7608

9 771 301 760320